

KEHITTÄMISEHDOTUKSET PELASTAKAA LAPSET RY:N ADOPTION JÄLKEISEEN ADOPTIONEUVONTAAN

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosionomi (YAMK)
Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen
Opinnäytetyö YAMK
Syksy 2019
Jaana Sihvo

Tiivistelmä

Tekijä(t) Sihvo, Jaana	Julkaisun laji Opinnäytetyö, YAMK Sivumäärä 78, 5 liitettä	Valmistumisaika Syksy 2019
Työn nimi Kehittämisehdotukset Pelastakaa Lapset Ry:n adoption jälkeiseen adoptioneuvontaan		
Tutkinto Sosionomi YAMK		
Tiivistelmä <p>Kehittämishankkeen aihe muodostui omasta mielenkiinnosta adoptioon sekä työelämän tarpeesta kehittää adoption jälkeistä adoptioneuvontaa. Kehittämishankkeen tavoitteena oli muodostaa kehittämisehdotukset adoption jälkeiseen adoptioneuvontaan Pelastakaa Lapset ry:lle. Tarkoituksena oli kehittää adoption jälkeistä adoptioneuvontaa asiakaslähtöisyyttä ja osallisuutta korostaen.</p> <p>Teoreettinen viitekehys koostui adoption lainsäädännöstä, adoption erityispiirteistä, adoptioneuvonnasta ja adoptio tutkimuksesta sekä osallisuudesta ja asiakaslähtöisyydestä. Kehittämishanke toteutettiin laadullisena toimintatutkimuksena, jonka mukaisesti kehittämishanke oli asiakkaita ja kehittämistyöryhmää osallistava ja tuotti uutta tietoa aiheesta. Aineistoa kerättiin sähköisen kyselyn ja työpajan avulla. Kysely suunnattiin adoptiovanhemmille ja adoptoiduille Pelastakaa Lapset ry:n asiakkaille ja sen avulla kartoitettiin asiakkaiden toiveita ja tarpeita adoption jälkeisen adoptioneuvonnan kehittämiseksi. Työpaja toteutettiin Pelastakaa Lapset ry:n kehittämistyöryhmälle. Työpajan aiheet rakentuivat kyselyn tulosten pohjalta ja niitä käsiteltiin luovilla menetelmillä. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.</p> <p>Kehittämishankkeen tulosten mukaan asiakkaat toivovat erityisesti vertaistukea, tietoa adoptiosta, adoptioprosessista ja adoptioon liittyvistä palveluista sekä yleisesti parempaa tiedottamista. Tulosten mukaan adoptioneuvonnassa tulee kehittää asiakkaiden tavoittamisen keinoja, kokemusasiantuntijoiden hyödyntämistä ja digitaalisia palveluja monipuolisemmiksi.</p> <p>Kehittämishankkeen tuloksena tuotettiin kehittämisehdotukset Pelastakaa Lapset ry:n adoption jälkeisen adoptioneuvonnan kehittämiseksi. Pelastakaa Lapset ry jatkaa adoptiopalveluihin liittyvää kehittämistyötään kehittämishanketta apuna käyttäen.</p>		
Asiasanat Adoptio, Adoptioneuvonta, Asiakaslähtöisyys		

Abstract

Author(s) Sihvo, Jaana	Type of publication Master's thesis	Published Autumn 2019
	Number of pages 78 pages, 5 appendices	
Title of publication Development suggestion Save the Children`s association`s adoption counselling after adoption		
Name of Degree Master of Social services		
Abstract <p>The topic of the development project was based on self-interest concerning adoption and the need for working life to develop post adoption counselling adoption. The objective of the development project was to form development proposals for post adoption counselling at the Save the Children association. The purpose was to develop post adoption counselling towards client centerdness and participation.</p> <p>The theoretical frame consisted of adoption legislation, the special characteristics of adoption, adoption counselling and adoption research, participation and customer orientation. The development project was implemented as a qualitative action study. Following the action study approach the development project participated the clients and the development team as well as produced new information on the subject. The material was collected through an electronic inquiry and a workshop. The questionnaire was directed to adoptive parents and adopted that were clients of Save the Children association and researched client`s wishes and needs for developing post adoption counselling. The workshop was implemented for the Save the Children association development team. The topics of the workshop were based on the results on the questionnaire and they were dealt with creative methods. The data was analyzed by data-driven content analysis.</p> <p>According to the results of the development project, clients particularly wished for peer support, information on adoption services related to adoption and better information in general. Results suggest that adoption counseling should develop ways to reach clients, make use of the experts of experience and the digital services more versatile. Development proposals were produced for Save the Children association for the development of post adoption services. Save the Children association continue to develop their adoption services with the help of the development project.</p>		
Keywords Adoption, Adoption counselling, Customer orientation		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KEHITTÄMISHANKE	2
2.1	Kehittämishankkeen tausta	2
2.2	Kohdeorganisaatio	2
2.3	Tavoite ja tarkoitus	4
3	TIETOPERUSTA	5
3.1	Adoptio	5
3.1.1	Adoption erityisyys	5
3.1.2	Adoptioneuvonta	7
3.1.3	Adoptiotutkimus	8
3.2	Asiakaslähtöisyys	10
3.3	Osallisuus	11
3.4	Vertaistuki	12
4	KEHITTÄMIS- JA TUTKIMUSMENETELMÄT	15
4.1	Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus	15
4.2	Kehittäminen	16
4.3	Toimintatutkimus	17
4.4	Kysely	19
4.5	Luovat ja toiminnalliset menetelmät	20
4.6	Määrällisen ja laadullisen aineiston analyysimenetelmät	21
5	KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN	23
5.1	Kyselyn toteutus	24
5.2	Verkkotyöpajan toteutus kehittämisryhmälle	25
5.3	Kyselyaineiston analyysi	28
5.4	Työpaja-aineiston analyysi	31
6	TULOKSET	34
6.1	Kyselyn tulokset	34
6.2	Työpajan tulokset	48
7	KEHITTÄMISEHDOTUKSET	58
8	POHDINTA	66
8.1	Johtopäätökset	66
8.2	Kehittämishankkeen eettisyys ja luotettavuus	68
8.3	Kehittämishankkeen arviointi	71

8.4 Kehittämishankkeen hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen	73
LÄHTEET	74
LIITTEET	79

1 JOHDANTO

Adoptio on monelle vieras asia, josta tiedetään vähän tai ei ollenkaan. Sosiaali- ja terveysalalla on vähän tietoa ja ymmärrystä adoptiosta ja adoptioon liittyvistä ilmiöistä. Adoptio koskettaa kuitenkin yhä useampaa perhettä ja lähipiiriä. Suomessa on noin 30 000 kotimaassa adoptoitua ja noin 5 000 kansainvälisesti adoptoitua lasta (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 42, 66). Olen kiinnostunut adoptiosta ammatillisesti ja henkilökohtaisesti. Minulla on kansainvälisesti adoptoitu poika, joka on entisestään vahvistanut kiinnostustani adoptioon myös ammatillisesti. Olen kiinnostunut adoptiosta ja siihen liittyvistä ilmiöistä.

Adoptiosta on tehty Suomessa verrattain vähän tutkimusta. FinAdo tutkimus on laaja adoptioon liittyvä tutkimus, joka aloitettiin 2007 ja jatkuu edelleen. FinAdo-tutkimuksen aiheistosta on tehty artikkeleita, väitöskirja ja opinnäytetöitä. Hanna Raaskan väitöskirjassa tutkimuksen mukaan monilla adoptoiduilla lapsilla on kiintymyssuhteenhäiriön piirteitä perheeseen tulon jälkeen. Oireilu usein vähenee ajan kuluessa. Riskiryhmässä ovat lapset, jotka ovat estottomasti ja estyneesti kiintyneitä samanaikaisesti. Tämä ryhmä tarvitsee erityisesti tukipalveluja. (Raaska 2015, 102-111.)

Kouluterveyskysely 2017 kartoitti myös adoptoitujen hyvinvointia. Kouluterveyskyselyn mukaan adoptoidut nuoret kokevat yksinäisyyttä, irrallisuutta ja vaikeuksia puhua vanhempiensa kanssa enemmän kuin muut nuoret. Kouluterveyskyselyn perusteella nousee huoli adoptoitujen hyvinvoinnista ja varhaisen tuen saamisesta. (Hedman & Halme 2018.)

Pelastakaa Lapset ry kehittää laajasti toimintaansa ja palvelujaan. Adoptioperheiden tukipalvelujen kehittämiseksi on muodostettu kehittämisyöryhmä, joka toimii kevään 2019 ajan, minkä jälkeen kehittämistyö jatkuu muilla foorumeilla Pelastakaa Lapset ry:ssä. Opinnäytetyöni kehittämisen kohde on osa Pelastakaa Lapset ry:n laajemmasta ja pitkäkestoisemmasta kehittämistyöstä. Opinnäytetyön tavoite on muodostaa kehittämisohdotukset lapsen perheeseen tulon jälkeiseen adoptioneuvontaan Pelastakaa Lapset ry:lle. Tarkoituksena on kehittää lapsen perheeseen tulon jälkeistä adoptioneuvontaa asiakaslähtöisyyttä ja osallisuutta korostaen.

Adoptiossa tärkeintä on lapsen etu ja hyvinvointi (Peltonen & Timonen 2013, 12-13). Tietoa adoptiosta tulee lisätä sosiaalipalveluissa, jotta adoptioperheille voidaan tarjota laadukkaita palveluja. Adoptioitujen ja heidän perheiden hyvinvoinnin parantamiseksi tarvitaan laajaa sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämistä.

2 KEHITTÄMISHANKE

2.1 Kehittämishankkeen tausta

Suomessa adoptiotyö on lähtenyt kehittymään 1900-luvun sotien myötä tarpeesta etsiä orvoille lapsille koteja, jolloin etsittiin vanhemmille mahdollisimman terve ja sopiva lapsi. Suomesta adoptoitiin ulkomaille lapsia vielä 60- ja 70-luvuilla, minkä jälkeen adoptiot jatkuivat Suomen sisäisesti. Nykyään adoptiossa korostuu lapsen etu ja lapselle etsitään mahdollisimman sopivat vanhemmat. Aiemmin adoptioita usein salattiin perheissä ja suvuissa, nykyään korostetaan avoimuutta ja sen positiivista vaikutusta adoption kaikkiin osapuoliin. (Pasanen & Tervonen-Arnkil 2013, 51-52.)

Kansainvälisten adoptioiden määrä kasvoi tasaisesti 1970-luvulta lähtien 2004 vuoteen asti. Vuonna 1988 adoptoitiin 21 000 lasta ja 2004 yli 45 000 lasta kansainvälisesti koko maailmassa. Vuodesta 2005 lähtien kansainväliset adoptiot alkoivat vähentyä. Joissakin maissa adoptiohakijoiden määrä vielä hetkellisesti kasvoi, mutta Suomessa hakijoiden määrä lähti laskuun. Vuonna 2005 Suomessa adoptoitiin kansainvälisesti 338 lasta ja vuonna 2018 95 lasta. Adoptiohakijoiden määrään laskuun vaikuttaa kansainvälisen adoption kustannusten nouseminen, odotusaikojen piteneminen, hakijoiden tieto prosien keskeytymisistä sekä pienten ja terveiden lasten puuttuminen kansainvälisestä adoptiosta. (Cantwell 2013, 89-100.) Osalla adoptiohakijoista on biologisia lapsia ja osa hakijoista on lapsettomia. Biologinen lapsettomuus on yleisin syy adoptioon adoptiohakijoilla. (Koskinen, Sarkkinen & Svala 8; Tilastokeskus 2019.)

Suomeen on adoptoitu kansainvälisesti 4424 lasta vuosina 1985-2014. Kotimaassa adoptoituja on noin 30 000. Vuoden 2018 aikana Suomeen adoptoitiin kansainvälisesti 95 lasta ja kotimaassa 309 lasta eli Suomessa toteutui yhteensä 404 adoptiota. Kotimaan sisäisiä adoptioita toteuttaa Pelastakaa Lapset ry ja kuntien sosiaalitoimi. Kansainvälisiä adoptioita toteuttaa Pelastakaa Lapset ry, Interpedia ja Helsingin kaupunki. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 42-44, 66; Tilastokeskus 2019.)

2.2 Kohdeorganisaatio

Pelastakaa Lapset on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton järjestö, joka toimii kotimaassa ja ulkomailla yhteiskunnallisena vaikuttajana ja laajasti lastensuojelun toimijana. Pelastakaa Lasten tavoitteena, on edistää lasten asemaa ja oikeuksia kansainvälisesti ja kotimaassa. Kansainvälisesti Pelastakaa Lapset tekee kehitysyhteistyötä ja humanitääristä työtä katastrofialueilla. Kotimaassa Pelastakaa Lasten toiminta on monipuolista lastensuojelun toiminta-alueella esim. lastenkodit, nettivihje, tukiperhetoiminta ja adoptio.

Pelastakaa Lapset järjestää adoptioneuvontaa, adoptioneuvontaa adoption vahvistamisen jälkeen, tukea adoptoiduille nuorille ja heidän perheilleen ja toimii kansainvälisen adoption palvelunantajana. (Pelastakaa Lapset Ry 2019.)

Suomessa kunnilla on vastuu adoptioneuvonnan järjestämisestä. Käytännössä kunnat järjestävät adoptioneuvonnan itse tai ostavat adoptioneuvonnan palvelut Pelastakaa Lapsetilta, jolla on lupa järjestää adoptioneuvontaa. Adoptioneuvontaa järjestää Pelastakaa Lapsissa 18 sosiaalityöntekijää viiden eri aluetoimiston eli Etelä-Suomen, Keski-Suomen, Länsi-Suomen, Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen toimesta. Adoptioneuvontaan kuuluu neuvonta ennen lasta ja lapsen perheeseen tulon jälkeen. Adoptioneuvonnan toteutusta ohjaa adoptiolaki (22/2012) ja Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön opas adoptioneuvonnan antajille. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2013, 21; Tervonen-Arnkil, 2019.)

Kaisa Arnkil-Tervosen mukaan (2019) Pelastakaa Lapset on havainnut adoptioperheiden palvelujen kehittämisen tarpeen. Pelastakaa Lapsissa tiedostetaan perheiden haasteet lapsen perheeseen tulon jälkeen ja perheeksi muodostumisessa. Perheiden kokemuksena on peruspalveluissa olevan vähän adoptio-osaamista. Adoptioneuvonnassa on adoptio-osaamista, josta perhe hyötyy. Pelastakaa Lapsissa on huomattu, että kaikki perheet eivät käytä lapsen perheeseen tulon jälkeistä ilmaista adoptioneuvontaa. Neuvonnan käyttämättömyyteen voi liittyä adoptioperheiden tiedon puute palveluista, palvelujen puoleen kääntymisen vaikeus, pärjäämisen tarve, palvelujen vastaamattomuus tarpeeseen tai palveluille ei ole tarvetta. Palvelujen käyttöön voi liittyä myös palvelujen jäsentymättömyys henkilöstölle, mikä vaikuttaa tiedon siirtymiseen adoptiovanhemmille. Pelastakaa Lasten tavoitteena on laatia laatu- ja toimintakäsikirja, jossa kaikki heidän työtään koskevat prosessit käydään läpi. Tämän tarkoituksena on yhtenäistää ja parantaa kaikissa aluetoimistoissa tarjottavaa palvelua. Tarkoitus on yhtenäistää ja selkeyttää tarjottuja palveluja kaikissa viidessä aluetoimistossa. Adoptiopalveluiden kehittäminen tulee osaksi yhteistä laatu- ja toimintatöitä, jolla Pelastakaa Lapset jäsentää ja kehittää palvelutoimintaansa. Tämän seurauksena he osaavat entistä paremmin kertoa perheille, mitä palveluja on tarjolla ja auttaa perheitä saamaan tarvitsemaansa tukea. (Tervonen-Arnkil 2019.)

Pelastakaa Lapset asetti kehittämistyöryhmän keväällä 2019 ajaksi kehittämään adoptiokipalvelujaan. Kehittämissuunnitelman lapsen perheeseen tulon jälkeiselle adoptioneuvonnalle Suomenlaajuisesti aluetoimistoiden toteutettavaksi. Kehittämissuunnitelmaan kuuluu seitsemän työntekijää: kehittämisspäällikkö, sosiaalityöntekijä jokaisesta aluetoimistosta sekä perheohjaaja.

2.3 Tavoite ja tarkoitus

Kehittämishankkeeni tavoitteena on tuottaa kehittämissuhteet Pelastakaa Lasten adoption jälkeiseen adoptio-ohjaukseen. Tarkoituksena on kehittää lapsen perheeseen tuloa jälkeistä adoptio-ohjaukseen asiakaslähtöisyyttä ja osallisuutta korostaen. Kehittämishankkeessa adoptiovanhempien toiveet ja tarpeet adoption jälkeiselle adoptio-ohjaukselle sekä kehittämissuhteiden näkemykset adoption jälkeisen adoptio-ohjauksen kehittämisestä painottuvat. Kehittämishankkeessani toteutuu asiakaslähtöisyys sekä adoptiovanhempien ja kehittämissuhteiden osallisuus.

3 TIETOPERUSTA

3.1 Adoptio

Uusi adoptiolaki (22/2012) tuli voimaan 1.7.2012 aiemman lapseksiottamislain (153/1985) tilalle (Peltonen ja Timonen 2013, 12). Adoptio perustuu aina lapsen etuun ja se on pysyvä sekä juridinen ratkaisu. Lapsia adoptoidaan kansainvälisesti ja kotimaan sisäisesti. Kotimaan adoptioita ovat perheen sisäiset adoptiot ja adoptiot, joissa lapsi tarvitsee kokonaan uudet vanhemmat. Adoptiovanhemman tulee olla 25-vuotta täyttänyt. Alaikäistä lasta adoptoitaessa adoptioneuvonta on pakollista. Adoptioneuvontaa järjestävät Pelastakaa Lapset ja kotikunnan sosiaaliviranomaiset. Neuvonnan tarkoituksena on edistää vanhempien valmiuksia adoptiovanhemmuuteen ja arvioida riittävätkö heidän valmiutensa ja voimavaransa adoptiovanhemmuuteen. Neuvonnan lopuksi sosiaalityöntekijä tekee kotiselvityksen, joka lähetetään Valviraan adoptiolupahakemusta varten. Adoptiot vahvistetaan käräjäoikeudessa ja kansainväliset adoptiot yleensä lapsen syntymämaassa. (Adoptiolaki 22/2012 2 §; Sinkkonen & Tervonen Arnkil 2015, 43-44.)

Adoptiot voidaan määrittää avoimiksi, puoliavoimiksi tai suljetuiksi riippuen adoption toteutumisesta. Suomessa ei ole suljettuja adoptioita eli adoptiota, jossa adoptoitu ei saa mitään tietoa alkuperästään ja tiedot olisivat salaisia. Käytännössä kotimaan adoptiossa toteutuu usein puoliavoin adoptio, jossa adoptiotoimiston tai kunnan sosiaalitoimen kautta toteutuu jonkin asteinen yhteys biologisten vanhempien ja adoptioperheen välillä. Yhteys voi olla kuvien ja/tai kirjeiden lähettämistä tai se voi olla adoptiotoimijoiden järjestämiä tapaamisia. Avoin adoptio tarkoittaa yhteydenpitoa adoptioperheen ja biologisten vanhempien välillä ilman adoptiotoimiston tai sosiaalitoimen mukanaoloa. (Pasanen & Tervonen-Arnkil 2013, 53.)

Adoptiopalvelunantaja toteuttaa kansainvälisiä adoptioita. Kansainvälisen adoptiopalvelunantajia ovat Pelastakaa Lapset, Interpedia ja Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala, jotka ovat Suomen adoptiolautakunnan valtuuttamia adoptiopalvelun antajia. Kohdemaat Suomessa ovat tällä hetkellä Etelä-Afrikka, Kiina, Thaimaa, Kolumbia, Intia, Filippiinit, Bulgaria ja Taiwan. Pelastakaa lapset Ry:n kohteita ovat Kiina, Thaimaa, Bulgaria ja Filippiinit. (Helsingin kaupunki 2019, Interpedia 2019, Pelastakaa Lapset 2019.)

3.1.1 Adoption erityisyys

Osa adoptiovanhemmista ei voi saada biologista lasta tai ei ole saanut biologista lasta lapsettomuushoidoista. Nämä vanhemmat ovat luopuneet ajatuksesta saada biologinen

lapsi ennen adoptiota. Adoptiovanhemmillä on siis usein taustalla luopumisen kokemus, joka on pitänyt käsitellä ennen adoptiolapsen perheeseen tuloa. Adoptiovanhemmuudessa on paljon samankaltaisuutta kuin biologisessa vanhemmuudessa. Kumpaankin vanhemmuuteen kuuluu iloitsemista ja huolenaiheita lapseen liittyvissä asioissa. Adoptiovanhemmuuteen liittyy kuitenkin myös omia erityispiirteitä. Lapset ja perheen ulkopuoliset tahot voivat kyseenalaistaa adoptiovanhemmuutta. Adoptiovanhempien valmiuksia arvioidaan adoptioeuvonnassa ja sille asetetaan erilaisia vaatimuksia. Perhettä ja vanhemmuutta seurataan edelleen lapsen perheeseen tulon jälkeen. Biologisia vanhempia ei välttämättä näy perheen arjessa, mutta he ovat kuitenkin jollain tavalla läsnä esim. puheessa tai perheen eri jäsenten ajatuksissa. Adoptiolain (22/2012) mukaan adoptiovanhemmat ovat yksin adoptioivia tai aviopareja. (Kalland 2015, 351-354.)

Kotimaasta adoptoitujen lasten taustat ja lähtökohdat poikkeavat huomattavasti toisistaan. Osalla biologisista vanhemmista on vakavia päihde- ja mielenterveysongelmia. Osalla biologisista vanhemmista lapsia on entuudestaan paljon ja lapsesta ei kyetä huolehtimaan. Nämä lapsen taustalla olevat asiat vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen. Biologisten vanhempien on havaittu usein jäävän yksin lapsen luovuttamisen jälkeen, vaikka adoptiolain (22/2012) mukaan adoptioeuvonta kuuluu kaikille osapuolille. Suomessa lapsi annetaan usein adoptioon jo synnytyssairaalassa. Adoptiossa on aina biologisen vanhemman vähintään kahdeksan viikon harkinta-aika, minkä ajan lapsi on sijaisperheen hoidossa tai adoptiovanhemmillä biologisen vanhemman niin toivoessa. Sijaisperheessä ollut lapsi tulee adoptiovanhemmuuteen usein kahden tai kolmen kuukauden ikäisenä, jolloin hänellä on takanaan kaksi hylkäämiskokemusta. (Pasanen & Tervonen-Arnkil 2013, 61-73.)

Adoptiohakijat toivovat yleensä pientä ja tervettä lasta. Harvat hakijat ajattelevat lähtökohdistaan haluavansa adoptoida sairaan tai vammaisen lapsen. Yhä useammin kansainvälisesti adoptoitu lapsi on erityistarpeinen, joista käytetään myös käsitettä vaikeasti sijoitettava. Erityistarpeiseksi määritetään yli 5-vuotiaat lapset tai kaiken ikäiset lapset, joilla on vamma tai vakava sairaus. Usein erityistarpeisella lapsella on psyykinen ja fyysinen erityistarve. Terveet pienet lapset adoptoidaan yhä useammin maan sisällä. Useat maat kieltävät tai rajoittavat terveiden pienten lasten antamista adoptioon kansainvälisesti. 2000-luvun alussa adoptoitiin kansainvälisesti vielä paljon terveitä pieniä lapsia. Tilanne on muuttunut 2000-luvun alusta tähän päivään huomattavasti. Kotimaan adoptioissa, joissa lapsi adoptoidaan uuteen kotiin ja kansainvälisen adoption kautta adoptoitavat lapset ovat hylättyjä lapsia ja heillä on yhä useammin vakava sairaus tai vamma sekä psyykkisiä haasteita. Lapsella voi olla kokemuksia kaltoinkohtelusta. Adoptoitu lapsi joutuu pohtimaan miksi biologinen äiti ei ole häntä voinut hoitaa. Toisinaan adoptoitu voi tietää esim. biologisen äidin huolehtivan muista sisaruksista, mutta ei hänestä. Usein nuori adoptoitu

mieltii, kuka hän on ja mistä hän tulee. Adoptioerheet tarvitsevat palveluja perheen muodostamisen sekä lapsen kasvun ja kehityksen tueksi (Cantwell 2013, 100-106; Kalland 2015, 360-361.)

3.1.2 Adoptioneuvonta

Uusi adoptiolaki (22/2012) tuli voimaan 1.7.2012 ja opas adoptioneuvonnan antajille ilmestyi vuonna 2013. Neuvonta on tarkoitettu vanhemmille, jotka harkitsevat luopumista lapsesta, adoptoitaville/adoptoidulle lapsille, adoptiohakijoille ja perheen sisäisen adoption osapuolille. Kotikunnan sosiaalitoimen tulee järjestää adoptioneuvontaa kaikille osapuolille ja se on maksutonta sosiaalipalvelua. Adoptioneuvontaa järjestävät myös adoptiotoimistot, jotka saavat sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta luvan adoptiotoimiston ylläpitämiseen (Adoptiolaki 22/2012 87 §). Adoptioneuvontaa annetaan ennen adoptioluvan hakemista lautakunnalta, lapsen sijoittamisen aikana sekä adoption vahvistamisen jälkeen. Adoptioneuvonta adoptioerheelle sisältää selvitysvaiheen, sijoitusvaiheen, sijoituksen tuen ja seurannan ennen adoption vahvistamista oikeudessa, adoption vahvistamisesta huolehtimisen ja adoptioneuvonnan adoption vahvistamisen jälkeen. Adoptioneuvonnan selvitysvaiheeseen kuuluu perheen valmennus ja arviointi, joiden avulla vanhempia valmennetaan vanhemmuuteen ja kartoitetaan hakijoiden valmiuksia tarjota turvallinen koti lapselle. Adoption vahvistamisen jälkeen adoptioneuvontaa antava taho säilyttää asiakirjoja 100 vuotta. Asiakirjoista tulee ilmi tietoa adoptioon liittyvistä olosuhteista, perheen valinnasta, eri osapuolten kanssa tehdystä työstä yms. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 9-34.)

Adoptioneuvontaa voi antaa henkilö, jolla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 3 §:n mukainen sosiaalityöntekijän ammatillinen kelpoisuus. Sosiaalityöntekijän tulee tuntea adoption lastensuojelullisen erityisluonne sekä traumataustan ja kiintymyssuhteen puuttumisen vaikutuksista kehitykselle. Lisäksi sosiaalityöntekijän tulee kyetä jakamaan tietoa ja ymmärrystä edellä mainituista asioista adoptiohakijoille. Sosiaali- ja terveysministeriö suosittelee adoptioneuvontaan pariyöskentelyä. Adoptioneuvojan tulee aina toimia lapsen edun mukaisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2013, 29.)

Perheensisäinen adoptio eroaa muista adoptioista ja tällöin myös adoptioneuvonta eroaa joltain osin muista adoptioista. Perheensisäinen adoptio on uusperheessä tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevien lapsen adoptio. Rekisteröidyn parisuhteen kohdalla adoptoiva vanhempi on ollut lapsen suunnittelussa ja elämässä alusta lähtien, jolloin lapsen taustaan ei liity hylkäämiskokemusta. Adoptioneuvonta on suppeampi ja lapsen edun mukaista on toteuttaa se nopeammin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 41.)

Adoptioneuvonnassa kansainvälisesti adoptoivien hakijoiden kohdalla tulee huomioida yhä kasvanut erityistarpeisten lasten adoptointi. Neuvontavaiheessa tulee hakijaa valmistaa erityistarpeisen lapsen adoptoimiseen sekä selvittää hakijan valmiudet erityistarpeisen lapsen adoptioon. Adoptiosta tulee antaa hakijalle rehellisesti oikeaa tietoa, minkä avulla hakija voi muodostaa realistisen kuvan tulevasta adoptiosta. Adoptiohakijalle pitää olla mahdollista adoptionprosessin lopettaminen, jos hän epäilee kykyänsä tai haluansa adoptoida erityistarpeinen lapsi. (Cantwell 2013, 103-104.)

Pelastakaa Lasten lapsen perheeseen tulon jälkeiseen adoptioneuvontaan yhteydenoton aiheina ovat olleet tilastojen mukaan esim. taustan selvittäminen, nykytilan vaikeudet, juridiset kysymykset ja toive tapaamisesta. (Tervonen-Arnkil 2015, 376.) Adoptioneuvonnan antajan tulisi käydä perheessä keskustelemassa adoptioon ja lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyvistä asioista. Adoptiovanhemmat voivat halutessaan pyytää tuen tarpeen arviointia. Tuen tarpeen arviointi tulisi tehdä lapsen kotona olon ensimmäisen vuoden aikana. Tuen tarpeen arviointia on kuitenkin saatavilla myös tämän jälkeen. Adoptioneuvonantaja ohjaa perheen tarpeen mukaan tuen kartoittamisen jälkeen oikean sosiaali- ja terveystalvelun piiriin esim. perheneuvolaan. Adoptioneuvonta ja palveluntarjoaja voivat yhdessä tukea nuorta adoptiokysymyksissä ja esim. menneisyyden selvittämisessä. Neuvontaa antava sosiaalityöntekijä voi olla esim. biologisen vanhemman ja lapsen tapaamisissa mukana. Kansainvälisiin adoptioihin liittyen adoptiopalvelunantaja on mukana lapsen kotimaahan liittyvissä selvityksissä. Yhteydenottoissa tulee huomioida sosiaalisen median ja internetin käytön vaikutus yhteydenottoihin. Adoptioneuvontaa ohjaa kunnioittamiseen sekä eettisten ja oikeudellisten näkökulmien huomioiminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 56-57.)

3.1.3 Adoptiotutkimus

FinAdo eli Finnish adoption study on kansainvälisesti adoptoitujen lasten hyvinvointiin liittyvä tutkimus, jossa kartoitetaan lasten fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Tutkimukseen osallistuivat Pelastakaa Lapset, Interpedia ja Helsingin kaupunki eli kaikki Suomen kansainvälisen adoption toimijat. FinAdo tutkimus koostuu useista tutkimuksista. Vuonna 2007 toteutettiin kysely alle 18-vuotiaille kansainvälisesti adoptoiduille. 2009 toteutettiin kysely aikuistuneille adoptoiduille. Seurantatutkimukseen on pyydetty kaikki 10/2012-12/2014 Suomeen tulleet adoptoidut lapset ja heidän perheensä. Kyselylomakkeella seurataan lasten vointia, stressiä ja sopeutumista. Lääkäri tapaa lapsia pian Suomeen tulon jälkeen ja vuoden kuluttua uudestaan. Lisäksi perheille lähetetään kyselylomakkeet lapsen ollessa 5-, 10- 15-vuotta. 12-vuotiaalta lapselta kysytään suostumus osallistumisesta tutkimukseen. Tutkimusta on tarkoitus jatkaa lasten aikuisuuteen asti, jotta saataisiin uutta

tietoa adoptoitujen lasten sopeutumisesta, hyvinvoinnista ja stressistä. Aineistosta on julkaistu tieteellisiä artikkeleja ja aineistoa on käytetty hyödyksi opinnäytetöissä. Hanna Raaskan (2015) väitöskirja ”Ulkomailta adoptoitujen lasten kiintymyssuhteen häiriöt ovat riskitekijä myöhemmille ongelmille” perustuu FinAdo aineistoon. (FinAdo; Sinkkonen, Teronen-Arnkil 2015, 11-12.)

Hanna Raaska tarkasteli ulkomailta adoptoitujen lasten kiintymyssuhteita FinAdo kyselyaineiston pohjalta. Kyselyssä adoptiovanhemmilta kysyttiin kiintymyssuhdehäiriön piirteiden ilmenemisestä lapsen käytöksessä. Aihe oli avattu kyselyssä arkeen liittyviksi lauseiksi. Vanhempien mukaan kiintymyssuhteen häiriön oireita oli 40 % ja voimakkaita oireita oli 18 %. Oppimisongelmia oli 33 % (10 % ei adoptoidut ikätoverit) ja vaikeita oppimisongelmia oli 13 % (2 % ei adoptoidut ikätoverit). Kielenkehityksen haasteita oli 29 % (10 % ei adoptoidut ikätoverit) ja vaikeita kielenkehityksen ongelmia oli 8 % (2 % ei adoptoidut ikätoverit). Vanhemmilta kysyttiin lapsen ollessa perheessä kaksi ja neljä vuotta uudestaan kiintymyssuhteeseen liittyvät kysymykset. Kiintymyssuhteiden oireilu väheni alle kouluikäisten kohdalla. Tutkimuksen mukaan adoption jälkeen kiintymyssuhdehäiriön piirteitä omaavat lapset, varsinkin estottomien ja estyneiden piirteiden ilmeneminen samalla lapsella, kuuluvat riskiryhmään ja tarvitsevat erityisesti varhaista tukea. Lisäksi lapsen heijaaminen, pään hakkaaminen ja masturbointi oireina merkitsevät varhaista tuen tarvetta adoptiolapsella. (Raaska 2015, 102-111.)

Kouluterveyskysely vuonna 2017 kartoitti myös adoptionuorten hyvinvointia. Kouluterveyskyselyyn vastasi 139 829 nuorta, joista adoptoituja on 1 000. Nuorten kouluterveyskyselyssä oli vuonna 2017 ensimmäisen kerran kysymys, joka toi esiin adoptiotaustan. Aiempaa tietoa adoptoiduista ei siis ole kouluterveyskyselyyn liittyen. Suurin osa vastaajista on 14–20 -vuotiaita. Adoptionuoret eivät ole keskenään samanlaisia. Adoptionuoret ovat perheen sisäisesti adoptoituja, kotimaasta adoptoituja ja kansainvälisesti adoptoituja lapsia. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan adoptoitujen ja muiden nuorten välillä sekä Suomessa ja muualla syntyneiden välillä on hyvinvointieroja. Adoptoiduilla nuorilla on riskitekijöitä, jotka vaikuttavat pitkäaikaisesti heidän hyvinvointiin. Adoptoidut nuoret kokevat yksinäisyyttä, irrallisuutta ja vaikeuksia puhua vanhempiensa kanssa. Adoptoidut nuoret kokevat kiusaamista ja syrjintää enemmän kuin muut nuoret. Adoptoidut nuoret kokevat fyysistä uhkaa useammin kuin muut nuoret. Adoptoiduista pojista 40 % koki viimeisen vuoden aikana fyysistä uhkaa, kun muista pojista uhkaa koki 15 %. Seksuaalista häirintää kokivat vähiten muut pojat eli 9%. Muista tytöistä seksuaalista häirintää koki 30 %. Adoptoiduista tytöistä seksuaalista häirintää koki 43 % ja pojista 34 %. Hedmanin ja Halmeen mukaan tulosten perusteella adoptioperheiden ja nuorten tuen tarve tulee tunnistaa varhaisessa vaiheessa ja heidän palvelujaan kehittää, mikä vaatii monien toimijoiden

yhteistyötä. (Hedman & Halme 2018, 1-11.) Kouluterveyskyselyn tulosten perusteella voi päätellä adoptioerheiden tarvitsevan niin perustason kuin erityispalveluja eri vaiheissa lapsen elämää. Tulokset tuovat myös esille palvelujen kehittämisen tarpeen.

3.2 Asiakslähtöisyys

Viime vuosikymmeninä asiakkaan rooli on vahvistunut ja on siirrytty pois asiantuntijaval-
lasta. 1990-luvulla sosiaalipalvelujen työntekijät pohtivat rajaa asiakkaan vaikuttamiselle ja
päättämislle palvelujen tarpeen arvioinnissa sekä toteuttamisessa. Suomessa 1990-lu-
vulta lähtien asiakkaan näkökulman esiin tuominen vakiintui ja korostui. Asiakaskeskei-
syyteen liittyy asiakkaan vaikuttaminen ja asiantuntijan päätäntävällän heikentäminen.
(Mönkkönen 2018, 21-22, 81-83.)

Sosiaalipalveluihin liitetään nykyään usein itsestäänselvyytenä asiakslähtöisyys. Sosiaa-
lipalveluissa usein korostetaan asiakas-, lapsi- ja perhekeskeisyyttä. Asiakslähtöisyyteen
liittyy asiakkaan osallistuminen palvelun suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Palve-
luissa tulisi hyödyntää asiakkaan tietämys monipuolisesti. (Mönkkönen 2018, 16, 61; Hy-
väri 2017, 38, 40.)

Asiakkuutta voi pohtia eri näkökulmista. Kansalaisaseman kautta asiakkuutta määrittä-
essä korostuu aktiivisen toimijan rooli, jolloin asiakas vaikuttaa palveluihin eikä ole vain
tuen kohde. Sosiaalipalvelujen käyttäjät nähdään usein erityisryhmiin kuuluvina, joiden on
haastava hoitaa ja ajaa omia asioitaan. Huonoimmassa tapauksessa kohtaaminen palve-
lussa vaikeuttaa ja estää asiakkaan oikeuksia. (Hyväri 2017, 43.) Toisaalta sosiaalipalve-
lujen tarve edellyttää toisinaan suoraa puuttumista työntekijältä, mikä vaikuttaa asiakkaan
mahdollisuuteen vaikuttaa sekä luottamuksen kasvuun ja säilymiseen. (Mönkkönen 2018,
16.)

Viime vuosina on usein haluttu korostaa asiakkaan roolia kuluttajana, mihin liittyy asiak-
kaan kuuleminen, osallistuminen ja valinnan vapaus. (Hyväri 2017, 35). Asiakkaan kuun-
telua on eri aikoina selitetty eri tavoin ja sillä on ollut erilainen merkitys. Asiantuntijuutta
korostaessa kuuntelun avulla on selvitetty asiakkaan tilannetta. Empaattisessa kuunte-
lussa ja aktiivisessa kuuntelussa on pidetty tärkeänä asiakkaan omien kokemusten ja aja-
tusten kuulemistä. Myöhemmin on korostettu aktiivisen kuuntelun merkitystä molemmi-
puoliseen oppimisprosessiin, jolloin tarkoitetaan dialogista kuuntelua. Asiakslähtöisyyden
myötä on noussut esiin dialogin merkitys asiakkaan kohtaamisessa. Asiakslähtöisyys ja
asiakkaan aktiivisempi rooli ei estä työntekijänkin aktiivista roolia palvelussa. Asiakkaan
näkökulman korostaminen muuttaa vuorovaikutusta dialogiseksi. (Mönkkönen 2018, 22,
81-83.)

Asiakkaan kanssa tehtävä työ ei ole automaattisesti asiakaslähtöistä. Auttamistyöhön liittyy aina valta ja siihen liittyvät näkökulmat. Organisaation tulee saada valtasuhteet ja hierarkiat näkyviksi, jotta asiakaslähtöisyys voi toteutua palveluissa. Asiakaslähtöisyydessä tavoitellaan asiakkaan ja asiantuntijan tasavertaisuutta kohtaamisessa ja palveluun liittyvissä asioissa. Edelleen sosiaalipalvelut perustuvat ammatilliseen osaamiseen, koulutukseen ja asiantuntemukseen. Asiakaslähtöisyyteen liittyviä tavoitteita usein asettaa organisaation henkilöstö omasta näkökulmastaan. Julkisiin palveluihin liittyen on edelleen haastavaa toteuttaa asiakaslähtöisyys monipuolisesti ja laajasti. Järjestö- ja yhdistystyöhön asiakaslähtöisyys saatetaan mieltää useammin. (Hyväri 2017, 40-43.)

Asiakaslähtöisyyden toteutuminen laajasti ja monipuolisesti tuo haasteita johtamiselle, ammatilliselle toiminnalle ja sen organisoimiselle. Suomessa on totuttu järjestämään sosiaalipalveluita asiantuntijakeskeisesti. Asiakaslähtöisyyttä on tuotu esiin usein työntekijän näkökulmasta. Asiakaslähtöisyyttä kehitettäessä tulisi kehittää myös johtamistaitoja, toimintatapoja ja tukea työntekijöiden vertaisuuksia. Työntekijöiden tulee olla mukana toimintamallien kehittämisessä eikä niitä voi kehittää ainoastaan johtajatasolla. Palvelujen tavoitteet ja niiden sisällöt tulisi asettaa yhteistyössä asiakkaiden työntekijöiden välillä, jolloin mahdollistuu tasavertaisuus asiakkaiden ja henkilöstön välillä. Aidosti toteutuva asiakaslähtöisyys luo mahdollisuuden laadukkaalle sosiaalipalveluiden kehittämiselle. (Hyväri 2017, 41-43.)

Asiakaslähtöisyyden vaarana on työntekijän vahva asiakkaan tunteisiin ja kokemuksiin sisälle meno, jolloin vuorovaikutus ei tue asiakasta ja työntekijän vastuu vuorovaikutuksesta heikkenee. Vaarana voi olla myös työntekijän lisääntyvä varovaisuus esittää omia näkökantoja, kun korostetaan asiakkaan näkökulmia. (Mönkkönen 2018, 85, 100.) Asiakaslähtöisyys onnistuessaan lisää palvelun vaikuttavuutta sekä asiakkaiden- ja työntekijöiden tyytyväisyyttä. Yhä lisääntyvät muutokset ovat osaltaan vaikuttaneet sosiaalipalveluiden kehittämiseen asiakaslähtöisemmiksi. Asiakkaiden tarpeet ja toiveet palveluille ja niiden järjestämiselle muuttuu, jolloin on tarve kehittää palveluja paremmin niitä vastaaviksi. (Hyväri 2017, 33.) Palveluiden laadukkuus ja vaikuttavuus ilmenee hyvinvoinnin lisääntymisenä ja mahdollisesti palvelujen tarpeen vähenemisenä. (Mönkkönen, 2018, 18.)

3.3 Osallisuus

Osallisuus on laaja käsite ja se kuvaa yksilön ja yhteisön suhdetta. Osallisuus käsite voidaan tulkita ymmärtää monin eri tavoin. Osallisuutta pohtiessa sivutaan myös osallistamista ja osallistumista. Osallistaminen on työntekijän aloitteesta lähtevää, mikä ei välttämättä ole osallisuutta. Osallistuminen tuo asiakkaalle kokemuksen osallisuudesta sekä luo mahdollisuuden ja pohjan osallisuudelle. Osallisuuteen kuuluu omiin asioihin

vaikuttaminen ja niistä päättäminen, kohtaamiset ja sosiaaliset suhteet sekä kuulluksi tuleminen. Osallisuuteen liittyä myös mukana olo, huomioon otetuksi tuleminen ja mahdollisuus jakaa kokemuksia. Osallisuus voi olla esim. tiedollista osallisuutta ja palveluihin liittyvää osallisuutta, jolloin osallisuus liittyen tietoon ei takaa muuta osallisuutta. Selkeä tieto on edellytys osallisuuden mahdollistumiselle. Osallisuuden kokemus ei kuitenkaan aina vaadi aktiivista osallistumista. Kuuluminen, tunne kuulumisesta ja osallistuminen yhdessä muodostavat osallisuuden. Osallisuuteen liittyä yhteisöön, ympäristöön ja yhteiskuntaan kiinnittyminen ja kuuluminen. (Nivala & Rynnänen 2013, 20-27; Särkelä-Kukko 2014, 34-36; Leemann & Hämäläinen 2016, 592; Jämsén & Pyykkönen toim. 2014, 196; Koivisto, Isola & Lyytikäinen 2018, 21.)

Ihminen on yksilönä arvokas ja aktiivinen toimija. Osallisuus ja sosiaaliset suhteet vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin, mihin liittyä myös ihmisen inhimilliset toimintamahdollisuudet. Asiakkaan ja työntekijän osallisuus palvelujen kehittämisessä on tärkeää niin itseisarvona kuin palvelujen kehittämiselle laadukkaimmiksi ja tarpeita vastaaviksi. Osallisuuden toteutuessa asiakas toimii tasavertaisena ammatillisen henkilöstön kanssa. Osallisuuteen liittyä myös asiakkaan valta vaikuttaa osallistumisen ja vaikuttamisen tapoihin. Osallisuus mahdollistaa asiakkaiden vaikuttamisen palveluihin, jolloin palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeita paremmin ja kustannustehokkuus paranee. Tällöin asiakkaat ottavat vastuuta palveluun pääsemisestä ja vastaanottamisesta. (Särkelä- Kukko, 37, 47; Toikko & Rantanen 2009, 90-91; Koivisto, Isola & Lyytikäinen 2018, 22; Leemann & Hämäläinen 2018, 592.)

3.4 Vertaistuki

Vertaistuki toimii samoilla tehtäväkentillä ammatillisen työn ja vapaaehtoistyön kanssa yhdessä ja erikseen. Vertaistuki tarkoittaa omaehtoista ja vastavuoroista toimintaa, josta hyötyy kumpikin osapuoli. Vertaistuki perustuu kuulluksi ja ymmärretyksi tulemiseen sekä tasavertaisuuteen. Vertaistukea laajempi käsite on vertaistoiminta, joka sisältää kaiken vertaistukeen liittyvän toiminnan. Vertaisuus muodostuu samanlaisista elämäntilanteista tai samanlaisista kokemuksista. Vertaistukea voidaan toteuttaa eri tavoin. Se voi olla esim. kasvokkain toteutuvaa, kahdenkeskeistä, ryhmässä toteutuvaa, tukiperhetoimintaa tai verkossa keskustelupalstoilla toteutuvaa. (Harju 2010, 131; Saarinen & Mikkonen 2018, 15-20, 50.)

Vertaistuen tarpeeseen liittyä usein haasteellinen elämäntilanne, johon tarvitaan tukea. Vertaistuki on ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea, korjaavaa tai kuntouttavaa. Vertaistuki voi ajoittua eri vaiheisiin ja erilaisiin tilanteisiin, jolloin tarpeet vertaistuelle ovat erilaiset esim. adoption odotuksen aikana vertaistuki on ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea. Murrosikäisten oireilevien adoptoitujen vanhempien vertaistuki voisi olla korjaavaa.

Kuntouttava vertaistuki liittyy usein sairauteen. (Saarinen & Mikkonen 2018, 71-72, 189.) Anne Laimion ja Sonja Karnellin (2010) mukaan vertaistuki on ennalta ehkäisevää tukea. Suomessa vertaistuki toimii sosiaalipalveluiden osana tai täydentäjänä. Vertaistuki ei ole terapiaa eikä korvaa ammatillista tukea. (Karnell & Laimio 2010, 11.)

Vertaiselta saa tukea selviytymiseen ja tietoa palveluista. Vertaiset oppivat toinen toisiltaan kokemuksia jakamalla. Saarisen ja Mikkosen (2018, 175) mukaan tukea tarvitsevan voi olla vaikeaa löytää vertaistukea ja sen järjestäjää. Tukea tarvitseva ei aina osaa pyytää tai itse hakea tarvitsemaansa tukea. Vertaistuen löytämistä ja saatavuutta voisi parantaa vertaistukikeskusten avulla. Suomessa vertaistukikeskuksille ei ole löytynyt rahoitusta. Vertaistuki voi olla kasvokkain toteutuvaa, kahdenkeskeistä, ryhmässä toteutuvaa, tukiperhetoimintaa tai verkossa keskustelupalstoilla toteutuvaa. (Saarinen & Mikkonen 2018, 175-186.)

Ammatillinen työ voi mahdollistaa vertaistukea ja vertaistoimintaa. Mikkosen ja Saarisen (2018, 29) mukaan vertaistuen ja ammatillisen työn yhdistäminen tuottaa usein hyviä tuloksia. Vertaisryhmissä osallistujat oppivat sekä vertaisiltaan, että ammattilaisilta ja vapaaehtoisilta sekä päin vastoin. Kokemusasiantuntijalla ja ammattilaisella on kummallakin oma asiantuntijuus asiasta. Mikkosen ja Saarisen (2018) mukaan vapaaehtoinen on usein viiteryhmän ulkopuolelta. Adoptioon liittyvässä vapaaehtoistyössä vapaaehtoiset ovat yleensä adoptoituja tai adoptiovanhempia eli kuuluvat viitekehykseen. Vapaaehtoiset ovat koulutettuja esim. toimimaan ryhmän vetäjinä, jolloin heidän tarkoituksena on tukea yksisuuntaisesti ryhmään osallistuneita. (Mikkonen & Saarinen 2018, 23-30.) Omaehtoista vertaisryhmää ohjaa vertainen. Ammatillainen voi ohjata ryhmää yksin tai koulutetun vertaisen kanssa yhdessä. Ammatillainen voi kouluttaa vertaisia ja tukea ryhmän aloittamisessa ja tarjota työnohjausta ryhmien vertaisohjaajille, jolloin vertaiset jatkavat ryhmän ohjaamista yksin. Vertaistukiryhmät voivat olla keskustelevia tai toiminnallisia. (Mikkonen, Saarinen 2018, 32, 63.)

Saarinen ja Mikkonen (2018, 27) käyttävät sanoja ystäväpalvelu ja kummitoiminta, joka muistuttaa vapaaehtoistoimintaa. Adoptioperheet Ry on aloittanut alkuvuodesta 2019 mentoritoiminnan, joka on vapaaehtoistyötä, jossa aikuinen adoptoitu tai adoptiovanhempi toimii "ystävänä" adoptoidulle tai adoptiovanhemmalle/adoptiovanhemmille. (Adoptioperheet Ry 2019) Tukihenkilötoiminta on vertaistoimintaa, kun tukihenkilöllä on sama kokemus esim. adoptiovanhemmuus. Tukihenkilötoiminta ei ole vertaistoimintaa, kun henkilöllä ei ole omaa kokemusta asiasta esim. tukihenkilöksi koulutettu aikuinen, joka toimii lastensuojelun kentällä ilman omaa kokemusta asiasta. Vertaistukihenkilöllä on ymmärrystä ja tietoa oman kokemuksen kautta vertaisen kohtaamista asioista. Vertaistukihenkilön

jaksamista vapaaehtoistyössään tuetaan työnohjauksella. (Saarinen & Mikkonen 2018, 53-54.) Kokemusasiantuntija on kokenut saman vertaisten kanssa ja on käsitellyt kokemukseen liittyvät asiat. Lisäksi hän on kouluttautunut toimimaan kokemusasiantuntijana sekä kykenee avaamaan ja arvioimaan kokemaansa. Vertaisryhmässä kokemusasiantuntija on vertainen ja ammattilaisten näkökulmasta asiantuntija. Ammatillainen saa kokemusasiantuntijalta tietoa, jota ei voi saada ilman kokemusta. Vertaistuki vahvistaa ammatillista työtä. (Saarinen & Mikkonen 2018, 42-43, 189.)

Vertaistuki ja ammatillinen tuki yhdessä muodostavat vaikuttavan avun ja tuen asiakkaille. Vertaistuen merkitys ja vaikutukset yhteiskunnalle ja yhteisöille tulisi tiedostaa. Vertaistuen kehittäminen vaatii ammattilaisten ja vertaisten yhteistyötä, jotta kaikki osapuolet ymmärtävät toisiaan ja yhdessä voidaan löytää toiminnalle tavoitteet ja toteutustapa. Vertaistuen saaminen voi olla edelleen haastavaa tiedon puutteen vuoksi. Sote- uudistuksessa tulisi ottaa huomioon vertaistuen järjestäminen esim. kuntien velvoittaminen osalliseksi vertaistuen mahdollistamiseen. (Mikkonen & Saarinen 2018, 189-192.)

Vertaistukea järjestetään julkisina palveluina, järjestön palveluina, yksityisinä palveluina sekä projekteina (Saarinen & Mikkonen 2018, 188). Vertaistukea muodostuu myös spontaanisti ystävien välityksellä, tuttavien kesken, leikkipuistoissa ja internetin kautta. Internetissä on yhä enemmän vertaistukiryhmiä ja keskustelupalstoja, joista osa on avoimia ja osa suljettuja. Joihinkin ryhmiin pääsee ainoastaan tietyt kriteerit täyttävät henkilöt. On tärkeää, että vertaistukea on eri tahojen järjestämää ja eri tavoin toteutettua, jotta jokainen tuen tarvitsija voi löytää itselleen sopivan vertaistuen muodon (Nylund 2005, 203-207.)

4 KEHITTÄMIS- JA TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa määrien avulla kuvataan, tulkitaan ja selvitetään jonkun asian yleisyyttä. Määrällistä tutkimusta tekevän tutkijan tulee tuntea aihe hyvin ja siitä pitää olla saatavilla tietoa. Ilmiöön liittyviä asioita voidaan mitata, kun tiedetään mitä mitataan. Määrällisessä tutkimuksessa tulee pohtia käytettäviä käsitteitä, jotta ne merkitsevät isolle määrälle ihmisiä samaa asiaa. Määrällisen tutkimuksen menetelmiä ovat kaikki, joista saatavaa aineistoa voidaan analysoida määrällisin keinoin, tilastollisin menetelmin. Yleisin tiedonkeruumenetelmä on lomakekysely, mutta tietoa kerätään myös esim. valokuvilla, haastatteluilla sekä keskusteluilla kasvotusten ja internetissä. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011, 83-90; Kananen 2011, 12-18.)

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen alkuperästä on erilaisia näkökulmia. Laadullista tutkimusta avataan, luokitellaan ja eritellään kirjallisuudessa eri tavoin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 28-30.) Laadullisella tutkimuksella on seitsemän eri perinnettä, mitkä selittävät käsitteitä osittain eri tavoin: Aristoteelinen perinne ja ymmärtävä tutkimus, hermeneuttinen perinne ja ihmistieteellinen tutkimus, fenomenologis-hermeneuttinen perinne ja tulkinnallinen tutkimus, kriittisen teorian perinne ja toimintatutkimus, yhdysvaltalainen laadullisen tutkimuksen perinne, pehmeät menetelmät ja pehmeä tutkimuksen perinne, postmoderniin tieteeseen perustuvatutkimus. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 30-63.)

1980-luvulla laadullisessa tutkimuksessa keskityttiin aineiston keruuseen liittyviin asioihin ja 1990-luvulla korostuivat aineiston analyysimenetelmät. Aineiston kerääminen ja analysoiminen ovat olleet laadullisessa tutkimuksessa erillisinä ja kuitenkin paikoin korostetaan niiden kuuluvan aina olennaisesti yhteen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 75-76.)

Laadullista tutkimusta tarvitaan, jos ilmiöstä ei vielä tiedetä eli laadullinen tutkimus on pohja, josta voidaan jatkaa myös määrällisen tutkimuksen keinoin (Kananen 2011, 15). Toisinaan laadullisen ja määrällisen tutkimus esitetään vastakkain (Tuomi & Sarajärvi 2018, 72). Samassa tutkimuksessa voidaan hyödyntää laadullisia ja määrällisiä lähestymistapoja. Laadullisilla menetelmillä analysoidaan sanallisia vastauksia ja tuloksia voi kuitenkin esittää määrällisillä menetelmillä. (Vehkalahti 2014, 13).

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan ilmiötä ja ymmärtämään siihen liittyvää toimintaa. Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään ja luomaan ilmiöstä syvälinen näkemys. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan prosesseja ja ihmisten näkemyksiä kokemuksestaan. Laadulliseen tutkimukseen liittyy myös teoria. Laadullista tutkimuksen tuloksia ei

voi yleistää, koska ne koskevat tiettyä tutkimuskohdetta ja pätevät vain sen kohdalla. (Kananen 2014, 16-19.)

Laadullinen tutkimus on prosessi, jonka eri vaiheet voivat varmistua tutkimuksen aikana. Tutkimusongelmaa ja aineiston keruuseen liittyvät valinnat voivat vahvistua tutkimuksen aikana. (Kiviniemi 2018, 73.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on aktiivinen toimija ja tekee tutkimukseen vaikuttavia valintoja. Laadullisen tutkimuksen kohteiden tulisi olla tarkkaan harkittuja ja valittuja, koska heillä tulisi olla asiasta kokemusta tai heidän tulisi tietää asiasta merkittävästi. Tutkimusraporttiin tulee perustella tehdyt valinnat. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusongelma ja kysymykset ovat väljiä. Laadullisen tutkimuksen aineistoa kerätään yleensä haastattelulla, havainnoimalla, kyselyllä tai dokumenteista saatavalla tiedolla. Näitä menetelmiä voidaan käyttää myös määrällisen tutkimuksen aineiston keräämisessä. Aineiston lainausten tarkoitusta sekä hyödyllisyyttä tulee pohtia ja käytettyjen lainausten tulee täydentää tai tuoda esille tietoa. Niiden tarkoitus ei voi olla ainoastaan tekstin elävöittäminen. Laadullisessa tutkimuksessa tulokset ovat tulkintaa. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011, 82-83; Tuomi & Sarajärvi 2018, 25-33, 83, 98.)

Tutkimusongelma tulee olla lähtökohtana tutkimusotteen valinnassa. Laajoissa tutkimusongelmissa voidaan yhdistää kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimusote, joita toteutetaan vuorotellen esim. aloitetaan kvantitatiivisella, jonka jälkeen kvalitatiivinen tutkimus ja tämän jälkeen voidaan vielä toteuttaa kvantitatiivinen tutkimus. Kvantitatiivinen tutkimus tuo laajuutta ja tutkii tapausten joukkoa. Kvalitatiivinen tutkimus tuo syvyyttä ja tutkii yksittäistä tapausta. Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus eivät pois sulje toisiaan, vaan täydentävät toisiaan ja monipuolistavat tutkimusta. (Kananen 2014, 19, 142-143.)

4.2 Kehittäminen

Nopean muutoksen myötä kehittämistyön merkitys ja tarve on kasvanut. Muutoksen vauhdissa pysyminen vaatii tietoa, tutkimusta, nopeutta, joustavuutta ja innovaatioita. Organisaatioissa kehittämistyö voi liittyä palveluihin ja tuotteisiin, ymmärrykseen asiakkaiden muuttuvista tarpeista ja toiveista, toiminnan tehostamiseen ja prosessien kehittämiseen sekä organisaation ongelmien ratkaisemiseen. Asiakkaan rooli on keskeinen palvelun innovatiivisessa kehittämisessä. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 12-14.)

Tutkimukselliseen kehittämistyöhön liittyvät organisaation kehittämistarpeet ja työelämälähtöiset ongelmat. Tutkimuksellisessa kehittämisessä luodaan uutta ammatillista tietoa. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä ratkaistaan ongelmia ja luodaan parannuksia käytäntöön sekä pyritään muutokseen. Tutkimuksellista kehittämistyötä tehtäessä tulee olla

osaamista aiheesta, projektista ja kehittämisestä. Tutkimuksellisessa kehittämisessä oleellisia ovat käytännön tavoitteet, joita perustellaan teorian avulla. Tutkimuksellisessa kehittämisessä ideoidaan, suunnitellaan, ratkaistaan ongelma, toteutetaan muutos sekä arvioidaan. Tuloksia hyödynnetään käytännön työssä. Kehittämiseen liittyy olennaisena ihmisten välinen vuorovaikutus. Kehittämistyössä tärkeää on siirtää teorian tieto käytäntöön, jolloin ratkaisut ja muutokset pohjautuvat teoriaan. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 20-21.)

4.3 Toimintatutkimus

Toimintatutkimus on tutkimusstrategia ja sen tavoitteena on luoda uutta tietoa ja ymmärrystä ilmiöstä sekä löytää ongelmaan ratkaisu ja muutoksen toteutuminen. Toimintatutkimus ei tavoittele yleistämistä, vaan se kohdistuu yhteen tiettyyn tapaukseen tai tilanteeseen. Toimintatutkimus sopii hyvin tutkimukselliseen kehittämistyöhön. Toimintatutkimuksessa voidaan yhdistää kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä. (Kananen 2014, 11-29; Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 58-59, 61.)

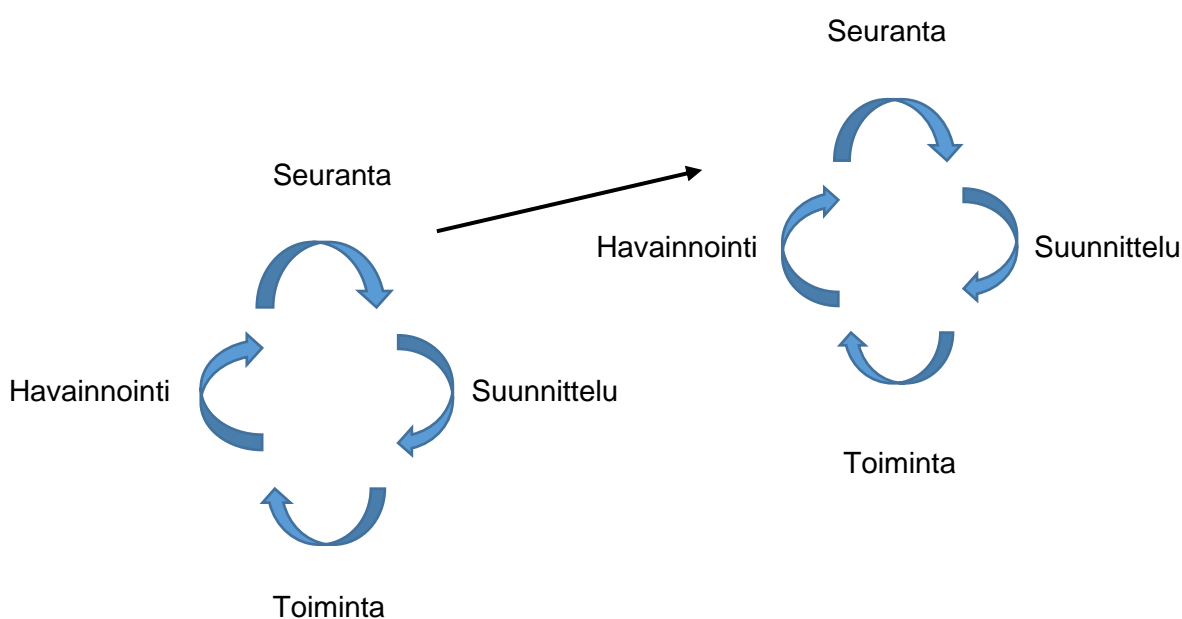
Toimintatutkimuksessa tuotetaan uutta tutkimuksellista tietoa. Toimintatutkimukseen liittyy käytännönläheisyys, osallistavuus sekä tutkijan ja tutkittavan yhteistyö. Yhteistyön onnistumiseksi vaaditaan yhteisiä tavoitteita. Tutkittavat ovat aktiivisia toimijoita, jolloin he itse löytävät ratkaisun ongelmaan. Toimintatutkimuksen tuloksia hyödynnetään käytännön työelämässä ja se tuo uusia näkökulmia, parantaa työntekijöiden välistä kommunikaatiota ja tuo esiin uusia tapoja ratkaista ongelma. Toimintatutkimuksen avulla voidaan parantaa toimintatapoja työyhteisössä koko ajan ja pysyvästi. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 58-62; Kananen 2014, 11.)

Toimintatutkimuksessa tutkija on tutkimuksessa mukana tutkimuksessa ja toiminnassa toisin kuin muussa tutkimuksessa, jossa tutkijan pitää pysyä tutkittavan asian ulkopuolella. Toimintatutkimuksessa tutkijan tulee perehtyä aiheeseen hyvin ja hän voi hyödyntää aiempaa osaamista ja ymmärrystä tutkittavasta aiheesta. Aiheeseen perehtymisen lisäksi tutkijan tulee olla vuorovaikutustaitoinen ja ymmärtää ryhmäkäyttäytymistä. Toimintatutkimuksessa tutkijan tulee osata kuunnella, kannustaa, suvaita erilaisuutta ja johtaa itseään. (Kananen 2014, 16, 28, 67-68.)

Toimintatutkimus sopii hyvin ryhmässä etsittävään ongelmanratkaisuun ja työtapojen tai toiminnan pysyvän muutoksen tavoitteluun. Ryhmä voi olla työyhteisön luontainen ryhmä tai se kootaan ongelman ratkaisua varten. Ryhmän luottamuksen muodostumiseen ja ryhmäytymiseen menee aikaa. Ryhmän toimivuus edellyttää kaikkien osallistujien sitoutumista toimintaan ja yhteisiin tavoitteisiin. Ryhmät koostuvat keskenään erilaisista

ihmisistä, mikä rikastaa työskentelyä, mutta voi aiheuttaa myös konflikteja. Erilaisuutta ja erilaisia vahvuuksia tulee pyrkiä hyödyntämään toimintatutkimuksessa, jotta pysyvä ja tarkoituksenmukainen muutos mahdollistuu. (Kananen 2014, 70-74.)

Tutkimusongelman huolellinen määrittely, rajaaminen ja tarkentaminen kysymyksiksi on toimintatutkimuksessa tärkeää. Tutkimus ei suoraan takaa ongelman ratkaisua ja muutosta toiminnassa tai toimintatavoissa. Toimintatutkimuksessa toistuu sykleinä suunnittelu, toiminta, havainnointi ja toiminnan arviointi. (Kananen 2014, 13-38).

KUVIO 1. Toimintatutkimuksen syklinen prosessi (muokattu Kananen 2014, 13)

Toimintatutkimuksessa voi käyttää erilaisia tutkimusmenetelmiä ja ne voivat olla kvalitatiivisia sekä kvantitatiivisia. Menetelminä käytetään usein havainnointia, haastatteluja, kyselyjä, aivoriihiä ja ryhmäkeskusteluja. (Kananen 2014, 13; Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 58-62.)

Toimintatutkimusta on kritisoitu teorian ja käytännön yhdistämisen haasteista. Aikaisempia tutkimuksen tuloksia on vaikea hyödyntää, koska tutkimuskohde liittyy tilanteeseen. Toimintatutkimuksessa ei aina selvitetä lähtötilannetta riittävästi ja tavoitteita sekä menetelmiä ei määritellä riittävän tarkasti. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 58-62.)

4.4 Kysely

Kun halutaan tietää ihmisen ajatukset tietyistä aiheista, asiaa kysytään häneltä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84). Toimintatutkimuksessa voi käyttää tiedonkeruumenetelmänä kyselyä (Kananen 2014, 102). Kyselytutkimus voi olla määrällistä ja laadullista tutkimusta. Kyselyn avulla voi kartoittaa tietoa suurelta määrältä asiakkaita, jolloin muodostuu laaja tutkimusaineisto. Kyselyn perusteella saatu tieto voi kuitenkin jäädä pinnalliseksi ja asiakkaan suhtautumisen vakavuutta kyselyyn ja siihen vastaamiseen on haastava arvioida. Hyvässä kyselyssä yhdistyvät sisällölliset ja tilastolliset näkökulmat. (Vehkalahti 2014, 13, 20; Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 121.)

Ojasalon, Moilasen & Ritalahden (2015, 122) mukaan kysely soveltuu monien erilaisten aiheiden tutkimukseen. Lähtökohtana on kuitenkin, että aiheesta tai ilmiöstä on riittävästi aiempaa tutkimustietoa, johon kysymysten muodostamisen voi pohjata. Suoraan kysymällä ei aina saada vastausta asiakkaan toiveista ja tarpeista, vaan tulisi kartoittaa asiakkaan arvoja, toiminnan syitä ja tiedostamattomia tarpeita. (Tuulaniemi 2011, 73). Työntekijän tulisi esittää kokonaan uusia kysymyksiä, jolloin asiakastyön luovuus lisääntyisi. (Mönkkönen 2018, 209).

Kyselyn kysymykset voivat olla strukturoituja tai avoimia kysymyksiä. Strukturoiduissa kysymyksissä on valmiit vaihtoehdot vastauksille, joista valitaan sopivin. Tällöin tutkimustulosten käsittely on helpompaa. Avoimet kysymykset voivat olla rajattuja tai kokonaan avoimia kysymyksiä. Täysin avoimissa kysymyksissä vastausta ei ole rajoitettu, jolloin kyselyn laatija ei vaikuta vastaukseen. Avoimien kysymysten tulosten käsittely vaatii enemmän työtä. (Kananen 2011, 30-31.)

Kyselytutkimuksen haasteena on otoksen yleistettävyyden. Kyselyyn vastaavat asiakkaat ovat havaintoyksikköjä ja kaikki havaintoyksiköt yhdessä ovat perusjoukko. Otos perusjoukosta voi olla kokonaisotos, yksikertainen satunnaisotos, systemaattinen, ositettu tai ryväotos. Kun kysely lähetetään kaikille asiakkaille, toteutetaan kokonaisotanta, jolloin saadaan luotettavinta tietoa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 122-129; Vilka 2015, 98-100.)

Sähköiset kyselyt ovat yleistyneet viime vuosina niiden edullisuuden, nopeuden ja helpouden vuoksi. Internetkysely on edullinen toteuttaa, mutta vastauskato voi olla suuri, jolloin vastausprosentti jää alhaiseksi. Sähköpostiin tulevat kyselyt ovat yleistyneet ja tämän takia on yleistynyt myös väsyminen vastaamaan kyselyihin. Lisäksi kyselyt saattavat joutua suoraan roskapostiin, jolloin jää usein vastaamatta kyselyyn. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 128-129; Kananen 2014, 102; Vilka 2015, 94.)

Ennen kyselylomakkeen suunnittelua tulee tutustua aiheeseen ja teoreettiseen tietoon huolellisesti. Kysymykset pohjautuvat kehittämishankesuunnitelman tavoitteisiin ja tutkimuskysymyksiin. Kehittämisen tavoitteet tulee määrittää tarkasti ja asettaa kysymykset vastaamaan näihin. Tutkijan tulee tiedostaa mitä asioita tutkittavaan ilmiöön liittyy ja miten eri tavoin ilmiö koetaan. Kyselylomake, kysymysten järjestys ja kysymysten muotoilu vaikuttavat vastauksiin. Kysymykset tulee olla tarkoin harkittuja niin sisällöltään kuin ymmärrettävyydeltään. Kysymysten tulee olla tarkkoja sekä yksiselitteisiä ja mitään ylimääräistä ei tule kysyä. Usein avoimiin kysymyksiin vastataan vähäsanaisesti tai jätetään vastamatta. Aktiivinen vastaajajoukko voi vastata avoimiin kysymyksiin kattavasti, jolloin niiden käyttö on perusteltua. Kyselytutkimukseen pitäisi mennä enintään 15-20 minuuttia. Kyselylomake testataan ennen varsinaista käyttöä. Saatekirje tulee liittää aina kyselyyn, jotta vastaaja tietää mihin kysely liittyy, kuka kyselyn tekee, tutkimuksen tarpeellisuus, aineiston käyttö, anonyymiteetti, viimeinen palautuspäivämäärä, teettäjän tiedot ja kiitokset yhteistyöstä. Vastaamisesta kannattaa muistuttaa ennen viimeistä vastauspäivää. (Vilka 2015, 105; Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 130-134; Ronkainen ym. 2011, 102, 114.)

4.5 Luovat ja toiminnalliset menetelmät

Luovuus kuuluu kaikille ja se syntyy yhdessä tekemällä. Luovuus on avoimuutta, yhteyksien luomista, erilaisia näkökulmia, rajojen rikkomista ja huumorintajua. Lisäksi luovuus on ihmettelyä, kyseenalaistamista ja kykyä nähdä asioita uudella tavalla sekä rakentaa jotain uutta ja toimivaa. Innovatiivisuus on esim. uusien ideoiden soveltamista palvelun kehittämiseksi (Sydänmaalakka 2009, 85-183). Mäkisalo-Roposen (2016) mukaan luovassa työyhteisössä kannustetaan erilaisiin näkemyksiin ja epäonnistumisen pelkoa ei ole uusien ajatusten ja ideoiden esittämiseen. Erilaisuus ja sen salliminen mahdollistaa luovuuden ja innovatiivisuuden. Omien näkemysten esille tuominen ja yhdessä tekeminen edellyttää myös luottamusta. Luottamuksen rakentaminen lähtee itsensä kunnioittamisesta ja luottamuksesta itseensä. Luottamuksen syntyminen edellyttää virheiden sallimista työyhteisössä. (Mäkisalo-Roponen 2016, 170-179.)

Fasilitaattori johtaa työpajaa ja keskittyy ryhmätyöskentelyyn ja menetelmiin, eikä ota kantaa asiasisältöihin. Verkossa järjestettävässä työpajassa on tärkeää huolellinen suunnittelu, jolloin pysytään aikataulussa ja osallistujat pystyvät keskittymään aiheeseen. (Nummi 2018, 204)

Narratiivisuus tarkoittaa kerronnallisuutta ja narratiivinen aineisto on puhuttua tai kirjoitettua kerrontaa. Puhumalla toteutettu fiilismittari toimii narratiivisena menetelmänä. (Heikkinen 2018, 171-180.) Fiilismittari on lämmittelytekniikka, jonka tarkoituksena on virittää osallistujat yhteiselle keskustelulle ja jäsentämään omia tuntemuksia ja ajatuksia.

Ideariihen tarkoitus on tuottaa mahdollisimman paljon ideoita. Ideariihessä kehittämistyöryhmän jäsenet ideoivat vapaasti ja ideat kirjataan muistilapuille tai taululle. Ideariihessä ei kritisoida, vaan kaikille ajatuksille annetaan mahdollisuus ja erikoisimmatkin ideat kirjataan. Ideariihestä syntyy suuri määrä ideoita, joista valitaan myöhemmin parhaat ideat jatkokehittämistä varten. Ideariihi sopii hyvin pidettäväksi kokouksiin ja onnistuu hyvin ryhmässä, jossa on totuttu ideoimaan. Ideariihen haasteena on, että ihmiset voivat karsia jo mielessään omasta mielestään huonot ideat. Avoimessa ilmapiirissä syntyy parhaiten luovia ideoita. (Ks. Mäki-salo-Roponen 2016, 171; Kansan sivistystyön liitto 2019; Lind, 2001, 87.)

Scamper-menetelmä Osbornen kehittämä kysymyslista. Menetelmän tarkoituksena on tarkastella valittua asiaa monesta näkökulmasta. Scamper-menetelmän kysymysten avulla ajatuksia ja ideoita järjestellään, yhdistellään, korvataan, poistetaan, lisätään, suurennetaan, pienennetään jne. (Juuti & Mäkelä, 2016; Kälviäinen 2019).

Katri Ylösen (2018) mukaan digitalisaatio on tulevaisuuden tapa toteuttaa sosiaalialan palveluja. Maarit Kairalan (2018) mukaan teknologia osaamista tulisi vahvistaa sosiaalityössä. Teknologian hyödyntäminen tulisi lähteä sosiaalityön näkökulmista kehittämis- ja tutkimustyötä korostaen. Digitaalisissa palveluissa tulisi ottaa huomioon asiakkaan kohtaaminen ja vuorovaikutus, jotka ovat mahdollisia myös verkkoympäristössä. Usein lapset ja perheet tavoitetaan paremmin kuin nuoret. Verkkoympäristössä nuorten tavoittaminen mahdollistuu paremmin kuin perinteisin keinoin. Verkossa nuoren osallistumista voi edesauttaa mahdollisuus päättää itse tietojen antamisesta ja ammattilaisen vähäinen kontrollointi, mitkä liittyvät verkkoympäristön luomiin raameihin. (Ylönen 2018, 123-125; Kairala 2018, 225.)

4.6 Määrällisen ja laadullisen aineiston analyysimenetelmät

Kvantitatiivisesta tutkimuksesta syntyy määrällistä aineistoa, jossa selvitetään määriä, riippuvuuksia ja syysseurauksia. Määrällistä aineistoa voidaan kuvata esim. pylväs-, sektori-, viiva ja pintadiagrammeilla. Erilaiset kuviot sopivat erilaisen tiedon kuvaamiseen. Kuvioiden avulla aineistoa halutaan kuvata ja tuloksia esittää ymmärrettävästi, selkeästi ja tehokkaasti. Pylväsdiagrammissa osuudet kannattaa esittää prosentteina. (Kananen 2011, 85; Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2011, 60-61.) Kyselyt tuottavat usein määrällistä aineistoa. Numeroina olevaa määrällistä aineistoa analysoidaan tilastollisesti esim. excel-taulukon avulla. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 121.)

Tuomen ja Sarajärven (2018, 77) mukaan analysointimenetelmiä tulee miettiä ennen aineiston keräämistä. Laadullisessa aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä analysoidaan

tekstiä, joka on voitu kerätä haastattelemalla, puheesta, raporteista, kirjeistä jne. Aineistoa tiivistetään ja aineistosta luodaan selkeä ja sanallinen kuvaus. Ensin haastattelut kuunnellaan ja kirjoitetaan. Tämän jälkeen haastattelun tai kyselyn avoimien kysymysten ollessa kirjoitetussa muodossa, aineisto luetaan ja perehdytään huolellisesti sisältöön. Sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe on aineiston redusointi eli pelkistäminen, jolloin aineistosta etsitään tutkimukseen liittyviä ilmaisuja ja tutkimukseen kuulumaton aineisto jää pois. Analyysiyksikkö tulee valita, jolloin aineistosta etsitään sanaa, lausetta tai lauseiden kokonaisuutta. Aineistosta muodostetaan kokonaiskuva esim. tiivistelmän avulla. Seuraavaksi aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään, jolloin muodostetaan alaluokat samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia etsimällä. Ryhmittelyn jälkeen aineisto abstrahoidaan eli luodaan teoreettisia käsitteitä. Yläluokat muodostetaan alaluokkia yhdistelemällä ja pääluokat yläluokkia yhdistelemällä. Käsitteitä yhdistämällä vahvistetaan yleistettävyyttä ja saadaan tutkimuskysymyksiin vastaus. Sisällönanalyysin haasteena voi olla tutkimuksen aineiston esittäminen tuloksina siten, että johtopäätöksiä ja pohdintaa ei ole tehty. Analyysin kaikissa vaiheissa palataan varsinaiseen alkuperäisen aineiston sisältöön ja pyritään ymmärtämään tutkittavan näkökulmaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117-127; Kananen 2014, 111-113.)

5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN

Olen oman kokemuksen kautta havainnut adoptiopalveluiden kehittämisen tarpeen. Monet adoptiovanhemmat toivovat palveluita kehitettävän. Otin yhteyttä Pelastakaa Lapsiin sähköpostitse marraskuussa 2018. Minut ohjattiin ottamaan yhteyttä adoptioeuvonnan kehittämispäällikköön, joka kertoi Pelastakaa Lasten kehittävän adoptioeuvonnan prosesseja. Kehittämistyöryhmä aloitti työskentelyn 2019 tammikuussa, minkä vuoksi sovimme yhteydenoton tammikuulle, jolloin keskustelimme mahdollisesta kehittämishankkeestani sekä sen tavoitteesta ja tarkoituksesta. Toteutin kehittämishankkeen yhteistyössä Pelastakaa Lasten adoptioeuvontaa kehittävän kehittämissuostyöryhmän kanssa. Kehittämishankkeen ajatus oli selvittää miten adoption jälkeistä adoptioeuvontaa tulisi kehittää, jotta se vastaisi paremmin asiakkaiden tarpeisiin. Kehittämishankkeessa kartoitettiin asiakkaiden toiveita ja tarpeita adoption jälkeiseen adoptioeuvontaan. Tämän tiedon pohjalta kehittämissuostyöryhmä pohti adoption jälkeisen adoptioeuvonnan kehittämistä. Kehittämissuostyöryhmään kuului adoption kehittämispäällikkö, perheohjaaja ja viisi sosiaalityöntekijää. Yksi sosiaalityöntekijä ja perheohjaaja eivät olleet kehittämishankkeeseeni liittyvissä tapaamisissa ja työpajassa läsnä.

Kehittämishankkeen aikana teen useita valintoja, jotka suuntaavat tutkimusta. Pohdin kriittisesti valintojani ja perustelen ne.

Keskustelin joulukuussa ja tammikuussa puhelimitse kehittämispäällikön kanssa kehittämishankkeen aiheesta. Kehittämissuostyöryhmä ehdotti kehittämishankkeen aiheeksi kyselyn tekemistä adoptioerheille adoption jälkeisen adoptioeuvonnan palveluiden kehittämiseksi. Tapasin 21.1.2019 Pelastakaa Lasten kehittämispäällikön, jolloin sovimme suullisesti toimeksiannosta ja opinnäytetyön aiheesta tarkemmin. Sovimme, että kartoitan perheiden toiveita ja tarpeita adoption jälkeiseen adoptioeuvontaan ja sen kehittämiseen. Kirjoitin kehittämishankesuunnitelman ja hain tutkimusluvan (Liite1), jonka allekirjoitti 28.3.2019 Pelastakaa Lasten Kotimaan ohjelman johtaja ja pääsihteeri. Osallistuin kehittämissuostyöryhmän skype-palaveriin 14.3.2019 ja 13.6.2019 sekä kasvotusten tapaamiseen 11.4.2019. Palaverissa 14.3.2019 keskustelimme kehittämishankesuunnitelmasta ja vanhemmille tehtävän kyselyn sisällöistä. Palaverissa 11.4.2019 havainnoin ja osallistuin kehittämissuostyöryhmän keskusteluun. Aiheina olivat Päivi Pietarilan tekeillä oleva väitöskirja special needs- adoptoitujen lasten vanhempien kokemuksista sekä adoptioeuvonnan kehittäminen Pelastakaa Lapsissa. Palaverissa 13.6.2019 toteutin työpajan kehittämissuostyöryhmälle.

KUVIO 1. Kehittämishankkeen eteneminen vuoden 2019 aikana

Suunnittelin etukäteen kehittämishankkeen etenemisen ja aikataulun (Kuvio 1.) realistisesti. Tavoitteenani oli tehdä opinnäytetyö vuoden 2019 aikana valmiiksi.

5.1 Kyselyn toteutus

Laadin ja toteutin kyselyn (Liite 3.) adoptioperheille yhteistyössä kehittämistyöryhmän kanssa. Ennen kyselyn tekoa olin tehnyt kehittämishankesuunnitelman eli olin tutustunut aiheeseen kirjallisuuden avulla sekä työelämän ohjaajani kanssa keskustellen. Kirjoitin ensin saatekirjeen (Liite 2.) ja kyselyn word-tiedostoksi aiemman tiedon sekä kehittämishankesuunnitelman teon yhteydessä rakennetun uuden tiedon pohjalta ja sen jälkeen pyysin kommentteja kehittämistyöryhmältä. Tämän jälkeen tein lisäyksiä kysymysten

vaihtoehtoihin, avoimien kysymysten alkuun alustuksen ja muutin avoimet kysymykset minä- muotoon. Tämän jälkeen testasin kysymyksiä tuntemallani adoptiovanhemmalla, jolle kysely ei mene, koska hän ei ole Pelastakaa Lasten asiakas. Tämän jälkeen lisäsin vanhemmuuden vaihtoehdoksi monivalintakysymyksiin 10. ja 13 (Liite 3). Tämän jälkeen tein kyselyn Pelastakaa Lasten kehittämispäällikön kanssa webropol-ohjelmalla. Aluetoimistot lähettivät kyselyn kaikille Pelastakaa Lasten adoptioeuvonnan asiakkaille, joiden asiakkuus on voimassa tällä hetkellä. Kysely toteutettiin 15.4-5.5.2019 aikana. Kartoitin kyselyn avulla vanhempien toiveita ja tarpeita adoption jälkeiselle adoptioeuvonnalle. Kyselyn avulla selvitettiin millaiset palvelut vastaavat perheiden tarpeisiin, millaiset palvelut perheet ovat kokeneet hyödyllisiksi ja millaisia tukipalveluja ei ole saatavilla, mutta olisivat tarpeellisia. Lisäksi kartoitin perheiden ehdotuksia palvelujen kehittämiseksi ja tarkasteltaviksi sisältöalueiksi. Vastaajilla oli kolme viikkoa aikaa vastata kyselyyn. Kysely lähetettiin 457 henkilölle ja siihen vastasi 36 henkilöä. Kyselyyn vastasi 9 % kyselyn vastaanottaneista. Sain yhteydenoton sähköpostiini yhdeltä vastaajalta, että kahteen kysymykseen (Liite 3. kysymykset 10. ja 13.) ei voinut vastata ohjeen lupaamalla tavalla. Otin yhteyttä Pelastakaa Lasten kehittämispäällikköön, joka muutti näiden kahden kysymyksen ohjeistusta. Vastasin lähetettyyn palautteeseen sähköpostitse. Tämän jälkeen kaikkiin kysymyksiin pystyi vastaamaan annettujen ohjeiden mukaisesti. Kyselyn vastauksista kertyi aineistoa 24 sivua 4A fontilla Arial 12. Kyselyssä oli strukturoituja kysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Avoimien kysymysten vastauksia oli 5 sivua 4A. Loput 19 sivua oli monivalintakysymysten taulukoita ja pylväsdiagrammeja. Avoimiin kysymyksiin vastasi 6-16 vastaajaa kysymyksistä riippuen. Avoimien kysymysten vastaukset olivat runsaita. Osa vastaajista vastasi vain osaan avoimista kysymyksistä.

5.2 Verkkotyöpajan toteutus kehittämissryhmälle

Keräsin aineistoa kehittämissryhmältä luovia ja toiminnallisia menetelmiä soveltaen. Kehittämissryhmässä on seitsemän jäsentä: kehittämispäällikkö, sosiaalityöntekijä jokaisesta aluetoimistosta ja perheohjaaja. Suunnittelin työpajan etukäteen ja suunnittelussa otin huomioon, että emme ole kaikkien osallistujien kanssa samassa tilassa, vaan yhteys tapahtuu virtuaalisesti verkkoympäristössä. Työpaja toteutettiin 13.6.2019.

Skype for business-yhteyden vuoksi yhteisten mind mappien ja lappujen tekeminen olisi haastavaa, koska kirjaaminen fyysisesti eri paikoissa olisi haastavaa. Pohdin mahdollisuutta käyttää skype for business- alustaa kirjoitusalusana. Haasteen tähän toi Pelastakaa Lasten käyttämä skype for business- alustan käyttö, jota minulle ei ollut saatavilla. Halusin kaikkien keskustelijoiden voivan keskittyä keskusteluun eli en päätenyt yhteen kirjaajaan, vaan päädyin nauhoittamaan työpajan. Työpajan suunnittelussa tavoitteeni oli

löytää menetelmiä, joilla saisin kaikki osallistujat osallistumaan keskusteluun sekä tuottamaan ammatilliseen keskusteluun jotain uutta, rikasta ja moniäänistä.

Toimin työpajassa fasilitaattorina eli vastasin työpajan suunnittelusta, toteutuksesta ja ohjauksesta. Toteutin työpajan skypen välityksellä ja nauhoitin työpajan osallistujien luvalla. Toteutin ensiksi vanhemmille kyselyn, jossa kartoitin heidän toiveitaan ja tarpeitaan lapsen perheeseen tulon jälkeiseen adoptioneuvontaan. Muodostin kyselyn vastausten pohjalta kaksi aihetta, joista oli tarkoitus käsitellä työpajassa yhtä tai kahta aihetta kehittämiss ryhmän näkemyksen mukaisesti.

Työpaja toteutettiin 13.6.2019 ja siihen osallistui viisi kehitysryhmän jäsentä. Olin sopinut kehittämiss ryhmän kanssa työpajan alustuksen ja menetelmien vievän aikaa yhteensä kaksi tuntia. Työpajan aluksi sain tietää meillä olevan aikaa klo 10-11.50. Työpajan aikana seurasin kelloa ja pohdin suunnitelmien muuttamista tarkoituksenmukaisesti käytettävissä olevan ajan mukaisesti. Aluksi kysyin kehittämiss ryhmältä luvan työpajan nauhoittamiseen. Kehittämiss ryhmän kaikki jäsenet antoivat luvan työpajan nauhoittamiseen. Sovimme kehittämiss ryhmän jäsenten toiveesta, että heidän nimiään ei käytetä opinnäytetyössä ja he saavat lukea tekstin ennen opinnäytetyön palauttamista. Tämän jälkeen kerroin lyhyesti työpajan kulun.

Aloitin työpajan esittelemällä adoptioneuvonnan asiakkaille tehdyn kyselyn tuloksia lyhyesti. Ohjeistin kehittämiss ryhmää keskeyttämään, kommentoimaan ja kysymään kyselyn tuloksista kertomistani. Ohjeistin kehittämiss ryhmää ennen jokaista menetelmää. Tarkoituksenani oli kertoa kyselyn tuloksista, jonka jälkeen toteuttaa fiilismittari, ideariihi, scamper, sattumakortit, yhteenveto ja fiilismittari. Aluksi kerroin vanhemmille tehdyn kyselyn vastauksista ja analyysini tuloksista, minkä tarkoituksen oli tuoda kehittämiss ryhmälle uutta tietoa työpajan ideointia ja toimintaa varten. Tämän jälkeen toteutin fiilismittarin ensimmäisen kerran, jolloin jokainen sai sanoa yhdellä lauseella mitä jäi pohtimaan tai mitä ajatuksia kyselystä tekemäni havainnot herättivät. Jokaisella oli oma vuoro kertoa ajatuksistaan ja mieleen jääneistä asioista omin sanoin, jolloin jokaisella on mahdollisuus osallistua keskusteluun. Menetelmä toimi lämmittelynä seuraavia luovia menetelmiä ja niiden puitteissa toteutettavia keskusteluja varten sekä jäsentämään osallistujien ajatuksia. Ohjeistin työpajan pohtimaan aiheen valintaa. Kyselyn tulosten perusteella ehdotin työpajan aiheiksi vertaistukea tai tietoa ja tiedottamista tai kumpaakin. Työpajan alustuksen kyselyn tuloksista perusteella työryhmä valitsi tiedottamisen ja vertaistuen aiheiksi työpajaan. Heillä oli mahdollisuus valita myös vain yksi aihe, mutta he olivat sitä mieltä, että aiheet liittyvät toisiinsa ja olivat vastaajille tärkeitä, joten heidän mukaansa oli tärkeää jatkaa aiheiden pohdintaa rinnakkain. Kehittämiss ryhmän pohdinnan perusteella sovittiin yhdessä aiheeksi

vertaistuki ja tiedottaminen sekä niiden yhteys. Ideariihen tarkoituksena oli muodostaa paljon ideoita ja ajatuksia vertaistuen, tiedon ja tiedottamisen kehittämiseksi adoption jälkeisiin palveluihin liittyen. Ohjeistin työryhmää ideoimaan ilman arviointia ja kriittisyyttä. Olin suunnitellut käyttäväni ideariihen 15 minuuttia aikaa, mutta käynnistymiseen meni niin paljon aikaa, että pidensin ideariihen käytettyä aikaa. Ideariihi tuotti lopulta paljon keskustelua ja siihen osallistuivat kaikki osallistujat. Ideariihen aikana työryhmä keskusteli runsaasti ja monipuolisesti. Ideariihen meni aikaa kauemmin kuin oli suunnitellut. Minun tuli tehdä päätös minkä osion jättäisin pois tai lyhentäisin kaikkia muita osioita oleellisesti. En toteuttanut scamper-menetelmää, koska kaikkien osioiden lyhentäminen toisi kiireen tunnun ja uskoin sattumakorttien tuovan enemmän uutta näkökulmaa keskusteluun. Jatkoisin sattumakorteilla työpajaa, minkä tarkoituksena oli tuottaa monipuolisia ja uusia ajatuksia ja ideoita.

Sattumakortti-menetelmässä (Kuva 1.) käytin hyödyksi lehdestä leikattuja sattumanvaraisia kuvia. Leikkasin yhdestä lehdestä kaikki puolikkaan sivun kokoiset tai sitä pienemmät kuvat.

KUVA 1. Sattumakortit

Kuvien innoittamina kehitystyöryhmä jatkoi aiheen pohtimista. Keskusteltavan aiheen ulkopuolelta valitut kuvat antoivat tilaa ihmisten luovalle ajattelulle. Kuvat annettiin kehittämistyöryhmän jäsenelle, joka näytti kuvia skype for business- yhteyden välityksellä muille työpajaan osallistujille. Kuvat olivat sattumanvaraisessa järjestyksessä ja kuvien valintaan ei annettu ohjetta. Kuvien näyttäjä valitsi kuvat pinosta järjestyksessä. Sattumakorttien avulla keskustelu eteni työntekijöiden tuntemuksiin ja jäsensi keskustelua. Tämän jälkeen käytiin yhteenvetokeskustelu, joka oli tiivis, asioita yhteen vetävä ja lyhyt. Lopuksi toteutin fiilismittarin sovellettuna. Jokainen sai sanoa yhdellä sanalla/lauseella mikä jäi mieleen työpajasta ja mitä ajattelee sillä hetkellä Pelastakaa Lasten adoption jälkeisen adoptioneuvonnan kehittämisestä. Fiilismittarin toteuttaminen työpajan lopuksi antoi mahdollisuuden vielä omien ajatusten kokoamiselle sekä tuntemusten kertomiselle työpajasta ja sen sisällöistä. Mahdollisuus kertoa omista tuntemuksista vahvisti kuulluksi tulemisen kokemusta sekä kaikkien osallistujien ajatusten arvostamisen kokemusta.

Kehittämishankkeen aikana olen tutustunut opinnäytetyöntekijänä kehittämistyöryhmän henkilöihin, heidän tekemään työhönsä ja heidän organisaatioonsa esim. aiemmissa tapaamisissa, Pelastakaa Lasten internet-sivujen avulla, aiheeseen liittyvään lakiin ja säännöstöihin sekä kirjallisuuden avulla. Fasilitaattorina ohjasin työpajaa ja sen menetelmiä, jotka ovat ennalta suunniteltu. Kerroin kehittämisryhmälle fasilitaattorin roolista työpajan aluksi. Ohjeistin kehittämistyöryhmää toimimaan ja huolehdin aikataulusta. Innostin ja rohkaisin työryhmää osallistumaan ja kehittämään. Fasilitaattorina huolehdin positiivisesta ja kannustavasta ilmapiiristä. Fasilitaattorina olin puolueeton ja autoin ryhmää ideoimisessa, mutta en osallistunut ideointiin. Vastasin siitä, että kaikkia ideoita käsiteltiin tasapuolisesti. Reagoin tilanteisiin niiden vaatimalla tavalla esim. keskustelun jäädessä paikoilleen vaihdoin menetelmää tai suuntasin kommentteillani keskustelua monipuolisemmaksi (Ks. Summa & Tuominen 2009, 9-16.) Nauhoitin työpajan. Litteroin nauhoituksen vaihe vaiheelta sekä jokaisen luovan ja toiminnallisen menetelmän osalta, jolloin tekstiä muodostui 7 A4 sivua fontilla Arial 11.

5.3 Kyselyaineiston analyysi

Analysoin kehittämishankkeen tutkimuksellisen osion laadullisen aineiston aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Aloitin aineiston analyysin kyselyn avoimien kysymysten vastausten analyysistä. Ensiksi luin kyselyn vastauksista saadun aineiston ja perehdyin huolellisesti sen sisältöön. Kirjoitin vastauksista lyhyen tiivistelmän, mikä auttoi hahmottamaan aineiston oleellimmän sisällön. Jatkoin aineiston lukemista. Etsin aineistosta kehittämishankkeeseen liittyviä ilmaisuja sekä samanlaisuutta ja eroavaisuuksia. Luettuani useasti kyselyn vastauksia alleviivasin samaan asiaan liittyvät asiat samalla värillä

(Taulukko 1.) Aloitin alleviivaamisen selkeimmin aineistosta nousevalla aiheella, minkä jälkeen jatkoin aineiston lukemista ja seuraavien aiheiden alleviivaamista.

TAULUKKO 1. Esimerkki samankaltaisten asioiden alleviivaamisesta

Miten sosiaaliset suhteet vaikuttavat elämään. Kun kiukuttaa ja suututtaa ...miksi.
Olisi hienoa jos olisi suurinpiirtein ikäisiään samasta tilanteesta.
Positiiviste vanhemmuustaitojen vahvistaminen, tunnetaitojen vahvistaminen
Vertaistukea tuli nyt mieleen mutten osaa vielä vastata tarkemmin
Tietoa adoptoidun lapsen kasvuvaiheiden kysymyksistä ja huomioitavista asioista.

Tämän jälkeen ryhmittelin löytyneitä ilmaisuja. Palasin uudestaan lukemaan alkuperäistä aineistoa analyysin aikana useasti. Muodostin löytyneistä ilmaisuista 5 pääluokkaa, joista muodostin tämän jälkeen alaluokkia (Taulukko 2.) Vertaistuki nousi aineistosta esille voimakkaasti jo ensimmäisellä lukukerralla.

TAULUKKO 2. Esimerkki kyselystä saadun aineiston luokittelusta

Kyselyn aineisto	Alaluokka	Pääluokka
"Yhteydenpitokanavat lapsen muihin adoptoituihin ystäviin." "Yhteyksiä vertaistuen jakamiseen ja löytymiseen."	Vertaistukeen ohjaus	Vertaistuki
"Olisi hienoa jos olisi suurinpiirtein ikäisiään samasta tilanteesta."	Vertaistukea antaa	

<p>”Vertaistukea. Pääsisi tutustumaan muihin kotimaisen adoption lapsiin.”</p> <p>”Saman ikäistä adoptio lapsiperhettä”</p>		
<p>”Vertaistukea esim. adoptiokahvilan muodossa.”</p> <p>”Adoptiojärjestön järjestämiä yhteistapaamisia.”</p> <p>”Yhteisiä tapahtumia, joissa ohjelmaa aikuisille ja lapsille yhdessä ja erikseen.”</p>	Vertaistuen toteutustapa	

Muiden pääluokkien muodostaminen vaati useita lukukertoja ja pohdintaa. Alaluokkien muodostamisessa oli enemmän vaihtoehtoja ja niitä pohdin erityisen tarkasti palaten tutkimusongelmaan, tavoitteeseen ja tarkoitukseen.

Kyselyssä (Liite3.) oli strukturoituja kysymyksiä (Kysymykset nro 1-2, 6-7, 9, 12 ja 21), jotka tuottivat määrällistä aineistoa.

KUVIO 2. Esimerkki määrällisen aineiston analyysistä

Kyselyn strukturoidut kysymykset analysoin excel-taulukon avulla, joista tuotin pylväsdiagrammit.

5.4 Työpaja-aineiston analyysi

Nauhoitin työpajan tabletilla ja kuuntelin nauhoituksen myöhemmin läpi. Tämän jälkeen kirjoitin kehittämishankkeen aiheen kannalta oleelliset asiat tiivistelmäksi. Tämän jälkeen litteroin aineiston eli kirjoitin aineiston tekstiksi. Luin tekstiä useita kertoja, jonka jälkeen koodasin aineiston väreillä (Taulukko 3.) Aineistosta nousi yhdeksän eri aihetta, jotka toistuivat aineistossa useita kertoja.

TAULUKKO 3. Esimerkki aineiston alleviivaamisesta väreillä

Mut A nosti ton kokemusasiantuntijat ja kehittäjänuoria esim. Jos meillä kehittämisryhmä, siinä voisi olla kokemusasiantuntija. Nuori. Kun meillä ei oo rakenteita itsestään selvästi mihin he tulisi. tällaiseen ryhmään. Mitä kautta he tulisi. Silloin se pitäisi olla tapahtuma tai yhteiskehittämispäivä tai joku tämmöinen. Kokemusasiantuntijanuorten

käyttää niissä digipalveluissa. Käsittääkseni ovat olleet suosittuja, mitä ne Yhteiset lapselle Ry tekee niitä podcastejä, mikä on tätä päivää, minkä kautta ne ettii tietoo. Kuuntelee semmosia. Siellä on eri juttuja ja asiantuntijat puhuu. Yhtälailla meillä voisi olla jotain sellaista. Sit siellä on haastateltu interpediaa ja jälkipalvelun työntekijöitä. se on tätä päivää.

Sit meidän pitäis viedä eteenpäin tätä jos me halutaan viedä eteenpäin jotain vertaistointia. Miten vertaistukea järjestettäisiin yhdessä toisen järjestön kanssa? Ei vaan iformoida, pankaa viestiä eteenpäin, vaan ihan järjestää. Koota voimamme ja yhdessä. Ei voi ajatella et me oltais ainoa taho, mikä tavoittaa ihmisiä. Nyt me ehkä vähän häärtään kaikki omillaan. Kyllä me vähän rinnakkain. Hyvässä hengessä ja yhteistyössä tehdään, mutta me tehdään erillään. et ei tehdä turhaan mitään torta po torta. Et oikeesti et saavutettais ne perheet ja nuoret ketkä on tarpeessa. Ja tietusti meidän pitää tiedottaa heidän vertaistuesta ja kaikesta.

Aineiston alleviivaamisen jälkeen tein mind mapin Kuvio 3. aineistosta, johon kokosin kaikki kehittämishankkeen kannalta tärkeät asiat. Mind map kokonaisuena Liitteenä 4.

KUVIO 3. Kehittämistyöryhmälle toteutetun työpajan aineistosta tuotettu mind mapin osa

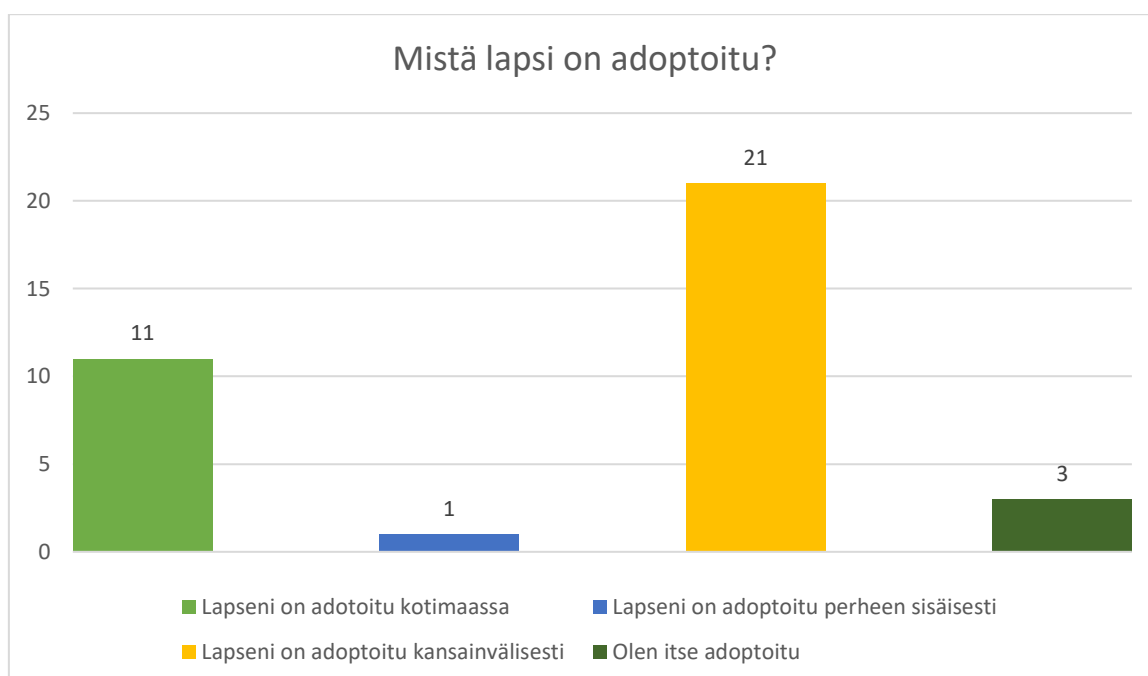
Mind map avaa kehitystyöryhmän keskustelua ja siinä painottuvia aiheita.

6 TULOKSET

6.1 Kyselyn tulokset

Kysely lähetettiin kaikille Pelastakaa Lasten asiakkuudessa oleville adoptiovanhemmille ja adoptoiduille. Kysely lähetettiin 457 henkilölle ja siihen vastasi 36 henkilöä. Kyselyyn vastasi 9 % kyselyn vastaanottaneista. Kehittämishankkeeni tarkoituksena oli selvittää adoptiovanhempien toiveita ja tarpeita adoption jälkeiseen adoptioneuvontaan liittyen vierasadoptioon. Pelastakaa lapset halusi tietoa lisäksi myös sisäisesti adoptoineiden ja adoptoitujen aikuisten adoption jälkeisen adoptioneuvonnan käytöstä sekä toiveista ja tarpeista. Käytän kehittämishankkeessani koko kyselyn aineistoa ja nostan sieltä tärkeimpiä tuloksia esille. Kyselyssä on strukturoituja kysymyksiä, joiden tulokset esitän pylväsdiagrammeina ja avoimia kysymyksiä, joiden tulokset analysoin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Avaan kyselyn (Liite 3.) kysymykset 1-2, 6-7, 9, 12 ja 21 pylväsdiagrammien (Kuviot 4.-10.) avulla. Ensimmäinen pylväsdiagrammi (Kuvio 4.) kuvaa vastaajan suhdetta adoptioon.

KUVIO 4. Mistä vastaaja tai hänen lapsensa on adoptoitu (n=36)

Kyselyyn tuli 36 vastausta, joista suurin osa vastaajista ovat vanhempia, jotka ovat adoptoineet lapsen vierasadoption kautta, minkä vuoksi pääpaino tulosten esittelyssä, pohdinnassa ja kehittämisehdotuksissa on vierasadoptioissa eli kotimaan ja kansainvälisissä adoptioissa. Seuraava pylväsdiagrammi (Kuvio 5.) kuvaa lapsen ikää adoptiohetkellä.

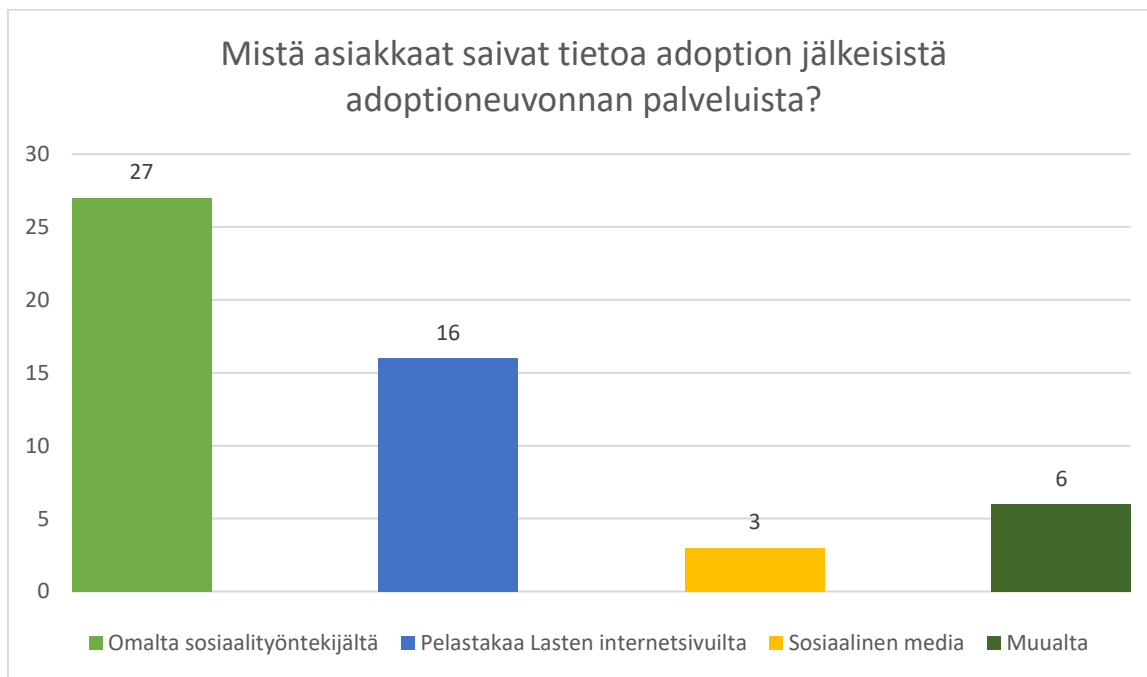

KUVIO 5. Lapsen ikä adoption toteutuessa (n=36)

Kyselyyn vastanneiden perheissä adoptio toteutui lapsen ollessa pieni. Lukuja selittää osaltaan kotimaan adoptioiden toteutuessa pääasiassa lapsen ollessa noin 2 kk ikäinen. Kyselyyn vastanneiden perheissä 39% (n=14) adoptiosta oli kulunut alle vuosi. Kyselyyn vastanneiden joukossa suuri osa on adoptoinut lapsen pienenä ja vähän aikaa sitten, jolloin lapset ovat edelleen pieniä vanhemman vastatessa kyselyyn, mikä vaikuttaa vastauksiin. Etelä-Suomessa kyselyn vastausprosentti jäi pienimmäksi 3% (n=10) ja Keski-Suomessa vastausprosentti oli suurin 33 % (n=9).

Kyselyyn vastanneet kokivat tietävänsä adoption jälkeisistä palveluista. Yksi vastanneista ei tiennyt palveluista. Palveluista saatiin tietoa omalta sosiaalityöntekijältä ja Pelastakaa Lapset Ry:n internetsivuilta. Ystäviltä ei saatu tietoa, mutta vastausvaihtoehtojen muualta

kohdassa oli mainittu vanhemmat ja sukulaiset. Lisäksi tietoa saatiin sosiaalisesta mediasta ja muilta adoption parissa työskenteleviltä tahoilta.

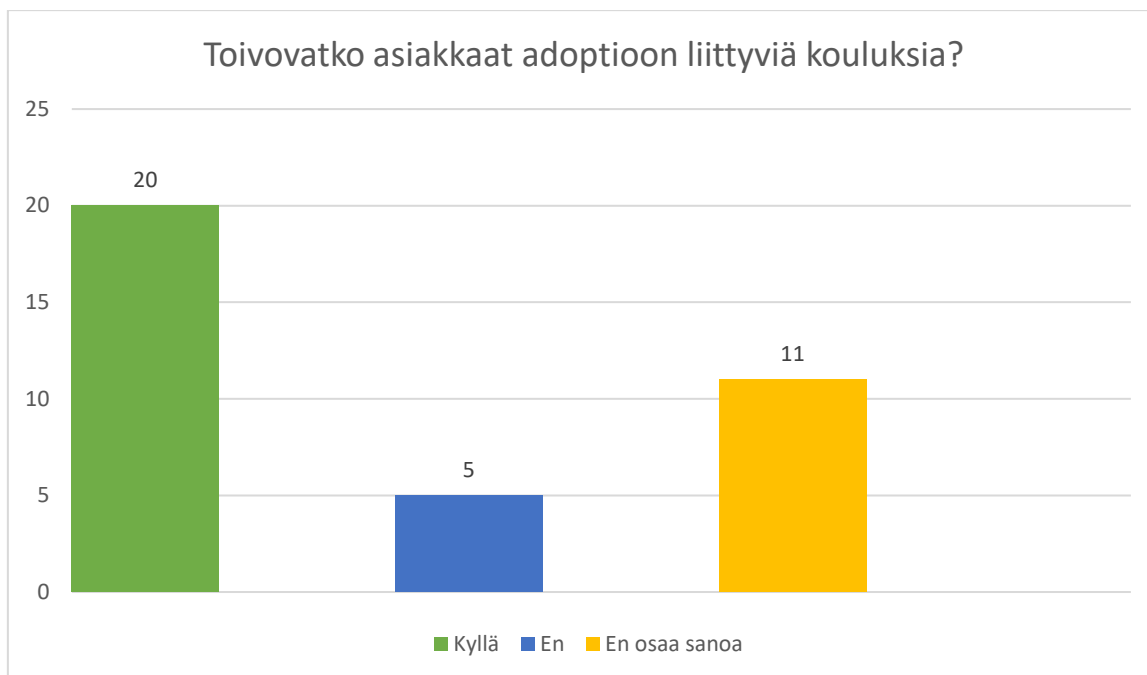
KUVIO 6. Mistä vastaajat saavat tietoa adoption jälkeisistä adoptioneuvonnan palveluista (n=35)

Adoptioerheet ovat käyttäneet adoption jälkeisen neuvonnan palveluista eniten sosiaalityöntekijän tekemää kotikäyntiä. Sosiaalityöntekijän tekemät kotikäynnit liittyvät seuranta-aikatauluun. Seurantakäyntien ajankohta ja määrä vaihtelee sen mukaan mistä lapsi on adoptoitu. Lisäksi vastaajat olivat lukeneet adoptoidun asiakirjoja tai saaneet apua muuten tiedon etsimiseen, saaneet keskustelutukea sosiaalityöntekijältä, osallistuneet vertaisryhmiin sekä saaneet sosiaalityöntekijän tekemän lausunnon koulua tai varhaiskasvatusta varten.

KUVIO 7. Vastaajien käyttämiä adoption jälkeisiä adoptioeuvonnan palveluja (n=36)

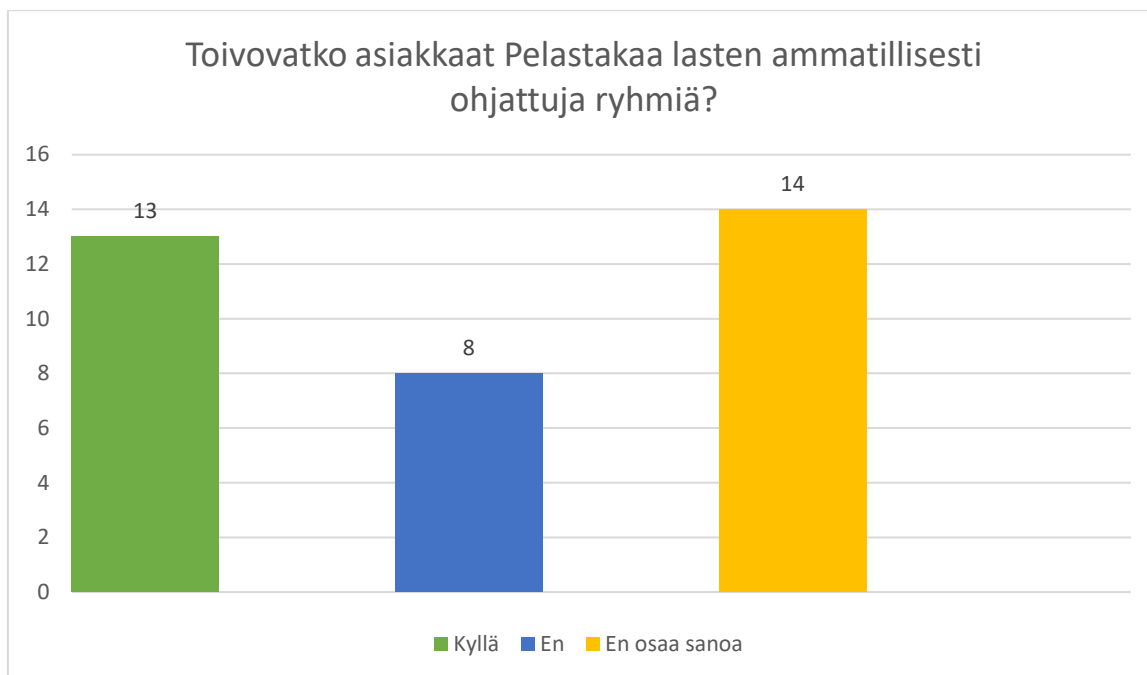
Vastaajista lähes puolet kokivat kaikki tällä hetkellä järjestettävät palvelut tärkeinä. Vastanneista yli puolet toivoo ja tarvitsee Pelastakaa Lasten adoptioon liittyviä koulutuksia. Vastaajista 11 ei osannut sanoa tarvitseeko koulutuksia.

KUVIO 8. Vastaajien toiveita koulutuksen järjestämiseen (n=36)

Koulutuksen aiheeksi toivottiin tasaisesti erilaisia adoption liittyviä aiheita. Kotimaasta adoptoineilla nousi esiin kiintymyssuhteeseen, erityistarpeisiin ja vanhemmuuteen liittyvät koulutusaiheet ja kansainvälisesti adoptoineilla nousi esiin juurien etsintään, kiintymyssuhteeseen, erityistarpeisiin sekä lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyvät koulutukset.

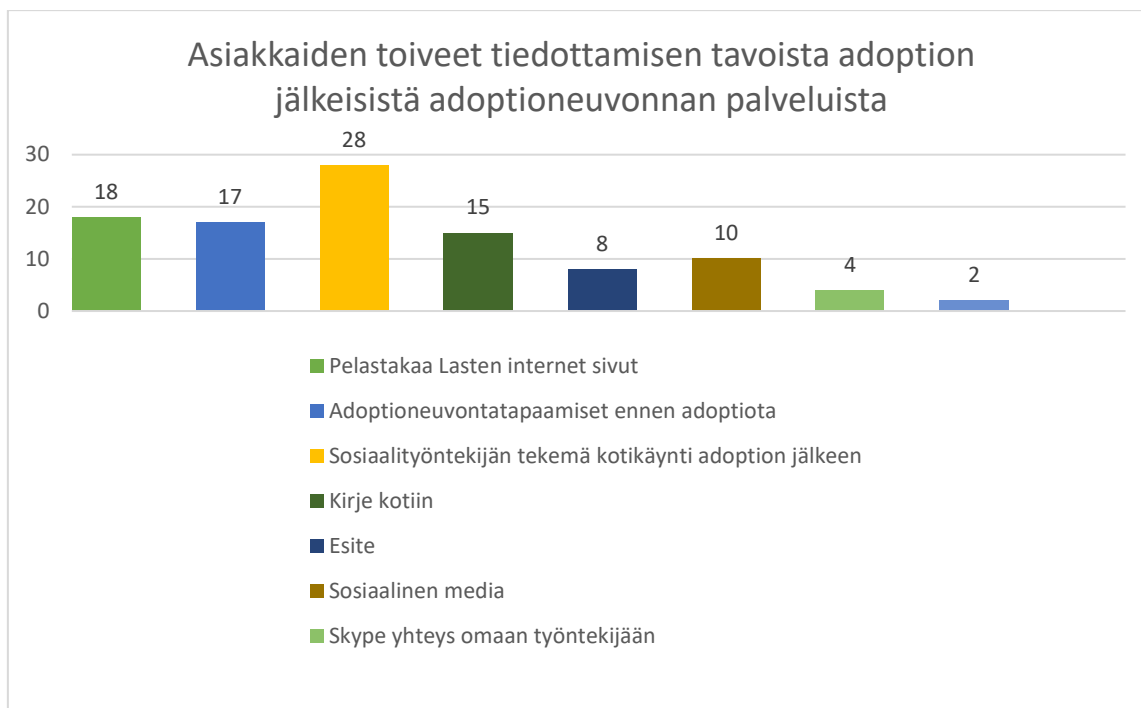
Ryhmämuotoisia palveluja osa toivoi, osa ei osannut sanoa ja osa ei toivonut.

KUVIO 9. Vastaajien toiveita ammatillisesti ohjattuihin ryhmiin (n=35)

Vertaisryhmien aiheeksi kotimaasta adoptoineet toivoivat lastenryhmä, alun vaiheet perheenä sekä vanhemmuuden tukea. Kansainvälisesti adoptoineet toivoivat lastenryhmää ja kiintymyssuhdetta aiheeksi ryhmälle. Lisäksi toivottiin muita adoptioon liittyviä ryhmiä.

Vastaajat pitivät parhaimpina tiedotustapoina sosiaalityöntekijän kotikäyntiä, Pelastakaa Lasten internetsivuja, sosiaalityöntekijän tapaamiset adoptioneuvonnassa ennen lapsen tuloa perheeseen ja kirjettä kotiin. Lisäksi tiedotusta toivottiin myös esitteiden ja sosiaalisen median kautta.

KUVIO 10. Vastaajien toiveita tiedottamiseen adoption jälkeisten adoptioneuvonnan palveluista (n=36)

Kyselyyn vastanneet toivovat monipuolisia tiedottamisen tapoja.

Avoimet kysymykset

Aineistosta erottui selkeästi vertaistuen tarve sekä tietoon liittyvät toiveet ja tarpeet. Koodasin ensin nämä aiheet värien avulla. Tämän jälkeen jäin pohtimaan muita aineistosta nousevia aiheita sekä miten näitä luokittelisin. Kyselyn vastauksissa toivottiin tukea vanhemmuuteen, sosiaalisiin taitoihin, tunnetaitoihin, kiintymyssuhteeseen ja adoptioymmärryksen viemiseen eteenpäin. Vastauksissa toivottiin tapahtumia, ryhmiä, koulutuksia, skype-yhteys mahdollisuutta sekä mahdollisuutta keskusteluun ja pohtimiseen. Aluksi pohdin vanhemmuuden, juurien, adoptio taustan, tunnetaitojen, digipalveluiden, keskustelun/pohtimisen ja tapahtumien valitsemista värikoodeihin tiedon ja vertaistuen lisäksi. Yhdistelin aiheita kokonaisuuksiksi. Sosiaalisiin taitoihin kuuluvat vuorovaikutustaidot ja tunnetaidot. Adoptiotaustaan liittyy monia asioita ja juurien pohdinta ja identiteetin muodostaminen liittyy adoptiotaustaan. Digipalveluja toivottiin koulutuksiin ja tiedottamiseen, jolloin digipalvelut ovat osa tieto ja tiedottamista. Tapahtumat liittyvät vertaistukeen, tietoon, sosiaalisiin taitoihin, vanhemmuuteen sekä adoptiotaustaan. Valitsin värikoodeiksi tiedon ja tiedottamisen, vertaistuen, vanhemmuuden, sosiaaliset taidot sekä adoptiotaustan.

Kyselyn aineisto oli käytettävissä kokonaisuena sekä eroteltuna aluetoimiston ja adoption alkuperän mukaan. Jokaista vastausta ei ollut erillisinä, joten lainauksissa ei ole yksilöity vastaajaa.

Vanhemmuuden tukeminen

Kyselyyn vastanneet pitivät vanhemmuuden tukemista tärkeänä. Vanhemmille toivottiin tukea alun vaiheisiin, vertaistukea, keskustelutukea ja tukea vanhemmuuteen. Vastaajat toivoivat yleisesti vanhemmuustaitojen tukemista sekä oman tiedon, ymmärryksen ja osaamisen vahvistamista adoptiolapsen tukemiseen ja kasvattamiseen.

”Positiivisten vanhemmuustaitojen vahvistaminen, tunnetaitojen vahvistaminen.”

”Vanhemmuuden vahvistamista ymmärtääkseen lapsen kehityksellistä muutosta.”

Vastaajat toivoivat tukea myös vanhemman jaksamiseen. Osa vastaajista olivat kokeneet uupumista, väsymistä tai masennusta. Osa vastaajista koki avun pyytämisen, löytämisen tai saamisen haastavana. Osa vastaajista eivät tieneet mistä apua saisivat tai eivät uskaltaneet sitä pyytää.

”Käydä läpi vanhemmuuteen tulevia negatiivisia tunteita. Minulla oli vakava ”synnytysmasennus”. En osannut enkä tajunnut pyytää apua Pelalta. Kävin yksityisesti terapiassa.”

”Siinä sumussa tulee saada apua ja tukea, sillä ei uskalla olla negatiivinen eikä valittaa -> Sinullahan on jo lapsi.”

Vanhemmat tarvitsevat monipuolista tukea ja tuen piiriin ohjaamista kyselyn vastausten perusteella. Adoptioperheiden tukemisen pohja on vanhempien tukeminen. Muut kyselystä nousseet aiheet liittyvät myös vanhemmuuteen ja vanhemmuuden tukemiseen. Vertaistuki on yksi vanhemmuuden tukemisen keino. Vanhemmuutta voi lisäksi tukea ammatillisesti. Perheet toivoivat tukea lapsen tunne- vuorovaikutustaitoihin ja tukea uhmaan. Lasten sosiaalisten- ja tunnetaitojen tukeminen lähtee vanhempien tukemisesta ja vanhempien ymmärryksen ja osaamisen lisäämisestä. Lisäksi lapset voivat saada suoraa ammatillista- ja vertaistukea. Perheet toivoivat tiedottamisen ja tiedon saamisen parantamista liittyen adoptioon ja lapsen tukemiseen. Tiedon saaminen esim. koulutusten kautta liittyy myös siihen, miten vanhempi tukee lasta ja miten vanhempi jaksaa tukea lasta. Kyselyyn vastanneet toivoivat myös adoptiotaustaan liittyvää tukemista. Adoptiotaustaan ja juuriin liittyvä tukeminen on osittain myös vanhemman ymmärryksen ja tietämyksen lisäämisen tukemista. Adoption jälkeisen adoptioneuvonnan palveluiden pohja on vanhempien

ymmärryksen, tiedon ja jaksamisen lisääminen. Tämän pohjan päälle on hyvä rakentaa ja kehittää lasten, nuorten ja aikuisten adoptoitujen tukipalveluja.

Vertaistuki

Läpi kyselyn vastaajat toivoivat vertaistukea. Avoimien kysymysten vastauksissa vertaistuki sana toistui 19 kertaa ja vertaistukea vastaava sana 4 kertaa esim. vertaisperhe eri yhteyksissä ja eri tavoin avattuna. Vertaistukea avattiin aineistossa eri tavoin tai toivottiin erilaisia palveluja liittyen vertaistukeen. Aiheena vertaistuki toistui aineistossa 37 kertaa. Vertaistukea toivottiin lapsille, nuorille, vanhemmille ja perheille. Vertaistukea toivottiin tiettyihin adoption vaiheisiin tai lapsen ikäkausiin.

”Vertaistukea. Pääsisi tutustumaan muihin kotimaisen adoption lapsiin.”

”Olisi hienoa, jos olisi suurin piirtein ikäisiään samasta tilanteesta.”

Nuorten vertaistuelta toivottiin keskustelun ja pohdinnan mahdollisuuksia perheen ulkopuolisen aikuisen kanssa. Murrosiässä koettiin tärkeäksi mahdollisuus pohtia adoptioon ja juuriin liittyviä kysymyksiä.

”Vertaistukea ja ulkopuolisen aikuisen kanssa keskustelua murrosiässä tai sen kynnyksellä, kun adoptio alkaa askarruttaa enemmän.”

Vertaistukea toivottiin perheiden välillä, jotka ovat adoptoineet samasta maasta tai joilla on saman ikäisiä lapsia.

”Yhteysmahdollisuutta samasta paikasta adoptoituihin.”

Kyselyyn vastaajat ehdottivat vertaistuella erilaisia toteuttamistapoja. Vastaajat toivoivat vertaistuella tukea järjestelmällisesti ja ennakoidusti ensimmäisiin vuosiin adoption jälkeen. Vastaajat ehdottivat ensimmäisen vuoden ajalle adoptioperheiden tapaamista. Vastaajat toivoivat erilaisia tapahtumia adoptioperheille esim. iso tapahtuma messukeskukseen, adoptiokahvilaa, leirin kaltaisia tapahtumia sekä yleisesti adoptioperheiden tapahtumia.

”Yhteiset kokoontumistapaamiset esim. puolen vuoden päästä adoptioperheiden kanssa.”

”Vertaistukea esim. adoptiokahvilan muodossa.”

”Yhteyksiä vertaistuen jakamiseen ja löytymiseen.”

Vertaistukea toivotaan lisää ja vastaajat toivoivat tukea vertaistuen löytämiseen sekä ohjausta vertaistukeen. Vertaistuki tulisi olla organisoidumpaa ja helpommin adoptoitujen, adoptiovanhempien ja adoptioiperheiden saatavilla.

”Vertaistuki on aivan huippua ja sitä pitäisi lisätä, toisaalta pyytää jo adoptoineita kertomaan kokemuksistaan enemmän tuleville adoptoijille.”

Vertaistukea pidetään yleisesti merkittävänä tuen muotona adoptiossa. Vertaistukea toivotaan eri muodoissa ja eri tavoin järjestettynä.

Sosiaalisten ja tunnetaitojen tukeminen

Kyselyyn vastanneet toivoivat tukea sosiaaliin, tunne- ja vuorovaikutustaitoihin. Vanhemmille toivottiin tukea lapsien tukemiseen edellä mainituissa sosiaalisissa taidoissa ja lapsille toivottiin esim. tunnetaitoryhmiä, joissa tuetaan tunnetaitoja. Osassa vastauksissa tuen tarve on yleinen ja ei kohdistu selkeästi lapseen tai vanhempiin.

”Tunnetaitoryhmiä”

”Lasten yhteisryhmiä vahvan uhman käsittelyyn.”

”Miten sosiaaliset suhteet vaikuttavat elämään. Kun kiukuttaa ja suututtaa...miksi?”

Kyselyyn vastanneet toivoivat tukea uhmakkaan lapsen kasvatukseen. Perheet toivoivat tukea itselleen käsitellä näitä asioita lapsen kanssa ja tukea lapselle käsitellä näitä asioita. Tukea toivottiin myös tietyn ikäiselle lapselle tai esim. erityistarvelapselle.

”Tukea voimakkaan uhman käsittelyyn. Tukea, miksi minut on hylätty aiemmin?”

”Vuorovaikutus erityistarvelapselle.”

Kyselyyn vastanneet toivoivat tapahtumia, joissa olisi mahdollisuus perheenä harjoitella vuorovaikutuksen ja yhdessä toimisen tapoja. Joissakin toiveissa yhdistyi vertaistuen ja tunnetaitojen tuen tarve.

”Jotain sellaista, joka olisi perheen kesken tekemistä, jolloin perhe voisi opetella paremmin toimimaan yhdessä, löytämään toisistaan voimakkaita tukipilareita.”

Tukea toivottiin myös kiintymyssuhteeseen. Kiintymyssuhteen tukeminen liittyy myös vanhemmuuteen ja tunnetaitoihin.

”Kiintymyssuhteen vahvistaminen”

”Kiintymyssuhteen muodostumiselle tukea koulutuksen tai muilla keinoin.”

”Terapian ja avun tarvitsijoita on varmasti paljon enemmän, kuin vain minä.”

Tunnetaitoja ja kiintymyssuhteen ymmärrystä tuetaan ja vanhemmille muodostetaan valmiuksia adoptioeuvonnassa ennen adoptiota sosiaalityöntekijän tapaamisten, koulutuksen, ryhmien jne. avulla. Perheet toivovat, että tunnetaitojen ja kiintymyssuhdetaitojen tukeminen jatkuu myös adoption jälkeen.

Tieto, tiedon saanti ja tiedottaminen

Adoptiovanhemmat ovat ryhmänä erittäin valveutuneita vanhempia ja tietävät paljon lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä adoptioon liittyvistä asioista. Kyselyyn vastanneet toivoivat enemmän tietoa ja parempaa tiedottamista. Vanhemmat haluavat tietää ja ymmärtää miten tukevat lastaan parhaiten. Kyselyyn vastaajat toivoivat adoptiopalveluja kehitettävän liittyen tietoon ja tiedon saamiseen. Tarjolla olevista palveluista toivotaan enemmän tietoa. Tietoa haluttiin tuista ja palveluista, adoptiolasten kehityksestä ja miten kertoa lapselle adoptioon liittyvistä asioista. Kyselyyn vastanneet toivoivat oppaita tai esitteitä esim. adoptioon liittyviin hoidettaviin asioihin.

”Silloin olisi kaivannut opasvihkosta, josta voi rastiittaa tehdyt asiat. Myös olisi kaivannut tarkkaa tietoa, mitä kaikkea pitää tehdä ja hoitaa virallisella puolella. Jotenkin jäi kaikki itselle selvitettäväksi. Oli outoa, että lapsi vaan saatiin ja sitten pitikin selvittää itse, mitä kaikkea pitää tehdä. Vastaan tuli paljon eri asioita, jotka yllättivät.”

”Tietopaketteja, miten puhua lapselle adoptiosta, miten puhua lapsen sisaruksille, miten selittää lapselle adoptio.”

Kyselyyn vastanneet toivoivat tietoa erilaisista palveluista. Kaikki vanhemmat eivät tienneet tarjolla olevista palveluista ja saivat mahdollisesti myöhemmin tietää olemassa olevista palveluista. Sosiaalityöntekijän tukea toivotaan yleisesti muiden palveluiden yhteyteen adoptioasiantuntijan roolissa. Perheet kokevat adoptiotietämyksen ja ymmärryksen olevan vähäistä eri tahoilla esim. varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja sairaaloissa. Vähäinen tieto eri palveluissa vaikeuttaa perheen yhteistyötä näiden tahojen kanssa ja tuottaa väärinkäsityksiä.

”En tiennyt sosiaalityöntekijän mahdollisuudesta osallistua esim. palaveriin tai lausunnon antamisesta.”

”Tukea vanhempien luoviessa sellaisessa varhaiskasvatus- ja kouluympäristössä, joissa ei ole tietoa/ymmärrystä adoptoidun lapsen olevan aina jollain tavalla erityislapsi.”

Kyselyyn vastanneet toivoivat tietoa myös koulutuksista. Koulutuksilta toivottiin erilaisia aiheita liittyen adoptioon. Koulutusta toivottiin kiintymyssuhteesta, lapsen erityistarpeista,

juurien etsinnästä ja tietojen saannista sekä lapsen kehityksestä ja kasvusta. Koulutuksilta toivottiin ammattilaiselta saadun tiedon lisäksi yhteistä keskustelua ja pohtimista. Yleisesti adoptiovanhemmat toivovat avun olevan vuorovaikutuksellista ja keskustelevaa. Lisäksi toivottiin rasismiin liittyvää koulutusta.

Adoptioeuvonta ennen lapsen saamista kestää noin vuoden ja sen aikana vanhemmat saavat lisää valmiuksia adoptiolapsen vanhemmuuteen. Adoptio herättää perheessä paljon erilaisia tunteita, joihin valmistaudutaan osittain jo adoptioeuvonnassa ennen lapsen saamista. Lapseen tuloon liittyvää prosessia ja tunteita on kuitenkin mahdoton täysin enustaa. Aina tulee myös yllätyksiä. Perheet eivät osaa varautua kaikkeen ja he toivovat tukea näihin yllättäviin tilanteisiin.

”Käydä läpi vanhemmuuteen liittyviä negatiivisia tunteita. Minulla oli vakava synnytysmasennus. En osannut, enkä tajunnut pyytää apua Pelalta. Kävin yksityisesti terapiassa.”

”Tulee kertoa kuinka voimakkaasti SAATTAA oma lapsuus tulla tunteiden kanssa läpi nykyhetkeen.”

Kyselyyn vastanneet toivovat adoptiopalveluiden yleisesti olevan paremmin organisoituja esim. mikä taho järjestää mitäkin palvelua ja paremmin löydettäviä. Yksi vastaaja toivoi enemmän yhteistyötä adoptio toimijoiden välillä. Kahden vastaajan mukaan eri tahojen tietoa ja osaamista tulisi hyödyntää paremmin. Adoptiosta on hiljaista tietoa, mitä ei ole kirjoitettu mihinkään. Adoptio perheiden mukaan adoptio-osaamista ja tietoa on olemassa, mutta se pitäisi hyödyntää paremmin perheiden hyödyksi sekä muiden tahojen esim. koulujen ja sairaaloiden työtä tukemaan ja parantamaan.

”Enemmän yhteistyötä Pelalla paikallisten Adoptio perheet ry:n ryhmien kanssa. Siellä on paljon ihmisiä, jotka eivät itsenäisesti ota yhteyttä mutta on valtava oma kohtainen tietomäärä adoptiosta.”

”Toivoisimme että sosiaalityöntekijän osaamista ja kokemusperäistä tietoa tuotaisiin enemmän esille jo odotusajan koulutuksissa.”

Yksi vastaaja toivoi suoraan parempaa tiedottamista. Lisäksi vastaajat toivoivat enemmän tietoa tietyistä aiheista.

”Näkyvämpää tiedottamista.”

Adoptiovanhemmat toivovat enemmän tietoa ja parempaa tiedottamista Pelastakaa Lapset Ry:ltä. Toive koskee varmasti myös yleisesti adoptio toimijoita. Adoptiovanhemmat

ovat valveutuneita vanhempia ja voivat vaatia itseltään paljon, jolloin tiedon tarve ja halu saattaa korostua.

Adoptiotausta ja juuret

Kyselyyn vastanneet pitivät tärkeänä adoptiolapsen taustan huomioimista lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa. Vanhemmat toivovat tukea lapsen identiteetin tukemiseen ja adoptiotaustan käsittelyyn. Adoptiotaustaan liittyvää tukea toivotaan vanhemmille vanhemmuuteen liittyen sekä lapsille ja nuorille ryhmien, tapahtumien yms. muodossa. Adoptiotaustaan liittyvä tuki toivotaan olevan keskustelevaa ja yhdessä pohtivaa. Vanhemmat pitävät tärkeänä vanhempien sekä lapsen elämän piirin esim. varhaiskasvatuksessa ja koulussa ymmärrettävän adoptiotaustan vaikutuksia.

”Kun lapsi kiinnostuu juuristaan, kuinka voi yhdessä tukea lasta.”

”Identiteetin tukemista ja integroitumisen tukemista yhteiskuntaan.”

”Adoptiosta puhuminen, mitä se tarkoittaa ja mistä on kyse.”

”Tilaa kysellä ja pohtia omaa taustaa.”

Kansainvälisesti adoptoitujen perheissä toivotaan juuriin, taustaan ja rasismiin liittyvää tukea. Adoptiolapsi voi olla perheen ainoa ulkonäöltä erilainen. Tällöin lapsen kokemus on erilainen, kun koko perhe on ulkonäöltä erilainen kuin kantaväestö. Adoptiovanhemmilla ei ole samaa erilaisuuden kokemusta kuin lapsella. Tällöin on vaarana, että lapsi jää ilman ymmärrystä kokemuksestaan. Yksi vastaaja toivoi tukea tilanteeseen adoptiolapsen ollessa perheessä ainut tummaihoisen.

”Ruskean lapsen haasteet valkoisessa perheessä. Asian ja historian käsitteleminen ikätasoisesti.”

Useisiin kysymyksiin oli myös ei osaa sanoa vastauksia. Yksi vastaaja mietti tuen tarpeiden tulevan esille mahdollisesti myöhemmin. Kyselyyn vastanneista 39 % olivat adoptoineet lapsen vuoden sisällä, mikä vaikuttaa perheen toiveisiin ja tarpeisiin. Perheet toivovat matalaa kynnystä ja paremmin toimivia kanavia tuen ja avun löytämiseen.

”Kun vähän kasvaa, niin sitten ehkä tulee mieleen paremmin asioita, joihin tukea tarvitsee.”

Vertasin kotimaan (n=11) ja kansainvälisesti (n=21) adoptoineiden vanhempien toiveita ja tarpeita keskenään. Vertaistuen tarve korostui kummassakin ryhmässä. Kotimaasta adoptoineiden vastauksissa vertaistukeen liittyvät toiveet ja tarpeet toistuivat aineistossa 17 kertaa ja he toivoivat vertaistukea samankaltaisilta perheiltä sekä ohjausta vertaistukeen.

Kansainvälisesti adoptoineiden vastauksissa vertaistukeen liittyvät toiveet ja tarpeet toistuvasti 18 kertaa. Kansainvälisesti adoptoineet esittivät erilaisia toiveita vertaistuen järjestämiseksi esim. erilaiset tapahtumat, adoptiokahvila, keskusteluryhmiä ja whats app ryhmää sekä yhteyttä vertaistukeen. Kotimaasta adoptoineiden vastauksia on kymmenen vähemmän kuin kansainvälisesti adoptoineiden, jolloin osa kotimaasta adoptoineista ovat kirjoittaneet toistuvasti vertaistuen tarpeesta. Kansainvälisesti adoptoineet toivoivat huomattavasti useammin tietoa ja parempaa tiedottamista kuin kotimaasta adoptoineet. Kansainvälisesti adoptoineet toivoivat useammin tukea lapsen tunnetaitojen tukemiseen kuin toinen ryhmä. Kansainvälisesti adoptoineiden toiveissa korostui tuen tarve lapsen tunnetaitojen tukemiseen sekä uhmaan. Kummatkin ryhmät toivoivat tukea vanhemmuuteen samankaltaisesti. Lisäksi kansainvälisesti adoptoineet mainitsivat myös kiintymyssuhteen tukemisen. Adoption taustaan liittyvä tuen tarvetta oli enemmän kansainvälisesti adoptoineiden perheissä. Tuen tarve liittyi lapsen ja nuoren ymmärryksen ja identiteetin tukemiseen liittyen lapsen adoptiotaustaan.

Kuvaan kyselyyn vastanneiden toiveita ja tarpeita (Taulukko 4.) adoption jälkeiseen adoptiioneuvontaan. Kyselyn tulosten analyysissä nousi esiin toiveet ja tarpeet tuen kohteelle ja aiheelle sekä toiveet ja tarpeet tuen toteutustavalle ja toimintatavalle.

TAULUKKO 4. Adoptioperheille tehdyn kyselyn tulokset tiivistetysti

KYSELYYN VASTANNEET		
Mitä tuetaan?	Vanhemmuus	Vanhemmuuden tukeminen esim. tunnetaidot, adoptiotausta ja juuret, kiintymyssuhde jne.
		Vanhemman jaksaminen (Uupumus, lapsen saamisen jälkeinen masennus jne.)
	Adoptoitu	Tunnetaidot
		Adoptiotaustan ymmärtäminen, juuret, rasismi
Miten tuetaan?	Tieto	Tiedottaminen: Tieto palveluista perheille, tiedon eteenpäin vienti esim. koulut ja sairaalat

		Materiaalit: Oppaat
		Koulutus: Kiintymyssuhde, lapsen erityisyys, vanhemmuus, adoptiotausta jne. (Keskustelu)
	Vertaistuki	Vertaistukeen ohjaus
		Tapahtumat, adoptiokahvilat, tapaamiset jne.
		Keskustelu

Muodostin taulukon kyselystä saadun aineiston luokittelun pohjalta.

6.2 Työpajan tulokset

Vertaistukea toivotaan kehittämistyöryhmän kokemuksen mukaan usein eri tutkimusten, kyselyjen ja tahojen kautta. Tieto ja tiedottaminen aiheina olivat kehittämistyöryhmälle uudempi toive ja tarve. Aiheet olivat nousseet perheille tehdystä kyselystä ja kehittämistyöryhmä piti tärkeänä toiveisiin ja tarpeisiin vastaamista ja näiden osa-alueiden kehittämistä. Kehittämistyöryhmän jäsenet olivat jääneet pohtimaan vertaistukea ja tiedottamista, jotka nousivat kyselyssä voimakkaasti esille. Vertaistuen korostumista kehittämistyöryhmä osasi odottaa, mutta tiedottamisen ja tiedon korostuminen yllätti.

Vertaistuki

Kehittämistyöryhmän mukaan vertaistukea toivotaan usein enemmän. Kehittämistyöryhmä pohti omaa rooliaan palveluiden järjestäjänä ja onko vertaistuki toiminta juuri heidän rooliinsa kuuluvaa. Kehittämistyöryhmän mukaan ammatillisesti ohjatut vertaistukiryhmät kuuluvat heidän työnkuvaansa ja adoption jälkeiseen adoptio- ja neuvontaan.

”Vertaistuki ei ole irrallaan adoptio- ja neuvonnan ammatillisuudesta.”

”Ja varmaan just sellaista ohjattua vertaistukea varmaan tosissaan kaivattaisiin.”

Kehittämistyöryhmän keskustelussa todettiin Pelastakaa Lapsilla olevan valmiit mallit lasten ja murrosikäisten nuorten vanhemmille toteutettaviin ammatillisesti ohjattuihin vertaistukiryhmiin. Lastenryhmiä on aiemmin toteutettu useita kertoja ja ne on todettu hyviksi,

pidetyiksi ja toimiviksi. Lastenryhmä kehitettiin Pelastakaa Lasten omaksi malliksi Minun elämäni- Hankkeen yhteydessä.

”Mä olen miettinyt tuosta vertaistuesta, et meidän pitäisi elvyttää ne jo hyviksi havaitut vertaisryhmät esim. adoptiolasten vertaisryhmät.”

”Siinä se toteutettiin silloin aikoinaan, niin että siinä oli yksi adoptiovanhempi ja yksi meidän työntekijä. Ja se oli teemallinen vertaisryhmä, 6 kertaa oli vanhemmille. Siinä oli vertaisuus tärkeä ja siinä oli yksi työntekijä.”

”Siinä on vertaisryhmä nuorille, jossa on ulkopuoliset ohjaajat. Ne, jotka siellä käyvät kokee ne hirmu hyvinä.”

Työpajassa heräsi keskustelua siitä, että kaikki adoptoidut ja vanhemmat eivät pääse osallistumaan ryhmiin pitkien välimatkojen vuoksi. Osallistujien määrä voi jäädä vähäiseksi ja tukea tarvitsevat perheet jäävät ilman tukea. Kehittämistyöryhmä pohti myös, että on tärkeää järjestää lapsille ja aikuisille omat ryhmät samaan aikaan. Tällöin koko perhe osallistuu ja saa tukea samaan aikaan, jolloin perheet ovat valmiita osallistumaan pitkistä välimatkoista huolimatta.

”Tästä mulle tulee mieleen, et ryhmiin matkaa. Jos muodostetaan ryhmä aluetoimistossa, kaikki ei pääse.”

”Siinä meidän mallissa on vanhemmille myös. Et siinä voidaan just toteuttaa niin lapset ovat eri huoneessa, missä on lasten ryhmä ja vanhemmille on omaa ohjelmaa. Sit me ollaan toteutettu sitä niin et että vanhemmat on alussa ja lopussa mukana ja vanhemmat saavat palautteen siitä yhdessä lasten kanssa. Jokainen, joka on mukana, et sen voi just niin toteuttaa, et vanhemmilla on oma ryhmä siinä rinnalla.”

Ammatillisesti toteutettavien ryhmien lisäksi kehittämistyöryhmä pohti matalan kynnyksen vertaistuen toteuttamista. Keski-Suomen aluetoimistossa on toteutettu matalan kynnyksen adoptiokahvilaa, jota asiakkaat ovat toivoneet ja ovat he löytäneet toiminnan ja olleet tyytyväisiä.

”Ei. On siellä väkeä. Semmoinen vakioporukka muotoutunut. Adoptiokahviloita. Pääsee kaikki, yhteistyössä järjestetty. On tykätty. Kyllä ne pääsevät arki-iltanakin. Porukka ei ole meinannut mahtua.”

”Mun mielestä tämä esim. adoptiokahvila, joka tuli tuossa kyselyssä yhtenä mainintana hyvästä tavasta. Mä kaipaaisin kyllä et meillä olisi sellaista helpompaa. Meille itselle helpompaa ja perheille helpompaa tulla meille.”

Kehittämistyöryhmä keskusteli ja pohti kevytrakenteisia matalankynnyksen vertaistuki-
muotoja. Kehittämistyöryhmässä keskusteltiin erilaisista tavoista järjestää vertaistukea.
Adoptioeuvonta saa yhteydenottoja, kun yksityisellä henkilöllä on idea, jonka hän haluaa
toteuttaa liittyen adoptioon. Vertaistuki voi olla myös kertaluontoisena järjestettyä, kun
idea ja yhteydenotto tulee esim. adoptoidulta aikuiselta.

*”Tuossa tulikin nuo whatsapp- ryhmät ja muut mitkä olisi tosi helppoja, voi osallistua
missä vaan.”*

*”Mulla on nyt tullut yksi yhteydenotto. Adoptoitu tarjoaa nyt jotain omakuva- juttua.
En ole vielä tavannut. tällaisia yksittäisiä juttuja aina silloin tällöin syntyy.”*

Kehittämistyöryhmä jäi pohtimaan erilaisia vertaistuen järjestämisen tapoja. Ammatillisesti
ohjatun vertaistuen järjestäminen koettiin suuritöiseksi ja kalliiksi. Kehittämistyöryhmän mu-
kaan vertaistuen järjestämisen tapaa ja toteutusta tullaan pohtimaan lisää ja vertaistukea
tullaan järjestämään.

*”Ja miten näitä vertaisryhmiä yhteistyössä voisi matalalla kynnyksellä järjestää ja mi-
ten voidaan elvyttää niitä ammatillisempia ryhmiä.”*

”Meillä on aina iso työ koota ne ryhmät kasaan.”

Kehittämistyöryhmä pohti vertaistuen järjestämistä ja omaa rooliaan vertaistuen järjestä-
jänä.

Asiakkaiden tavoittaminen

Kehittämistyöryhmä koki asiakkaiden tavoittamisen haasteena. Vertaistukea tarjottaessa
osallistujia voi olla haastava löytää ja saada osallistumaan. Kehittämistyöryhmä keskusteli
keitä he haluavat tavoittaa ja keitä erityisesti on haastava tavoittaa.

*”Keitä meillä on tarkoitus tavoittaa. Se on oikeasti iso asia. Miten me oikeasti ollaan
siellä, missä nuo perheet on. Jos me haluttaisiin suoraan tavoittaa lapsia ja nuoria.
Pitäisi olla ajan hermolla.”*

Varsinkin adoptoitujen nuorten tavoittaminen koettiin haastavaksi. Pelastakaa Lapset on
järjestänyt nuorten Miittiä, joka on vertaistoimintaa nuorille, jossa on ulkopuolinen amma-
tillinen ohjaaja. Miitteihin on ollut haastavaa saada tarpeeksi osallistujia, vaikka siellä käy-
neet nuoret ovat olleet erittäin tyytyväisiä toimintaan. Nuoria on haastava tavoittaa, koska
Pelastakaa Lapsilla ei ole suoraan adoptionuorten yhteystietoja saatavilla. Kehittämistyö-
ryhmä totesi, että nuoret eivät käy Pelastakaa Lasten sivuilla ja internetistä tietoa haetta-
essa hakukoneet eivät anna Pelastakaa Lasten sivuja ensimmäisten joukossa, mitä

pidettiin huonona asiana nuorten tavoittamisen kannalta. Toisaalta vertaistukea toivovan nuoren voi olla haastavaa tavoittaa vertaistuki pitkien välimatkojen tai tiedon puutteen vuoksi.

”Se ei tavoita nuoria. Me ei löydetä nuoria. Siellä käy liian vähän nuoria. On vaikeuksia ylläpitää ryhmää, jos me ei saada osallistujia.”

”Meidän pitäisi keksiä niitä keinoja millä me. Miten tavoitetaan itsenäisiä toimijoita? Niillä on oikeus tulla juttelemaan muiden adoptoitujen kanssa.”

Digipalvelujen kehittäminen ja kokemusasiantuntijoiden hyödyntämistä nähtiin tärkeinä mahdollisuuksina nuorten tavoittamiseen. Kehittämistyöryhmässä todettiin Pelastakaa Lapsissa olevan meneillään digitaalinen sosiaalityö lapsen ja nuoren tukena-hanke, jonka kanssa tehtävän yhteistyön mahdollisuutta pohdittiin.

”Voisi olla joitain millä me ensin tavoitettaisiin niitä nuoria. Kokoontumisten tulee tapahtua kasvotusten. Alku kontakti voisi olla digipalvelun kautta, jonka jälkeen voi tulla tuollaisiin kokoontumisiin. Nuorilla on hirveä kynnys siihen et lähtee johonkin adoptionuorten Miittiin.”

”Me ollaan jäljessä. Me ei olla houkutteleva nuorelle. Ei nuoret käy meidän internet-sivuilla. Ne käyvät siellä ehkä missä meillä sitä nuorisotoimintaa, ehkä ihan vähän, mutta adoptionuoret löytää meidät meidän nettisivujen kautta, niin se on aika vaikeata.”

Kehittämistyöryhmässä pohdittiin asiakkaiden tavoittamista ja löytämistä. Monet asiakkaat tarvitsevat tukea, mutta eivät tavoita palveluita. Kehittämistyöryhmä tulee palaamaan asiakkaiden tavoittamiseen ja kehittämään asiakkaiden tavoittamisen keinoja.

”Pystytään paremmin tavoittaa noita ihmisiä ja auttaa niitä. Mutta se vaatii tätä puhumista, puhumista, puhumista, sille pitää olla aikaa.”

Kehittämistyöryhmä koki Pelastakaa Lapsissa asiakkaiden tavoittamista tarvitsevan kehittämisen ja asian tärkeäksi.

Kokemusasiantuntijat

Kehittämistyöryhmä keskusteli kokemusasiantuntijuudesta, miten kokemusasiantuntijoita oli hyödynnetty aiemmin ja miten heitä voisi jatkossa hyödyntää. Kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen koettiin kehittämistyöryhmässä tärkeäksi ja heitä tulisi hyödyntää entistä enemmän.

”Mut A nosti tuon Kokemusasiantuntijat ja kehittäjänuoret esim. Jos meillä on kehittämisryhmä, siinä voisi olla kokemusasiantuntija. Nuori. Kun meillä ei ole rakenteita itsestään selvästi mihin he tulisi. Tällaiseen ryhmään. Mitä kautta he tulisi? Silloin se pitäisi olla tapahtuma tai yhteiskehittämispäivä tai joku tällainen. Kokemusasiantuntijanuoria käyttää niissä digipalveluissa.”

”Miten hyödynnetään kokemusasiantuntijoita?”

Kehittämistyöryhmä pohti kokemusasiantuntijoiden hyödyntämistä asiakkaiden löytämiseksi ja tavoittamiseksi palveluiden piiriin. Kokemusasiantuntijoiden kanssa voitaisiin yhdessä pohtia asiakkaiden tavoittamista ja kehittää tähän uusia toimintatapoja.

Digitaaliset palvelut

Kehittämistyöryhmä keskusteli digitaalisista palveluista läpi työpajan eri osioiden. Digitaaliset palvelut nähtiin keinona tavoittaa asiakkaita, erityisesti nuoria. Digitaaliset palvelut koettiin myös tiedottamisen ja tiedon esim. materiaalien ja oppaiden välittämisen keinona. Kehittämistyöryhmän mukaan Pelastakaa Lasten tulee kehittää digitaalisia palvelujaan liittyen adoptiioneuvontaan. Kehittämistyöryhmä keskusteli ja pohti miltä Pelastakaa Lasten internet sivut näyttäytyvät asiakkaille tällä hetkellä ja miten niitä tulisi kehittää.

”Me puhuttiin just tästä, et mitä meidän internetsivuilla on tietoa. Meidän pitää sitä tarkastella ja arvioida, että miten se ulkopuolisin silmin näyttää, koska se voi olla se ensimmäinen paikka mistä ihminen lähtee hakemaan tietoa.”

”Et varmasti digitaalisia palveluja tulisi nuorille kehittää, vaikka mä tiedä et ne meidän nuorten Miitin vetäjät on sitä mieltä, että sitä ei voi hoitaa muuta kuin kasvokkain ja saada tukea. Voisi olla joitain millä me ensin tavoitettaisiin niitä nuoria. Koontumisten tulee tapahtua kasvotusten. Alku kontakti voisi olla digipalvelun kautta, jonka jälkeen voi tulla tuollaisiin kokoontumisiin.”

”Me ollaan jäljessä. Me ei olla houkutteleva nuorelle. Ei nuoret käy meidän internet-sivuilla. Ne käyvät siellä ehkä missä meillä on sitä nuorisotoimintaa, ehkä ihan vähän, mutta adoptionuoret löytää meidät meidän nettisivujen kautta, niin se on aika vaikeata.”

Kehittämistyöryhmä keskusteli digitaalisesta osaamisesta adoptiioneuvonnassa. Miten kehitetään palveluja ja mistä saadaan osaamista. Kehittämistyöryhmässä todettiin Pelastakaa Lasten kehittävän digitaalisia palvelujaan tällä hetkellä Digitaalinen sosiaalityö lasten ja nuorten-tukena hankkeessa. Kehittämistyöryhmä pohti mahdollista yhteistyötä hankkeen kanssa liittyen adoptiioneuvontaan.

”Meillä on Digisosaalityön-hanke Pelastakaa Lapsissa menossa.”

Kehittämistyöryhmässä tunnustetaan digitaalisten palvelujen kehittämisen tarve. Monipuoliset digitaaliset palvelut ovat nykyaikaa ja niiden avulla tavoitetaan asiakkaita paremmin ja voidaan samalla kehittää tiedottamista ja tiedon jakamista.

Yhteistyö

Kehittämistyöryhmä pitää yhteistyötä eri adoptiotoimijoiden välillä tärkeänä. Heidän mukaansa yhteistyö sujuu hyvässä hengessä, mutta ei palvele heidän tarpeitaan riittävästi. Yhteistyön kehittämisen muiden adoptioon liittyvien toimijoiden kanssa koetaan tärkeäksi. Pelastakaa Lasten työntekijät osallistuvat yhteisiin palavereihin adoptiotoimijoiden kanssa ja ovat aktiivisia yhteistyössään. Pelastakaa Lasten adoptioneuvonta pyytää muita järjestöjä kertomaan asiakkailleen myös heidän palveluistaan ja toiminnoistaan, mutta asiakkaita ei tavoiteta riittävästi.

”Me ollaan adoptioverkostossa ja siellä aina mainostetaan meidän ryhmää. Jotenkin se viesti ei kuitenkaan siirry eteenpäin. Olemme kaikissa adoptiotoimijoiden yhteisissä palaverissa ja aina mainostetaan meidän ryhmää, silti se ei mene eteenpäin. Meidän pitäisi päästä itse käymään, vaikka siellä nuorelle et syksyllä tulisi meidän ryhmään. Tämä ei skulaa. Tämä on ongelma. Tämä tiedotus.”

Kehittämistyöryhmässä pohdittiin vertaistukiryhmien järjestämistä yhteistyössä jonkin toisen adoptiotoimijan kanssa. Tällä voitaisiin vaikuttaa mm. asiakkaiden tavoittamiseen, toiminnan järjestämisen puitteisiin sekä rahoittamiseen.

”Miten vertaistukea järjestettäisiin yhdessä toisen järjestön kanssa? Ei vaan informoida, pankaa viestiä eteenpäin, vaan ihan järjestää. Koota voimamme ja yhdessä. Ei voi ajatella et me oltaisiin ainoa taho, mikä tavoittaa ihmisiä. Nyt me ehkä vähän häärätään kaikki omillaan. Kyllä me vähän rinnakkain. Hyvässä hengessä ja yhteistyössä tehdään, mutta me tehdään erillään. et ei tehdä turhaan mitään torta po torta.”

”Meidän pitäisi ehkä paremmin organisoitua ja saada jotenkin se. Niin. Kaikki on saman tavoitteen äärellä.”

Adoptiotoimijat toimivat itsenäisesti ja erillään toisistaan yhteistyöstä huolimatta. Yhteistyö koetaan tärkeäksi palveluiden kehittämiseksi ja päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Rahoitus

Adoptioneuvonta on lakisääteistä (adoptiolaki 22/2012) ja kuntien rahoittamaa. Kunta voi järjestää adoptioneuvontaa itse tai ostaa sen ostopalveluna. Vertaisryhmien rahoitusta

pohdittiin kehittämistyöryhmän keskustelussa. Kehittämistyöryhmässä toivottiin kuntien näkevän ammatillisesti ohjattujen vertaistukiryhmien olevan ennaltaehkäisevää toimintaa. Kehittämistyöryhmässä pohdittiin, että toiminta tulisi nähdä adoptiolain (22/2012 25 §) adoption jälkeiseen tukeen kuuluvaksi ja näin kuntien tulisi rahoittaa palvelu adoptioperheille.

”Silloinkin kun tehtiin hankkeiden aikana, silloin etsittiin ja saatiin ryhmät kasaan ja toteutettiin niitä. Sitten ne siirtyivät palvelutoiminnan puolelle maksullisiksi. Sitten niistä tuli liian kalliita. Se oli yksi syy. Aina jonkun pitää maksaa palkkio sille ohjajalle. Niin tämä ei ole yksinkertainen. Me tiedetään tarve ja he kertoo sen meille toistuvasti. Tämän saman. Niin silti me ei saada käynnistettyä. Tunnistetaan ja tiedetään tarve.”

”Se et vertaisryhmät ovat kalliita perheille.”

”Pitäisi saada kunta maksamaan se. Se pitää saada sen adoptioneuvonnan sisälle. Osaksi sitä et voi saada maksusitoumuksen. Se on perheille liian kallista. Yhdenvertaista.”

Kehittämistyöryhmä kokee ammatillisesti ohjattujen vertaisryhmien tukevan lasten ja perheiden hyvinvointia. On tärkeää, että kaikilla perheillä on tasavertainen mahdollisuus osallistua ryhmiin, jolloin ryhmään osallistuminen ei voi tulla perheille liian kalliiksi.

Tieto ja tiedottaminen

Kyselyyn vastanneet toivoivat parempaa tiedottamista ja enemmän tietoa. Kehittämistyöryhmä pohti oppaita ja materiaalin kokoamista internettiin eri asiakasryhmille. Adoptioneuvonnan näkökulmasta kootut oppaat ovat kehittämistyöryhmän mukaan tärkeitä, jotta adoptioneuvonta parantaa ja kehittää tiedottamista ja heidän asiakkaiden tiedon saantia.

”Pitäiskö meidän ottaa seuraavaan palaveriin et lähdetäänkö tekee opasta, kenelle tehdään ja millainen, kuinka monta? Tai yhteen oppaaseen?”

”Nettisivuilla olisi opas, et mun pitää näin toimia, olisi tärkeä juttu, mutta en osaa nyt sanoa pitääkö olla erikseen opas alun vaiheessa perheelle? Nuorille? Vanhemmalle? Nuoren vanhemmalle?”

”Kun meillä on se syntymävanhemman opas, mikä on hirveen hyvä. jos meillä olisi yksi opas lisää. Se voisi olla vaikka alkuvaiheen opas. Mutta mietitään. ”

Haasteena koettiin tiedon nopea muuttuminen ja oppaiden päivittäminen. Keskustelussa pohdittiin myös eri tahoilla olevan eri tietoa prosessiin liittyen esim. adoptioneuvonnassa,

palveluntarjoajalla ja Kelalla on erilaista tietoa perustehtävänsä mukaisesti. Kattavien oppaiden kokoaminen on tämän vuoksi haastavaa.

”Mutta mua hirvittää tuossa opas asiassa se et miten se pysyisi ajantasaisena.”

”Niin sitä pitäisi päivittää. Joka vuosi tulee uusia säädöksiä ja pitäisi katsoa. Pitäisi päivittää joka vuosi.”

Kehittämistyöryhmässä pohdittiin myös eri adoptiotoimijoiden roolia tiedon jakamisessa. Myös muut adoptiotoimijat jakavat tietoa ja oppaita.

”Tämmöiset on ollut jonkin keskitetyn tahon. Jolloin se palvelee asiakkaita yhdenmukaisesti joka puolella eikä vain Pelastakaa Lasten asiakkaita.”

Kehittämistyöryhmä koki oppaan hyvänä tiedon jakamisen välineenä. Oppaan teossa tulisi pohtia tarkkaan kenelle opas on ja mihin vaiheeseen ja tarkoitukseen, jotta se palvelee juuri Pelastakaa Lasten asiakkaita.

Ammatillinen rooli

Kehittämistyöryhmä keskusteli ja pohti omaa ammatillista rooliaan ja ammatillista osaamistaan läpi työpajan. Kehittämissyhmä totesi Pelastakaa Lasten olevan vahva adoption ammattilainen ja osaaja. Adoptioneuvontaan ollaan pääsääntöisesti tyytyväisiä Pelastakaa Lasten tekemien asiakaskyselyiden mukaan.

”Me osataan ohjeistaa, niin kuin sanoit, kenen puoleen käännyt tässä kysymyksessä. Se on jo hirveen tärkeätä apua, ja ne tätä apua meiltä ja sen tätä neuvonnan tehtävää ja me hoidetaan sitä hyvin, koska ei meitä kritisoida tästä asiasta. Eikö asiat hoituisi vaan kyllä ne asiakkaat saa tätä neuvontaa meiltä oikeasti, Et kaikki asiat järjestyy oikeasti.”

”Kyselyissä tulee palautetta et me tehdään tosi hyvää työtä ja asiakkaat kokevat et ne osaa neuvoa ja auttaa.”

Kehittämistyöryhmässä pohdittiin ammatillisen osaamisen vahvistamisen tarpeita. Kehittämistyöryhmässä pohdittiin tiedottamista työyhteisössä ja kaikkien työntekijöiden perehdyttämistä kehittämistyön valmistuessa.

”Ja tavallaan mä luotan, et me osataankin, mutta ehkä kaikki työntekijät ei tiedä kaikkea. Meidän pitää vahvistaa omaa osaamista siinä.”

”Osataan paljon, mutta miten esim. perehdytetään.”

”Millä lailla me esimerkiksi saadaan, kun kehittämistyö valmistuu. Miten informoidaan, tiedotetaan kaikkia työntekijöitä ja millaista keskustelua intranetin adoptiionvontta ryhmässä. Aina välillä tulee kysymys, et ahaa nuo ei ole kuulleet tästä. Tai ei nuo ei tiedä tästä asiasta tai tämä on noille uutta.”

Kehittämistyöryhmässä keskusteltiin ammatillisuuden ja osaamisen kehittämisestä sekä puutteiden tunnistamisesta. Haasteet tulee tiedostaa ja tunnistaa, jolloin ongelmakohtiin voidaan tarttua ja toimintatapoja kehittää.

”Avoimesti mietitään ja pohditaan ja uskalletaan nähdä omat puutteet.”

Työpajan lopun fiilismittarissa tunnelmia ja ajatuksia kysyttäessä kehittämistyöryhmän jäsenet olivat positiivisella mielellä. He kokevat kehittämistyön edistyvän ja siitä olevan hyötyä heidän työlleen.

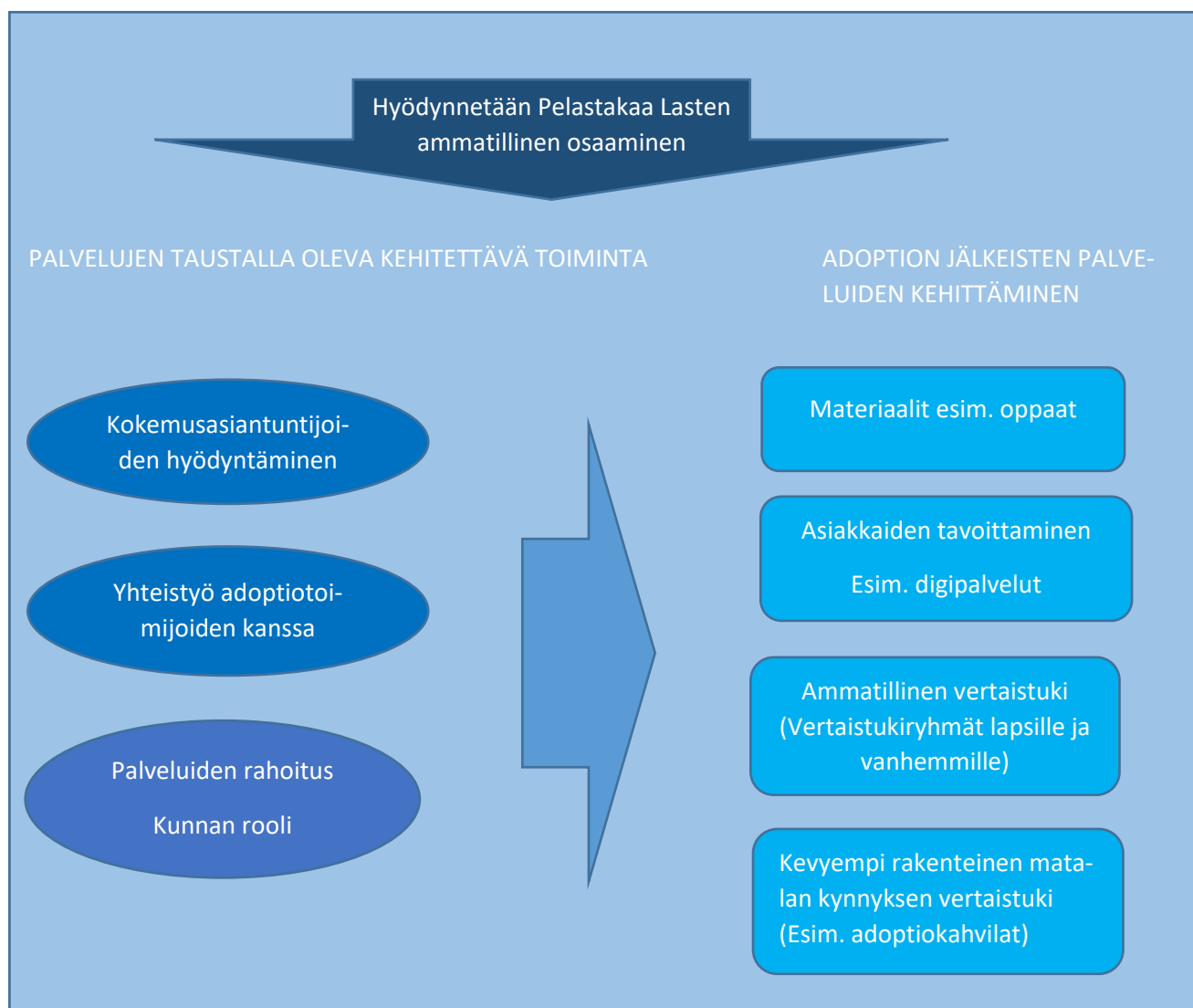
”No tämä on semmoinen niinku aina. innostuu. Uutta potkua omaan työhön. Mitä ne toivovat, ollaan täälläkin mietitty.”

”Apua, meillä olisi niin paljon hommaa. Kun siitä nyt palasteltiin niin jotenkin taas innostuneella ja paremmalla mielellä. Kyllä pystytään paremmin tavoittaa noita ihmisiä ja auttaa niitä. Mutta se vaatii tätä puhumista, puhumista, puhumista, sille pitää olla aikaa.”

”Mutta näihin tartutaan ja jatketaan.”

Kehittämistyöryhmä kokee, että perheiden tarpeisiin kyetään vastaamaan jatkossa paremmin. Kehittämistyö vaatii kuitenkin edelleen paljon työtä.

Kuvaan (Kuvio 5.) kehittämisryhmälle toteutetun työpajan tuloksia aineiston analyysin pohjalta. Kehittämistyöryhmän keskustelun taustalla oli Pelastakaa Lasten adoptiionvannon vahva ammatillinen osaaminen, jonka ylläpitämisestä tulee jatkossakin huolehtia.

KUVIO 11. Kehittämistyöryhmän näkemykset adoption jälkeisen adoptioeuvonnan kehittämiseen

Työpajan tuloksissa nousi vahvasti esiin työskentelytapojen kehittäminen ja adoption jälkeisten adoptioeuvonnan palveluiden kehittäminen. Palvelujen kehittäminen vaatii työskentelytapojen tarkistamista ja kehittämistä.

7 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Kehittämishankkeessa kartoitin Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnan asiakkaiden toiveita ja tarpeita lapsen perheeseen tulon jälkeiselle adoptioneuvonnalle. Tuotin perheiden ajatuksista kehittämistyöryhmän kanssa uusia ajatuksia ja näkökulmia. Näiden aineistojen pohjalta tuotin kehittämisehdotukseni Pelastakaa Lapsille lapsen perheeseen tulon jälkeisen adoptioneuvonnan järjestämistapoihin ja sisältöihin. Kehittämisehdotukset pohjautuvat kehittämishankkeen aineistosta tuotettuihin tuloksiin. Tiivistin kehittämishankkeen tulokset (Taulukko 4. ja Kuvio 5.), joiden pohjalta tuotin kehittämisehdotukset. Kehittämisehdotukset ovat tiivistettynä Liitteessä 5. Vanhemmille tehdyn kyselyn aineistossa korostui perheiden toiveina ja tarpeina vertaistuki, parempi tiedottaminen ja tiedon saanti adoptioon liittyvistä asioista. Vanhemmat toivoivat monipuolista tukea vanhemmuuteen ja vanhemmuustaitoihin. Kiintymyssuhde, erityistarpeet, lapsen tausta sekä tunnetaidot ja niihin liittyvät tarpeet toistuivat kyselyn vastauksissa. Kehittämistyöryhmän työpajasta saadussa aineistossa korostuivat asiakkaiden tavoittaminen, kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen, vertaistuen järjestäminen, tiedottaminen, yhteistyö muiden adoptiotoimijoiden kanssa ja palveluiden rahoitus. Asiakkaita on haastava tavoittaa palveluiden piiriin ja samaan aikaan perheet tarvitsevat enemmän palveluita. Yhteistyötä tehdään muiden adoptiotoimijoiden kanssa, mutta se ei palvele riittävästi adoptioperheitä ja heille suunnattujen palvelujen kehittämistä. Kehittämistyöryhmä pohti tapoja ja keinoja vertaistuen ja tiedottamisen kehittämiseen.

Tieto ja tiedottaminen

Kehittämishankkeessa vanhemmilta ja kehittämistyöryhmältä tuotettujen aineistojen pohjalta haasteeksi painottuivat tiedottaminen ja adoptioperheiden tiedon saanti (Taulukko 6.). Tiedottamisessa ja tiedon jakamisessa on vahvuuksia ja kehitettäviä osa-alueita.

TAULUKKO 6. Tiedon jakamisen ja tiedottamisen kehittäminen

TIETO JA TIEDOTTAMINEN				
Koulutukset ja tapahtumat adoptoiduille ja vanhemmille	Pelastakaa Lasten internet sivut: perustieto, artikkelit, luennot ja oppaat	Adoptioeuvonnan henkilöstö adoptioeuvonnassa	Sosiaalinen media	Muut adoptiotoimijat

Kehittämishankkeessa nousi esille tiedottamisesta ja tiedon jakamisesta Taulukossa 6. mainitut osa-alueet. Pelastakaa Lasten sosiaalityöntekijöiden kasvotusten toteuttama adoptioeuvonta toimii hyvin tiedottamisen ja tiedon antajana perheille. On tärkeää säilyttää kasvotusten tapahtuva tiedottaminen ja tiedon jakaminen hyvänä, kun samaan aikaan kehitetään tiedottamisen muita kanavia. Koulutukset ja tapahtumat (Taulukko 6.) ovat tärkeitä tiedottamisen ja tiedon lisäämisen tilanteita. Koulutuksissa tavoitetaan ja kohdataan adoptoituja ja adoptoitujen vanhempia. Pelastakaa Lapset on toteuttanut koulutuksia adoptiovanhemmille ja ne ovat olleet tarpeellisia ja pidettyjä. Koulutuksissa on pääsääntöisesti adoptioon liittyvä ammattilainen tai ammattilaisia luennoimassa ja kokemusasiantuntija kertomassa kokemuksistaan. Koulutukset sisältävät yleensä myös yhteistä keskustelua. Aiheet ovat olleet adoptioperheiden tärkeiksi kokemia aiheita esim. kiintymyssuhde. Koulutusten sisältöä tulisi kehittää erilaisiin tarpeisiin sopiviksi. Kaikkien koulutusten ei tarvitse olla samankaltaisia rakenteeltaan. Osa koulutuksista voisi olla aiemman kaltaisia rakenteeltaan, jolloin asiantuntijaosuuksia olisi mahdollista videoida ja lisätä Pelastakaa Lasten internetsivujen materiaalipankkiin. Osa koulutuksista voisi olla osallistujia vielä enemmän osallistavia ja perustua enemmän yhteiseen keskusteluun, jolloin adoptioasioiden asiantuntija alustaa aiheen tietoon liittyvällä lyhyellä luennolla ja keskustelulla olisi suurempi osuus koulutuksessa.

Pelastakaa Lapsille olisi hyödyllistä selvittää ja pohtia mahdollisuuksia lisätä tiedottamista sosiaalisessa mediassa (Taulukko 6.) sekä mahdollistaa tiedottaminen esim. adoptoitujen ja adoptiovanhempien Facebook- ja muissa keskusteluryhmissä. Lisäksi tulisi tarkastella muiden adoptiotoimijoiden mahdollisuutta tiedon antajana aiempaa vaikuttavammin.

Tiedottamisen ja tiedon jakamisen kehittäminen on jatkumo asiakkaiden tavoittamisen parantamiselle, jolloin myös tiedottaminen ja tiedon jakaminen mahdollistuu. Tiedottamisen ja tiedon jakamisen parantuessa myös asiakkaiden tavoitettavuus paranee.

Kehittämishankkeen tulosten mukaan Pelastakaa Lasten on haastavaa tavoittaa asiakkaitaan. Perheet eivät löydä tai tiedä palveluista ja Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnassa koetaan nuorten ja perheiden tavoittaminen haastavaksi. Asiakkaiden tavoittamisen keinoja (Taulukko 7.) tulee kehittää, jotta perheet saavat tarvitsemansa avun. Asiakkaita voidaan tavoittaa eri keinoin ja monipuoliset keinot ovat tärkeitä kaikkien tukea tarvitsevien auttamiseksi. Eri-ikäiset adoptoidut, vanhemmat ja perheet tavoitetaan osittain eri keinoin. Toisten kohdalla korostuu digitaalisten palveluiden merkitys ja toisten kohdalla kasvotusten tapahtuvat tapaamiset esim. sosiaalityöntekijän kotikäynti, koulutukset ja tapahtumat.

TAULUKKO 7. Asiakkaiden tavoittamisen kehittäminen

ASIAKKAIDEN TAVOITTAMINEN				
Internetsivut, uudet digitaaliset palvelut	Kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen	Tapahtumat ja koulutukset adoptioperheille	Palveluista tiedottaminen kasvotusten: Adoptioneuvonnan henkilöistö	Yhteistyö muiden adoptiotiimijoiden kanssa

Kehittämishankkeessa nousi esille Taulukon 7. osa-alueet asiakkaiden tavoittamisen kehittämiseksi. Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnan olisi tärkeää kehittää digitaalisia palveluitaan myös asiakkaiden tavoittamisen näkökulmasta ja suunnitella uusia digitaalisia palveluja vastaamaan tähän tarpeeseen. Internetsivujen muuttaminen asiakaslähtöisemmiksi ja perheiden tarpeet paremmin huomioonottaviksi parantaisi internetsivujen ymmärrettävyyttä ja hyödynnettävyyttä.

Kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen monipuolisemmin parantaa asiakkaiden tavoittamista. Kokemusasiantuntijoita on hyödynnetty Pelastakaa Lapsissa aiemminkin. Jatkossa kokemusasiantuntijoiden hyödyntämisen keinoja ja tapoja tulee kehittää

monipuolisemmiksi. Kokemusasiantuntijoiden kanssa tulisi verkostoitua eikä hyödyntää vain yhtä adoptioitua aikuista tai adoptiovanhempaa yhdessä irrallisessa vertaistukiryhmässä. Yhteistyön tulee olla suunniteltua ja pitkäjänteistä. Pelastakaa Lasten adoptioneuvonta kerää jo tällä hetkellä asiakkaiden yhteystietoja, jotka haluavat osallistua kokemusasiantuntijoina koulutuksiin tai esim. radion tai television tekemiin haastatteluihin. Näitä kokemusasiantuntijoiden yhteystietoja voisi hyödyntää jatkossa laajempaan yhteistyöhön. Kokemusasiantuntijoita tulisi ottaa mukaan adoptioneuvonnan työntekijöiden ja kehittämissyhmän joihinkin palavereihin, jotta he ovat mukana suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa eikä vain toteutuksessa. Asiakkaat tavoitetaan koulutuksissa ja tapahtumissa, näitä tilanteita voidaan hyödyntää myös asiakkaiden tavoittamiseen ja sitä kautta tiedottamiseen sekä tiedon lisäämiseen.

Adoptioneuvonnan sosiaalityöntekijän tapaamiset adoptoitujen ja heidän perheiden kanssa ovat erittäin tärkeitä asiakkaiden tavoittamiseksi ja tiedon jakamiseksi. Hyvin toimiva adoptioneuvonta tulee ylläpitää henkilöstön työhyvinvoinnista, koulutuksesta, perheydyttämisestä jne. huolehtimalla.

Pelastakaa Lasten adoptioneuvonta tekee yhteistyötä adoptioimijoiden kanssa. Yhteistyö on hyvää ja säännöllistä. Kehittämishankkeen tulosten mukaan yhteistyö voisi palvella perheitä entistä paremmin. Yhteistyötä kuvataan hyväksi ja toisessa yhteydessä todetaan kehittämisen tarve. Yhteistyö on sirpaleista ja kenellekään ei ole päävastuuta yhteistyön kehittämisestä ja toimivuudesta. Adoptioneuvonnan tulisi kehittää yhteistyötään muiden adoptioimijoiden kanssa liittyen asiakkaiden tavoittamiseen ja toiminnan järjestämiseen. Muita toimijoita on pyydetty kertomaan Pelastakaa Lasten palveluista, mutta toimintatapa ei ole ollut riittävä. Yhteistyötä tulisi syventää toimijoiden välillä, jolloin myös asiakkaiden tavoittaminen paranisi sekä hyödynnettäisiin laajemmin jo olemassa olevia verkostoja ja ammatillista osaamista.

Kehittämishankkeessa vanhemmilta ja kehittämissyöryhmältä tuotettujen aineistojen pohjalta haasteeksi painottuivat digitaalisten palvelujen tarjonta ja sisällöt (Taulukko 8.). Näiden palvelujen avulla Pelastakaa Lapset parantaa asiakkaiden tavoittamista, tiedottamista ja tiedon saantia. Pelastakaa Lapsissa on tällä hetkellä käynnissä Digitaalinen sosiaalityö lasten ja nuorten tukena-hanke, jonka osana on aloitettu yhteistyö kansainvälisen adoptiopalvelun kanssa. Toiveena olisi yhteistyön tekeminen hankkeen ja adoptioneuvonnan välillä. Mahdollisella yhteistyöllä hankkeen kanssa adoptioneuvonnassa parannettaisiin tiedottamista, asiakkaiden tavoittamista ja adoptioneuvonnan henkilöstön digitaalista osaamista. Kehittämishankkeen aineistojen pohjalta nousi adoptioneuvonnan digitaalisten palvelujen kehittäminen ammatillisesti, mitä adoptioneuvonta ei voi yksin tehdä, vaan he

tarvitsevat kehittämisen tueksi vahvaa digitalisaatio-osaamista. Adoptioneuvonnan digitalisaatio-osaamista tulisi kehittää koulutuksen avulla ja Pelastakaa Lasten sisäisen tiedon jaon avulla esim. mentorointi.

TAULUKKO 8. Pelastakaa Lasten digitaalisten palveluiden kehittäminen

DIGITAALISET PALVELUT				
Palvelu	Pelastakaa Lasten internet-sivut	Materiaalipankki (Koottaisiin internetsivuille)	Uudet digitaaliset palvelut	Adoptioneuvonnan henkilöstön digitalisaatio osaaminen
Palvelut eriteltynä	Perustiedot adoptioneuvonnan palveluista, henkilöstö ja yhteystiedot	Opas: uudelle perheelle alun vaiheisiin Artikkelit, luennot	?	Koulutus, yhteistyö Digitaalinen sosiaalityön lasten ja nuorten tukena hankkeen kanssa
Palvelun tavoite	Tiedottaminen, tiedon jakaminen	Tiedon jakaminen	Asiakkaiden tavoittaminen, tiedottaminen ja tiedon jakaminen	Henkilöstö kykenee innovoimaan, kehittämään ja toteuttamaan uusia verkkoympäristössä toteutuvia palveluita
Palvelun toteuttaa	Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnan kehittämisspäälikkö ja kehittämissiivistö	Kehittämisiivistö, adoptioneuvonnan työntekijät, hyödynnetään	Kokemusasiantuntijat, adoptioneuvonnan työntekijät, Digitaalinen	Pelastakaa Lapset

		kokemusasiantuntijoita	sosiaalityö lasten ja nuorten tukena- hanke, opiskelijan kehittämis- hanke	
Toteutuksen ajankohta	Jatkuvasti, tarvittaessa	Tarvittaessa päivittäminen	?	?
Arviointi				

Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnan internetsivujen sisältöä tulisi kehittää ja päivittää säännöllisesti (Taulukko 8.). Internetsivujen arviointiin ja muokkaamiseen tulisi ottaa avuksi kokemusasiantuntija tai kokemusasiantuntijoita, jotta sivujen sisältö on ymmärrettävää ja selkeää sekä vastaa adoptoitujen ja adoptioerheiden tarpeisiin paremmin. Internetsivuilta tulee löytää adoption jälkeiseen adoptioneuvontaan kuuluvat palvelut, niiden sisällöt ja tieto siitä, miten palvelut ovat saavutettavissa. Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnan internetsivuilta tulisi löytyä myös adoptioon liittyvää tietoa. Materiaalipankkiin (Taulukko 8.) voidaan koota oppaita, artikkeleja ja luentoja adoptioon liittyen. Materiaalipankki tulisi päivittää tarvittaessa, jolloin vanhoja artikkeleja, luentoja ja tietoa poistetaan ja tuodaan uutta ajantasaista tietoa tilalle. Materiaalipankin koontia tulisi arvioida yhdessä kokemusasiantuntijoiden kanssa ja kehittää heidän toiveidensa ja ideoidensa pohjalta. Uusia digitaalisia palveluja (Taulukko 8.) tulisi innovoida rohkeasti ja kehittää jotain aivan uutta, jotta Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnan palvelut säilyvät ajanmukaisina. Digitaalisten palvelujen innovointi ja kehittäminen vaatii myös teknologia osaamista. Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnan tulisi panostaa teknologiaosaamisen vahvistamiseen ja tämän avulla digitaalisten palveluiden kehittämiseen, jotta palvelut pysyvät ajanmukaisinakin.

Vertaistuki

Kehittämishankkeen tuloksissa nousivat esiin vahvasti adoptioerheiden vertaistuen tarve ja sen kehittäminen (Taulukko 9.). Vertaistuen mahdollisuudet ovat monipuoliset ja tulevaisuuden sosiaalipalvelua muun ammatillisen tuen rinnalla.

TAULUKKO 9. Pelastakaa Lasten vertaistukeen liittyvien palveluiden kehittäminen

VERTAISTUKI			
Palvelu	Ammatillisesti ohjatut vertaistukiryhmät	Kevytrakenteinen matalankynnyksen vertaistuki	Vertaistuesta tiedottaminen
Palvelut eriteltyinä	Vertaistuki ryhmät lapsille ja heidän vanhemmilleen, nuorille ja nuorten vanhemmille	Adoptiokahvilat, tapahtumat, yhden kerran järjestettävät uudet ideat	Vertaistuesta tiedottaminen adoptoidulle, adoptiovanhemmille ja biologisille vanhemmille
Palvelun tavoite	Adoptoitujen tukeminen, vanhemmuuden tukeminen, tunnetaitojen tukeminen ja adoptiotaustan ymmärtäminen	Adoptoitujen tukeminen, vanhemmuuden tukeminen, vertaistuen löytäminen, tiedottaminen, tiedon jakaminen	Kehittää tiedottamista ja tiedon jakamista sekä tarjota asiakkaille tarvitsemiaan palveluita
Palvelun toteuttaa	Pelastakaa Lasten adoptioneuvonta, hyödynnetään kokemusasiantuntijoita	Pelastakaa Lasten adoptioneuvonta, aluetoimistot, muut adoptiotoimijat, kokemusasiantuntijat	Pelastakaa Lasten adoptioneuvonta ja sen sosiaalityöntekijät, muut adoptiotoimijat
Toteutuksen ajankohta	Ensin tulee järjestää rahoitus	Heti	Heti
Arviointi			

Adoptioperheet kokevat vertaistuen löytämisen (Taulukko 9.) ja järjestämisen tärkeäksi. Vertaistukea, sen järjestämistä ja tavoitettavuutta tulisi kehittää pelastakaa Lasten adoptioneuvonnassa. Perheet tarvitsevat monipuolista vertaistukea (Taulukko 9.) niin kevytrakenteista vertaistukea kuin ammatillisesti ohjattua ja suunniteltua vertaistukea. Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnan tulisi elvyttää aiemmin järjestettyjä ammatillisesti ohjattuja vertaistukiryhmiä ja päivittää niiden sisältöjä ja toteuttamistapoja. Rahoitus tulisi selvittää, minkä

jälkeen ammatillisesti ohjattuja vertaisryhmiä tulisi suunnitella, toteuttaa ja päivittää. Lisäksi tulee mahdollistaa kevytrakenteisen ja matalan kynnyksen vertaistuen järjestämistä. Adoptiokahviloita on toivottu ja toteutukset ovat olleet suosittuja. Jatkossa adoptiokahviloita tulisi toteuttaa kaikkien aluetoimistojen alueilla. Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnan tulisi myös tiedostaa roolinsa tiedottajana ja tiedon välittäjänä liittyen vertaistukeen. Heillä on asiakassuhde adoptiovanhempiin ennen adoptiota ja perheisiin adoption jälkeen, jolloin he tavoittavat perheet tätä kautta.

Adoptioneuvonta on lakisääteistä (adoptiolaki 22/2012) ja se kuuluu kaikille adoption osapuolille. Kunnat toteuttavat adoptioneuvonnan itse tai ostavat sen ostopalveluna Pelastakaa Lapsilta. Olisi tärkeää selvittää ammatillisesti ohjattujen vertaisryhmien kuulumista adoptioneuvontaan. Lakisääteisen adoptioneuvonnan (adoptiolaki 22/2012) maksaa adoptioperheen kunta Pelastakaa Lasten kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti. Pelastakaa Lasten on neuvoteltava kuntien kanssa, jos he jatkossa katsovat vertaistukiryhmän adoptioneuvontaan kuuluvaksi.

8 POHDINTA

8.1 Johtopäätökset

Suomessa on yli 30 000 kotimaassa ja kansainvälisesti adoptoitua. Vuonna 2018 Suomessa adoptoitiin 404 lasta perheen sisäisesti sekä kansainvälisesti ja kotimaan vierasadoptioina. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 42-44, 66; Tilastokeskus 2019.) Adoptio koskettaa yhä useampia perheitä ja sukuja.

Adoptiossa tärkeintä on lapsen etu. Adoptioon ja adoptioperheisiin liittyy tiettyjä erityispiirteitä. Kotimaan ja kansainvälisen adoption kautta (perheensisäisiä adoptioita lukuun ottamatta) adoptoitavat lapset ovat hylättyjä lapsia ja heillä on yhä useammin vakava sairaus tai vamma sekä psyykkisiä haasteita. Adoptioperheet tarvitsevat palveluja perheen muodostamisen sekä lapsen kasvun ja kehityksen tueksi. (Cantwell 2013, 101-106.) Kehittämishankkeen tulosten mukaan adoptioperheet tarvitsevat monipuolisia palveluja adoptoidun ja perheen hyvinvoinnin tueksi. Perheet kohtaavat eri vaiheissa erilaisia haasteita, joihin he tarvitsevat ulkopuolista tukea ja palveluja.

Adoptioperheille kuuluu (Adoptiolaki 22/2012) ilmainen adoptioneuvonta ennen ja jälkeen lapsen tulon perheeseen. Pelastakaa Lapset yhtenäistää palvelujaan ja kehittää prosessejaan laajassa kehittämistyössään (Tervonen-Arnkil 2019). Kehittämishankkeeni on osa tätä kehittämistyötä ja tavoitteena oli muodostaa kehittämis ehdotukset Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnalle adoption jälkeiseen adoptioneuvontaan. Kehittämishankkeen tarkoitus oli kehittää lapsen perheeseen tulon jälkeistä adoptioneuvontaa. Kehittämishankkeeni perustuu perheiden tarpeiden kartoittamiseen vanhemmilta ja kehittämistyöryhmältä kerättyjen aineistojen pohjalta.

Kehittämishankkeessa tehdyn kyselyn tuloksissa painottuivat perheiden toiveet Pelastakaa Lasten adoption jälkeisen adoptioneuvonnan tiedottamisen, tiedon jakamisen ja vertaistukipalvelujen kehittämisestä. Perheillä tulee olla tietoa adoption jälkeisen adoptioneuvonnan palveluista, jotta he voivat hyödyntää niitä tarvittaessa. Vanhemmat kokivat tarvitsevansa enemmän tietoa pystyäkseen tukemaan lapsensa kasvua ja kehitystä. Hanna Raaskan (2015) mukaan kiintymyssuhteen häiriöiden piirteitä omaavat adoptoidut ja heidän perheensä tarvitsevat varhaista tukea lapsen kasvun ja kehityksen tueksi (Raaska 2015, 102-111). Vanhemmille tehdystä kyselystä nousi esille vanhempien toive vanhemmuuden tukemiseen lapsen kehityksen eri vaiheissa. Hedmanin ja Halmeen (2018) mukaan kouluterveyskyselyn tulosten perusteella adoptioperheiden ja nuorten tuen tarve tulee tunnistaa varhaisessa vaiheessa ja heidän palvelujaan kehittää (Hedman & Halme 2018, 1-11).

Kehittämishankkeessa nousi esille vertaistuen tarve ja haasteet sen järjestämiseen. Vanhemmat toivovat vertaistukea itselleen ja lapselleen. Vertaistuki toimii ennaltaehkäisevänä tukena, minkä avulla perheet saavat kaipaamaansa tietoa ja keskustelumahdollisuuksia samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien vertaisten kanssa (Saarinen & Mikkonen 2018, 71-189). Kehittämistyöryhmän työpajassa nousi esiin haaste vertaistuen järjestämiseksi. Kehittämistyöryhmä koki asiakkaiden tavoittamisen haastavaksi. Erityisesti nuoria on haastava tavoittaa adoption jälkeisessä adoptioneuvonnassa, koska heillä ei ole nuorten yhteystietoja sekä digitaaliset palvelut eivät ole ajan tasaisia. Verkkoympäristössä nuorten tavoittaminen mahdollistuu paremmin kuin perinteisin keinoin, mitä voi edes auttaa nuoren mahdollisuus päättää itse tietojen antamisesta ja ammattilaisen vähäinen kontrollointi verkkoympäristössä (Ylönen 2018, 123-125; Kairala 2018, 225). Kehittämishankkeessa vertaistukeen liittyvinä haasteina nousi myös ammatillisesti ohjattujen vertaisryhmien järjestämisen kalleus ja vertaistuen löytämisen vaikeus. Kehittämishankkeen tuloksissa painottui vertaistuen tärkeys ja merkitys adoptioperheille sekä heidän hyvinvoinnilleen.

Kehittämishankkeen tulosten pohjalta on pääteltävissä, että digitaalisia palveluja, kokemusasiiantuntijoiden hyödyntämistä ja yhteistyötä muiden adoptiotoimijoiden kanssa kehittämällä parannetaan tiedottamista, tiedon jakamista ja vertaistuen saatavuutta. Näitä palveluja ja toimintatapoja kehittämällä tuetaan adoptoituja ja heidän perheitään entistä paremmin.

Kehittämishankkeen tuloksissa nousi esille digitaalisten palvelujen tärkeys sekä niiden kehittämisen tarve Pelastakaa lasten adoption jälkeisessä adoptioneuvonnassa. Sosiaalityö verkossa on tulevaisuuden tapa toteuttaa sosiaalialan palveluja (Ylönen 2018, 123-125). Digitaalisia palveluja tulisi kehittää innovatiivisesti ja luoda jotain aivan uutta. Pelastakaa Lapsilla on tällä hetkellä menossa Digitaalinen sosiaalityö lasten ja nuorten tukena-hanke. Digitaalisia palveluja voidaan kehittää edellä mainitun kehittämishankkeen avulla. Digitaalisten palvelujen kehittäminen monipuolisemmiksi adoptioneuvonnan osalta on tärkeää. Digitaalisissa palveluissa tulisi ottaa huomioon asiakkaan kohtaaminen ja vuorovaikutus, jotka ovat mahdollisia myös verkkoympäristössä (Ylönen 2018, 123-125; Kairala 2018, 225).

Kehittämishankkeen tuloksissa nousi esille adoptiotoimijoiden yhteistyön kehittäminen. Adoptiotoimijat tekevät toimivaa yhteistyötä ja toisaalta toimivat edelleen osittain irrallisina. Adoptiotoimijat ovat verkostoituneet ja tapaavat toisiaan neljästä viiteen kertaa vuodessa sekä osallistuvat toistensa työhön liittyviin ohjausryhmiin ja samoihin koulutuksiin (Tervonen-Arnkil 2019). Kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta Hedmanin ja Halmeen (2018)

mukaan on tärkeää kehittää monialaista yhteistyötä adoptiolasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin parantamiseksi (Hedman & Halme 20189, 1-11).

Pelastakaa Lapset hyödyntää kokemusasiantuntijoita toiminnassaan esim. koulutuksissa. Kokemusasiantuntijoiden hyödyntämistä tulisi entisestään kehittää monipuolisemmaksi ja suunnitelmalliseksi tavaksi toimia. Kokemusasiantuntijoita voisi hyödyntää enemmän useissa adoptioeuvonnan prosesseissa. Palveluissa tulisi hyödyntää asiakkaan tietämys monipuolisesti (Mönkkönen 2018, 16, 61; Hyväri 2017, 38, 40). Kokemusasiantuntijoiden hyödyntämistä voisi kehittää kehittämishankkeen avulla. Kokemusasiantuntijoiden hyödyntämistä kehitettäessä olisi tärkeää kokemusasiantuntijoiden ja adoptioeuvonnan henkilöstön osallistuminen kehittämishankkeeseen. Asiakaslähtöisyyteen liittyy asiakkaan osallistuminen palvelun suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen (Mönkkönen 2018, 16, 61; Hyväri 2017, 38, 40).

Kehittämistarpeiden lisäksi kehittämishankkeen aineistosta tuli ilmi asiakkaiden olevan tyytyväisiä saamiinsa palveluihin. Sosiaalityöntekijöiden kasvotusten antamaan adoption jälkeiseen adoptioeuvontaan ollaan tyytyväisiä ja siihen liittyviä kehittämisehdotuksia asiakkaille tehdyn kyselyn tuloksista ei noussut esiin. Adoption jälkeistä adoptioeuvontaa pidetään tärkeänä ja sen perusta on jo nyt vahva. Kehittämistarpeet liittyvät pääasiassa ajan tuomaan muutokseen.

Nopean muutoksen myötä kehittämistyön merkitys ja tarve on kasvanut. Muutoksen vauhdissa pysyminen vaatii tietoa, tutkimusta, nopeutta, joustavuutta ja innovaatioita. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 12-14.) Adoptiolasten, nuorten ja vanhempien tarpeet muuttuvat yhteiskunnan muutoksen myötä. Näihin tarpeisiin tulee vastata ketterällä palveluiden kehittämisellä, jotta voisimme parantaa adoptoitujen hyvinvointia nyt ja pitkällä aikavälillä.

8.2 Kehittämishankkeen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksellinen kehittäminen edellyttää tieteellisten normien noudattamista (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 48). Eettisen tutkimuksen tulee olla myös laadukasta tutkimusta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 147). Tutkimuseettinen neuvottelukunta on tehnyt ohjeistuksen hyvästä tieteellisestä käytännöstä yhteistyössä suomalaisen tiedeyhteisön kanssa. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja analysointimenetelmien tulee olla eettisesti kestäviä. Tutkimustyössä ja tulosten esittämisessä tulee olla huolellinen, tarkka ja rehellinen. Muiden tutkijoiden tutkimuksiin tulee viitata asianmukaisella tavalla. Tutkimuksen eettisyyteen liittyy myös tutkimusluvan hakeminen. Tutkijan ollessa esteellinen hän pidättäytyy tutkimukseen liittyvästä arviointi- ja päätöksenteosta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 6.)

Ojasalon, Moilasan ja Ritalahden (2015) mukaan tulee kiinnittää erityisesti huomiota kehittämiskohteen valintaan sekä pohtia kuka päättää lopullisen aiheen. Tutkijan tavoitteet, mitä hän on tekemässä ja mikä on tutkittavien rooli tutkimuksessa, tulee olla myös tutkimuskohteena olevien ihmisten tiedossa. (Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti 2015, 48-49.) Laadullisen tutkimuksen menetelmät voivat muistuttaa arkielämän vuorovaikutusta ja ovat luonteeltaan vapaamuotoisia. Tällöin eettisiä kysymyksiä voi olla haastavaa pohtia etukäteen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 147.)

Tutkimukseen liittyy eettisiä kysymyksiä, jotka tulee ottaa huomioon tutkimusta tehtäessä. Lisäksi adoptioon liittyy paljon eettisiä kysymyksiä, jotka tulee tiedostaa ja ottaa huomioon tutkimuksessa. Tutkimuksellisessa osassa kartoitin adoptiovanhempien tarpeita ja toiveita lapsen perheeseen tulon jälkeiselle adoptioeuvonnalle. Olen itsekkin adoptiovanhempi. En kuitenkaan ollut esteellinen tutkimuksen tekijäksi, koska kaikki vastaukset kyselyihin tulivat minulle nimettöminä. En näe vastaajien henkilöllisyyttä missään vaiheessa, eivätkä henkilöllisyydet olleet tunnistettavissa vastauksista.

Kehittäjänä minulla on hiljaista tietoa ja ymmärrystä aiheesta, jota käytin hyväkseni tutkimuksessa syventäen vanhempien mahdollisuutta tulla kuulluksi ja ymmärretyksi tutkimuksen kautta. Tämä ilmeni teorian tiedon hahmottamisessa ja hyödyntämisessä. Kyselyn suunnittelussa vanhemmille aiempi tieto adoptiosta tuki kysymysten aiheiden valintaa ja avoimien kysymysten muodostamista. Kokemukseni pohjalta uskoin vanhempien vastaavan mielellään avoimiin kysymyksiin. Avoimien kysymysten aiheiden tulisi olla riittävän lähellä toisiaan, että vastaukset kattavat ja kartoittavat laajasti adoptiovanhempien toiveita ja tarpeita adoption jälkeiselle adoptioeuvonnalle. Adoptiovanhempana tiedän valmiiksi Pelastakaa Lasten toiminnasta, mikä auttoi niin aineiston keruussa kuin opinnäytetyön kirjoittamisessa. Tästä huolimatta työpajasta keräämiäni aineiston tuloksia kirjoittaessani pala-sin varmistamaan tiettyjä asioita adoptioeuvonnan kehittämispäälliköltä välttääkseni asia-virheet. Pohdin myös kehittämishankkeen aiheen läheisyyden mahdollisia negatiivisia vaikutuksia. Kiinnitin huomiota rooliini tutkijana kehittämishankkeen eri vaiheissa, jotta adoptiovanhemmuus ei vaikuta valintoihini, vaan ne on perusteltavissa tutkijan roolin näkökulmasta.

Kehittämishankkeen tavoitteen asettamisessa sain pohtia kohdeorganisaation toiveiden ja tarpeiden, ammattikorkeakoulun vaatimusten Kehittämishankkeesta sekä oman ammatillisen kasvun ja kehittämisen osaamisen vahvistamisen tarpeiden yhdistämistä. Pelastakaa Lasten adoptioeuvontaa toivoi minulta kyselyä ja tutkimusta perheiden toiveista ja tarpeista adoption jälkeisen adoptioeuvonnan kehittämiseksi. Kehittämishankkeen tekijänä

pohdin tutkijan rooliani ja näkemyksiäni kehittämishankkeesta kohdeorganisaation ja ylempään ammattikorkeakoulun tavoitteet huomioon ottaen.

Kehittämishankkeen kysely lähetettiin kaikille Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnan tämänhetkisille asiakkaille, mikä lisäsi tutkimuksen luotettavuutta. Kehittämishankkeen luotettavuuteen vaikuttaa alentavasti vastausprosentin (9 %) alhaisuus. Tulokset olisivat luotettavampia ja yleistettävämpiä, jos vastausprosentti olisi ollut suurempi. Vastauskato vaikuttaa negatiivisesti tutkimuksen luotettavuuteen (Kananen 2011, 67). Kyselyyn vastaamisen vähyyteen on voinut vaikuttaa, että Pelastakaa Lapset lähettivät asiakastytyväisyyskyselyn kehittämishankkeen kyselyn yhteydessä. Kaksi kyselyä nähdessään osa asiakkaista ei välttämättä ole vastannut kumpaankaan. Yhteen kyselyyn olisi voinut tulla enemmän vastuksia. Kyselyyn vastasi pääosin lapsen lähivuosina adoptoineet vanhemmat sekä lapsen pienenä adoptoineet, mistä voi päätellä lasten olevan suhteellisen nuoria vielä vastaus hetkellä. Samojen vanhempien vastaukset adoption jälkeisestä adoptioneuvonnasta ja kehittämisen tarpeista voisivat olla hyvin erilaiset, kun lapsi on ollut perheessä pidempään ja kasvanut vanhemmaksi.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida pohtimalla reliabiliteetti- ja validiteettikysymyksiä. Validiteetti tarkoittaa tutkimuksen tutkivan tutkimusongelman kannalta tarkoituksenmukaisia aiheita. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten pysyvyyttä, jos tutkimus uusitaan samalla mittarilla. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on olennaista luotettavuuden arviointi. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi voi olla haastavampaa. Laadullisessa tutkimuksessa tehdään tulkintoja valitusta näkökulmasta, jota muuttamalla tutkimustulokset muuttuvat. Tulkinnat itsessään eivät saisi vaikuttaa tutkimustuloksiin. (Kananen 2011, 118-119; Kananen 2017, 73-74.)

Kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää adoption jälkeistä adoptioneuvontaa asiakaslähtöisesti ja osallisuutta korostaen. Aineistonkeruumenetelmät toteutettiin asiakaslähtöisesti ja osallisuutta vahvistaen. Sähköisen kyselyn kysymykset selvittivät tutkimusongelman mukaisesti asiakkaiden toiveita adoption jälkeisen adoptioneuvonnan kehittämiseksi. Verkossa järjestettävä työpaja osallisti henkilöstöä jatkokehittämään asiakkaiden toiveita ja tarpeita adoption jälkeiselle adoptioneuvonnalle. Kehittämishankkeen tuloksissa esille noussut vertaistuki on ollut nähtävissä myös muissa tutkimuksissa ja vertaistuen saatavuus koetaan usein haastavana. Tämän perusteella on oletettavaa, että tutkimusta uusittaessa samoilla menetelmillä tulokset vertaistuesta olisivat yhdenmukaiset kehittämishankkeen tuloksien kanssa. Tiedottamisen ja tiedon saannin haasteet tulivat kehittämistyöryhmälle osittain yllätyksenä. Adoptiovanhempana olen kuullut huomattavan paljon keskustelua tiedon puutteesta liittyen adoptioon, palveluihin ja lapsen tukemiseen eri

vaiheissa. Kehittämissyöryhmässä oli kokemusta perheiden taholta oppaiden toivomisesta ja tiedon puutteesta. Osallistuin Pelastakaa Lasten adoptiovanhemmille suunnattuun koulutukseen adoptioeuvonnan palveluista 5.10.2019. Koulutuksessa tuli vahvasti esille vanhempien tiedon puute adoption jälkeisistä adoptioeuvonnan palveluista. Näiden pohjalta on perusteltua päätellä tiedottamisen ja tiedon puutteen olevan juuri tällä hetkellä ajankohdainen haaste.

8.3 Kehittämishankkeen arviointi

Tiedostin adoptiopalvelujen kehittämisen tarpeen ja otin yhteyttä Pelastakaa Lapset Ry:n adoptioeuvontaan. Pelastakaa Lapsissa oli alkanut laaja kaikkien prosessien kehittämissyö. Myös adoptioeuvonnassa oli nimetty kehittämissyöryhmä, joka kehittää euvonnan prosesseja. Pelastakaa Lasten adoptioeuvonta toivoi kehittämissyöryhmää tekemään kyselyn adoptioerheille toiveista ja tarpeista adoption jälkeiseen adoptioeuvontaan. Pidin aihetta tärkeänä adoptioerheiden palvelujen parantamisen kannalta.

Aloitin aiheeseen tutustumisen teorian lukemisella. Tavoitteeksi valitsin kehittämisehdotusten muodostamisen Pelastakaa Lasten adoption jälkeiseen adoptioeuvontaan. Tarkoituksiksi muodostui adoption jälkeisen adoptioeuvonnan kehittäminen. Tämän jälkeen jatkoin teorian kirjoittamista kehittämissyöryhmän suunnitelmaan. Adoptioon liittyvää tutkimusta on verrattain vähän olemassa. Kirjoitin kehittämissyöryhmän suunnitelmaan adoptiosta, osallisuudesta ja asiakaslähtöisyydestä. Jäin pohtimaan kiintymyssuhteesta kirjoittamista teoriaosuuteen. Aineiston keräämisen jälkeen totesin vertaistuen korostuneen koko aineistossa ja lisäsin vertaistuen teoriaosuuteen. Pohdin myös tiedottamisen lisäämistä teoriaosuuteen.

Kehittämissyöryhmäni oli toimintatutkimus, jossa toistui suunnittelu, toiminta, havainnointi ja seuranta kahtena syklinä. Ensin suunnittelin kehittämistavoitteen ja tarkoituksen. Suunnittelin kyselyn adoptioerheille kartoittamaan heidän toiveitaan ja tarpeitaan adoption jälkeiseen adoptioeuvonnalle. Tämän jälkeen toteutin kyselyn. Kyselystä tehtyjen havaintojen pohjalta suunnittelin työpajan kehittämissyöryhmälle. Toteutin työpajan kehittämissyöryhmälle ja jatkoin aineiston analyysia sekä aloitin kehittämisehdotusten tuottamisen. Kehittämissyöryhmäni tarkoitus oli kehittää adoption jälkeistä adoptioeuvontaa ja tavoitteena oli tuottaa kehittämisehdotukset adoption jälkeiseen adoptioeuvontaan eli muuttaa tämän hetkisiä palveluja paremmin asiakkaiden tarpeisiin vastaaviksi. Toimintatutkimus pyrkii jatkuvaan ja pysyvään muutokseen.

Kehittämissyöryhmäni määrällisen aineiston keräämisen tapa ja kysymykset kyselyyn (Liite 3.) sekä analysoinnin menetelmät muodostuivat nopeasti. Laadullisen tutkimuksen

aineiston keräämistä pohdin pitkään. Kyselyn avoimien kysymysten sisältöjä ja muotoa sekä kehittämistyöryhmälle suunnattua aineistonkeruumenetelmää pohdin tarkasti.

Kyselyn avoimia kysymyksiä tarkensin useasti, jotta kysymykset varmasti selvittävät haluttuja asioita kehittämishankeen tavoitteen mukaisesti. Pohdin sanavalintojen merkitystä sekä mitkä sanat ovat vastaajille ymmärrettäviä sisällöltään ja mitkä ilmaisut voisivat olla vastaajille vieraita. Joitakin sanavalintoja pohdittiin yhdessä kehittämistyöryhmän kanssa. Testasin kyselyn adoptiovanhemmalla, minkä jälkeen lisäsin vanhemmuus sanan vaihtoehdoksi kyselyn (Liite 3) kysymyksiin 10. ja 13. Kyselyn toteuttamisen jälkeen kiinnitin huomiota, että 40 % ei osannut sanoa toivoiko ”ryhmämuotoisia tukipalveluja”. Kyselyn vastauksissa toivottiin runsaasti vertaistukea. Pohdin olisiko vastauksiin vaikuttanut, jos kysymyksessä 12. (Liite 3.) olisi käytetty sanaa ”vertaistukiryhmä” ”ryhmämuotoisten tukipalvelujen” sijasta. Kyselyssä oli kaksi kysymystä, joihin ei pystynyt aluksi vastaamaan ohjeiden mukaan. Ohjeistusta muutettiin, jonka jälkeen vastaaminen onnistui. Pohdin tämän vaikutusta vastaajien määrään. Väärät ohjeet olivat näkyvillä noin kaksi tuntia. Kyselyyn vastanneet kirjoittivat runsaasti tekstiä avoimiin kysymyksiin. Kyselyn tavoite oli selvittää adoptioerheiden toiveita ja tarpeita Pelastakaa Lasten adoption jälkeisen adoptioneuvonnan kehittämiseksi, johon kyselystä saatu aineisto vastasi.

Tein ensin kyselyn perheille ja tämän jälkeen aloitin työpajan suunnittelun työntekijöille. Tarkensin työpajan suunnitelmaa saatuaani kyselyn vastaukset ja aloitettuani kyselystä saadun aineiston analyysin. Toteutin työpajan kehittämistyöryhmälle Skype for business-yhteyden välityksellä. Sähköinen alusta tarjosi mahdollisuuden toteuttaa työpajan kehittämisryhmälle, jonka jäsenet ovat fyysisesti eri puolilla Suomea. Näin saatiin kaikkien alue-toimistojen alueilta niin asiakkaiden kuin työntekijöiden ajatuksia kehittämishankkeen aineistoon. Pohdin sähköisen alustan käytön vaikutusta vuorovaikutukseen ja osallistumiseen. Yhden osallistujan Skype for business-yhteys katkeili ja lopulta katkesi kokonaan. Fyysisesti samassa paikassa oleminen olisi antanut paremmin tasavertaiset osallistumismahdollisuudet kaikille osallistujille. Kehittämistyöryhmän jäsenten ollessa fyysisesti ympäri Suomen työpajan järjestäminen kasvatusten ei ollut mahdollista. Sain työpajasta runsaasti aineistoa, koska kehitystyöryhmän keskustelu oli runsasta ja monipuolista. Työpajaan valitsemani aiheet kannustivat ja ohjasivat ideointiin ja monipuoliseen pohtimiseen. Menetelmissä oli sopivasti tuttua ja uutta kehitystyöryhmän jäsenille, jotta keskustelu oli runsasta ja siihen tuli myös uusia näkökulmia.

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla löysin aineistosta tärkeimmät ja oleellimmat sisällöt liittyen tutkimuksen tavoitteeseen ja tarkoitukseen. Aineiston analyysi vei enemmän aikaa kuin olin suunnitellut. Palasin yhä uudestaan aineistoon etsimään

samanlaisuuksia ja eroavaisuuksia. Ajan antaminen tulosten analyysille mahdollisti tarkan ja pohdittuun analyysiin tekemisen. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla pystyin toteuttamaan erinomaisesti kehittämishankkeen tavoitteen ja tarkoituksen.

Kehittämisehdotusten muodostaminen vaati monta luonnosta ja hahmotelmaa siitä, että mistä näkökulmasta lähestyisin kehittämisen aiheita. Pohdin lähestyisinkö kehittämisehdotuksia toimintatavan (esim. yhteistyö), palvelun (esim. ammatillisesti ohjattu vertaistukiryhmä) vai tuettavan aiheen (esim. vanhemmuus) kehittämisen näkökulmasta. Kokeilin kaikkia näkökulmia ja päädyin palvelun kehittämisen näkökulmaan. Kun kehitetään esim. vertaistukipalveluja, kehittämiskeinoina on esim. yhteistyö adoptiotoimijoiden välillä ja tuen tavoite on esim. vanhemmuus. Palvelun näkökulmasta korostuu tavoite kehittää Pelastakaa Lasten järjestämää adoption jälkeistä adoptioneuvontaa, mikä oli kehittämishankkeen tarkoitus.

8.4 Kehittämishankkeen hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen

Pelastakaa Lapset voi hyödyntää kehittämistyössään kehittämishankkeessa tuotettuja kehittämisehdotuksia. Kehittämishankkeen tuloksia pystyy soveltamaan ja käyttämään hyödyksi myös adoptiotoimijoiden toiminnassa laajasti. Perheiden toiveet ja tarpeet on esitetty Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnalle, mutta ovat yleistettävissä osittain yleisinä toiveina adoptiopalveluille. Tutkimus nosti esiin adoptioperheiden toiveita ja tarpeita adoption jälkeisen adoptioneuvonnan kehittämiseksi. Kehittämisehdotukset on tuotettu vanhemmille tehdyn kyselyn ja adoptioneuvonnan kehittämistyöryhmälle toteutetun työpajan aineiston ja aineistojen analyysin pohjalta. Kehittämisehdotuksia voi hyödyntää Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnan kehittämisessä. Kehittämisehdotuksissa tulevat esiin selkeästi tärkeimmät kehittämisen kohteet, keinot ja tavoitteet.

Kehittämishankkeen jälkeen Pelastakaa Lasten adoptioneuvonnan tulisi syventyä digitaalisten palveluiden jatkotutkimukseen ja kehittämiseen. Laajempaan jatkokehittämiseen voitaisiin tutkia adoptiotoimijoiden yhteistyötä ja kehittää yhteistyötä vastaamaan paremmin adoptoitujen, adoptioperheiden ja adoptiotoimijoiden tarpeisiin. Yhteistyön sisältöön, toteutumiseen ja toimintakenttiin tulisi tutustua laajemmin ja tarkemmin. Verkostoituminen vaatii syvällistä ja pitkäaikaista yhteistyötä ja kaikkien toimijoiden sitoutumista sekä toimintakulttuurin muutosta (Harju, 2010:187-188). Adoptiopalvelujen organisoimista yleisellä tasolla ja kuka tekee mitään tulisi tutkia ja kehittää entisestään. Yhteistyön tutkiminen ja kehittäminen olisi tärkeä jatkokehittämisen aihe adoptiotoimijoiden työn kehittämiseksi sekä adoptoitujen ja adoptioperheiden palveluiden kehittämiseksi.

LÄHTEET

Adoptiolaki 22/2012 [viitattu 15.2]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120022>

Adoptioneuvonta. Opas adoptioneuvonnan antajille. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:21. [Viitattu 22.2.2019]. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74693/STMjulk_2013_21_Adoptio_neuvonta_v2.pdf?sequence=1&isAllowed=y28-57.

Cantwell, N. Suomentanut Soile Ylitalo. 2013. Lapsen oikeuksien suojelun haasteita adoption yhteydessä. Teoksessa: Timonen, P. toim. 2013. Adoptio-lapsen etu? Helsinki. Lastensuojelun keskusliitto. 89-106.

FinAdo [viitattu 15.2]. Saatavissa: <http://finado.fi/in-finnish.html>

Harju, O. 2010. Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Satakunta. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry. 131-188.

Hedman, L. Halme, N. 2018. Adoptoitujen nuorten hyvinvointi kouluterveyskyselyssä 2017. Tutkimuksesta tiiviisti 18, kesäkuu 2018. [Viitattu 15.2.2019]. THL. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136453/URN_ISBN_978-952-343-132-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y.1-11.

Heikkinen, H. 2018. Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa: Valli, R. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä. PS-kustannus. 5. painos. 171-180.

Hyväri, S. 2017. Asiakaslähtöisyyden periaatteet ja toteutuminen sosiaali- ja terveyspalveluissa. Teoksessa: Helminen, J. toim. 2017. Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveyshuollossa. Keuruu. Edita Publishing Oy. 32-43.

Juuti, K. ja Mäkelä, S. 2016. Osbornin kysymyslista/Scamper/Skyjump. [Viitattu 5.11.2019] Saatavissa: <https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pageId=25658468>

Jämsén, A. ja Pyykkönen, A. 2014. oSallisuuden jäljillä. Saarijärvi. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys Ry. [Viitattu 12.3.2019]. Saatavissa: <https://www.pksotu.fi/pksotu/wp-content/uploads/2018/02/oSallisuuden-j%C3%A4jill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>. 196.

- Kairala, M. 2018. Sosiaalityön teknologiaosaaminen. Teoksessa: Juvonen, T. Lindh, J. Pohjola, A. & Romakkaniemi, M. (toim.) 2018. Sosiaalityön muuttuva asiantuntijuus. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2018. EU. UNI|press. 225.
- Kalland, M. 2015. Menetysten läsnäolo vuorovaikutuksessa. Teoksessa: Vantti, M. toim. 2015. Annetaan hyvään kotiin. Adoptio elämän osana. Helsinki. Therapiea-säätiö. 351-354, 360-361.
- Kananen, J. 2017. Kehittämistutkimus interventiotutkimuksen muotona- opas opinnäytetyön ja pro gradun kirjoittajalle. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 73-74.
- Kananen, J. 2011. Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 12-85.
- Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 11-143.
- Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: Valli, R. toim. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä. PS-kustannus. 5. painos. 73.
- Koivisto, J. Isola, A-M ja Lyytikäinen, M. 2018. Osallisuus kuuluu kaikille. Innokylän innovaatiokatsaus. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 13.3.2019]. Saatavissa: www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136074/URN_ISBN_978-952-343-077-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 21-22.
- Koskinen, M. Sarkkinen, S-M. ja Svala, M. (toim.) 2014. Kansainvälinen adoptio Suomessa. Tutkimusnäkökulmia adoptioon. [Viitattu 12.3.2019]. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/43062/4/978-951-39-5590-8.pdf.8>
- Kälviäinen, M. 2019. Lamk 22.3.2019.
- Laimio, A. ja Karnell, S. 2010. Vertaistoiminta- kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa: Laatikainen, T. toim. Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelu ASPA. 11.
- Leemann, L. ja Hämäläinen, R. 2016. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. Yhteiskuntapolitiikka 81 2016:5. [Viitattu 13.3.2019]. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131350/YP1605_Leemann%26Hamalainen.pdf?sequence=2&isAllowed=y. 592.

Lind, O. 2001. Näin tehdään onnistunut projekti. Näin totuutetaan luottamus-, osaamis- ja taloudellisen pääoman prosessointi, luova suunnitteluprosessi, projektin ja kokousten oikea johtaminen ja etsitään projektin suuri idea. Tampere. Domus offset Oy. 87.

Mikkonen, I. ja Saarinen, A. 2018. Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki. Tietosanoma Oy.

Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Tallinna. Gaudeamus Oy. 16-100, 209.

Mäkisalo-Roponen, M. 2016. Kohti yhdessä tekemisen kulttuuria. Tampere. Yliopistopaino Oy.

Nivala, E. ja Ryyänen, S. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013, vol. 14. [Viitattu 13.3.2019]. Saatavissa:

https://www.uef.fi/documents/364780/1847612/Nivala_%26_Ryyänen_Kohti_sosiaalipedagogista_osallisuuden_ideaalia.pdf/82a018a3-5f0a-4c44-8937-7fd4ac2a3879.20-27.

Nummi, P. 2018. Fasilitoivan johtamisen käsikirja. 9 avainhetkeä. Helsinki. Alma Talent. 204.

Nylund, M. 2005. Vertaisryhmät kokemusten ja tiedon jäsentäjinä. Teoksessa: Nylund, M. & Yeung, A. (toim.). 2005. Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere. Gummerus Kirjapaino Oy. 203.

Ojasalo, K. Moilanen, T ja Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki. Sanoma Pro Oy. 12-134.

Pasanen, K. ja Tervonen-Arnkill, K. 2013. Avoimuutta adoptioon-yhteys voi säilyä. Teoksessa: Timonen, P toim. 2013. Adoptio-lapsen etu? Helsinki. Lastensuojelun keskusliitto. 51-73.

Pelastakaa Lapset Ry. 2019. Tietoa meistä. [Viitattu 11.2.2019].

<https://www.pelastakaalapset.fi/tietoa-meista/>

Pelastakaa Lapset Ry 2019. Työmme kotimaassa. [Viitattu 11.2.2019].

<https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/>

Pelastakaa Lapset Ry. 2019. Adoptiot. [Viitattu 11.2.2019].

<https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/adoptiot/>

Peltonen, R ja Timonen, P. 2013. Kuinka paljon lapsen etu ja oikeudet painavat uudessa adoptiolaisissa. Teoksessa: Timonen, P. toim. 2013. Adoptio-lapsen etu? Helsinki. Lastensuojelun keskusliitto. 12-13.

Raaska, H. 2015. Kiintymyssuhdehäiriöistä ulkomailta adoptoiduilla lapsilla: FinAdo-tutkimuksen tuloksia. Teoksessa: Sinkkonen, J. ja Tervonen-Arnkil, K toim. 2015. Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki. Kustannus Oy Duodecim. 102-111.

Ronkainen, S. Pehkonen, L. Lindblom-Yläne, S. ja Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki. WSOYpro Oy. 12-18

Salonen, K. Eloranta, S. Hautala, T. ja Kinon, S. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turku. Turun ammattikorkeakoulu. Yliopistopaino Oy. 58.

Sinkkonen, J. Tervonen-Arnkil, K. 2015. Adoptoidut lapset ja nuoret. Teoksessa: Sinkkonen, J. Tervonen-Arnkil, K. toim. 2015. Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki. Kustannus Oy Duodecim. 42-66.

Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa: Jämsén, A ja Pyykkönen, A. 2014. Osallisuuden jäljillä. Saarijärvi. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys Ry. [Viitattu 12.3.2019]. Saatavissa: <https://www.pksotu.fi/pksotu/wp-content/uploads/2018/02/osallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>. 34-37.

Tilastokeskus. 2019. Adoptiot. [viitattu 30.9.2019]. Saatavissa: <https://www.stat.fi/til/adopt/index.html>

Tervonen-Arnkil, K. 2015. Elämän kirjoa-tavoitteena hyvä adoptio. Teoksessa: Vantti, M. toim. 2015. Annetaan hyvään kotiin. Adoptio elämän osana. Helsinki. Therapiea-säätiö. 376.

Tervonen-Arnkil, K. 2019. Kehittämispäällikkö. Pelastakaa Lapset Ry. Haastattelu. 21.1.2019.

Toikko, T. ja Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere. Yliopistopaino. 90-91.

Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Teoksen ensipainos 2002. 28-147.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. [Viitattu 20.2.2019]. Saatavissa: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Helsinki: Talentum Oys. 73.

Tähtinen, J. Laakkonen, E. ja Broberg, M. 2011. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turku. Turun yliopiston Kasvatustieteellinen laitos ja Opettajankoulutuslaitos. 60-61.

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä. PS-kustannus. 4. painos. 105.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Oy Finn Lectura Ab. 13, 20.

YLönen, K. 2018. Nuoren ja työntekijän välinen auttamissuhde verkossa-verkkoympäristön edut ja haasteet. Teoksessa: Juvonen, T. Lindh, J. Pohjola, A. & Romakkaniemi, M. (toim.) 2018. Sosiaalityön muuttuva asiantuntijuus. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2018. EU. UNIpress. 123-125.

<p>Tutkimusaineiston suojaus, missä säilytetään, ATK:lla käsiteltävien aineiston suojaustapa (mahdollisesti käyttäjätunnukset, salasana yms.) Opiskelijan saamassa aineistossa ei ole henkilötietoja, vaan ainoastaan kyselyn vastaukset tekstinä. Opiskelijan tietokoneella, suojattu salasanalla. Opinnäytetyön valmistuttua opiskelija poistaa aineiston tietokoneeltaan. <i>Kysely toteutetaan PL-päivittämissä/leikkien Webropol-yhteyden kautta</i></p>		
Tunnistellut		☐ tunnistellut säilytetään ja analysoidaan
Perustelut tunnistelujen säilyttämiselle		
Tutkimusrekisterin hävittäminen		
☐ kaikki tunnistellut hävitetään		
Tutkimusrekisterin arkistointi		
☐ ilman tunnisteluita		
☐ tunnistellut arkistoidaan tarkoitettuna viranomaisen aineistona arkistolain säännösten nojalla arkistomuodostussuunnitelman mukaisesti		
☐ tunnistellut kansallisarkiston luvalla		
Arvioitu Pelastakaa Lapset ry:n hyöpanos ja aiheutuvat kustannukset järjestölle Ei kustannuksia järjestölle		
sitoumukset		
Minä allekirjoittanut vakuutan noudattavani sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta annetun lain 14 §:ssä säädettyä asiakirjasalaisuutta sekä saman lain 15 §:ssä säädettyä valtiolovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa niiden tietojen osalta, jotka olen saanut tehdessäni tutkimusta Pelastakaa Lapset ry:ssä.		
Hakija sitoutuu lisäksi luovuttamaan yhden kappaleen valmistuneesta tutkimuksesta Pelastakaa Lapset ry:n keskustelun kirjastoon.		
Allekirjoitukset salassa pidettäviä tietoja käsitteleviltä henkilöiltä		
paikka ja pvm	allekirjoitus ja nimenselvennys	henkilötunnus
paikka ja pvm	allekirjoitus ja nimenselvennys	henkilötunnus
paikka ja pvm	allekirjoitus ja nimenselvennys	henkilötunnus
paikka ja pvm Kerava 13.3.2019	hakijan allekirjoitus ja nimenselvennys Jaana Sihvo <i>Jaana Sihvo</i>	
Päätös ☐ tutkimuskupe hyväksytty ☐ tutkimuskupe hylätty		
Mahdolliset lisäehdot <i>Luovutan tutkimustulosten myöntämistä. Kaisa Tervonen-Arnkip Tutkimus tehdään yhteistyössä Pelastakaa Lapset ry:n kanssa.</i>		
Yhteystietö Pelastakaa Lapset ry:ssä <i>Kaisa Tervonen-Arnkip</i>		
paikka ja pvm <i>TK 28.3.19</i>	allekirjoitus ja nimenselvennys <i>[Signature]</i>	allekirjoitus ja nimenselvennys <i>[Signature]</i>
Jakelu ☒ hakijalle ☒ Pelastakaa Lapset ry:n yhteystietokortille	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
Liitteet		

LIITE 2

SAATEKIRJE

Hei,

Olen Jaana Sihvo ja koulutukseltani sosionomi (AMK). Tällä hetkellä opiskelen sosionomi (YAMK) tutkintoa Lahden ammattikorkeakoulussa. Olen myös adoptoidun 6-vuotiaan pojan äiti. Teen opinnäytetyötäni yhteistyössä Pelastakaa Lapset Ry:n kanssa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kehittää Pelastakaa Lapset Ry:n tarjoamia palveluja adoption jälkeen. Teidän toiveet ja tarpeet ovat ensisijaisen tärkeitä! Kyselyn aiheena on adoption jälkeinen adoptioneuvonta. Kyselyn avulla kartoitan teidän toiveita ja tarpeita Pelastakaa Lapset Ry:n tarjoamien palvelujen kehittämiseksi. Kyselyssä kaikki kysymykset liittyvät Pelastakaa Lapset Ry:n tarjoamiin palveluihin. Kyselyyn vastataan nimettömänä eikä aineistosta voi tunnistaa yksittäistä vastaajaa. Säilytän aineistoa salasanan takana ja hävitän saamani aineiston välittömästi opinnäytetyön valmistuessa.

Kyselyyn vastaaminen vie noin 10-15 min. Kiitos vastauksestasi!

Annan mielelläni lisätietoja kyselystä ja opinnäytetyöstäni Jaana.Sihvo@student.lamk.fi

LIITE 3

KYSELY ADOPTIONEUVONNAN ASIAKKAILLE

Kysely lapsen perheeseen tulon jälkeisestä adoptioneuvonnasta

Adoptioneuvonta on lakisäätöistä (Adoptiolaki 22/2012). Siihen kuuluu myös adoption ja/tai lapsen perheeseen tulon jälkeinen adoptioneuvonta. Pelastakaa Lapset Ry kehittää palveluitaan. Kyselyllä haluamme kuulla teidän arvokkaan näkemyksen palvelujen kehittämistä ja niiden sisällöistä.

Kysely lähetetään sinulle, joka olet adoptoinut lapsen kotimaassa, kansainvälisesti, kotimaassa perheen sisäisesti tai olet itse adoptoitu. Kysymykset liittyvät adoption toteutumisen jälkeisiin palveluihin. Vastauksia käytetään palveluiden kehittämiseen. Kehittämistyön osana sosionomi Jaana Sihvo tekee aineistosta YAMK opinnäytetyön, joka valmistuu 2019 loppuun mennessä. Opinnäyte tulee julkiseksi Jaana Sihvon nimellä koulun (Lahden ammattikorkeakoulu) sivuille. Suuri kiitos että vastaat kyselyyn, näkemyksesi on meille todella tärkeitä!

1. Adoptio on

Lapseni on adoptoitu kotimaassa

Lapseni on adoptoitu perheen sisäisesti

Lapseni on adoptoitu kansainvälisesti

Olen itse adoptoitu

2. Adoptio toteutui lapsen ollessa

0 - 1 vuotias

2 - 3 vuotias

4 - 6 vuotias

yli 7 vuotias

3. Adoptiosta on kulunut

Alle yksi vuosi

1 - 2 vuotta

3 - 4 vuotta

5 - 10 vuotta

10 - 15 vuotta

yli 15 vuotta

4. Alue toimisto, jossa olen asioinut on

Etelä-Suomen alue toimisto Helsingissä tai Turun toimipiste

Länsi-Suomen alue toimisto Tampereella

Keski-Suomen alue toimisto Jyväskylässä tai Seinäjoen toimipiste

Itä-Suomen alue toimisto Joensuussa tai Kuopion toimipiste

Pohjos-Suomen alue toimisto Oulussa tai Rovaniemen toimipiste

5. Olen tietoinen Pelastakaa Lasten järjestämistä adoption jälkeisen adoptio neuvonnan palveluista.

Kyllä

En

Osittain

6. Mistä olen saanut tiedon adoption jälkeisen adoptio neuvonnan palveluista? Voin valita useita.

Omalta sosiaalityöntekijältä

Pelastakaa Lasten internetsivuilta

Sosiaalinen media

Ystävältä tai tuttavaperheeltä

Muualta, mistä

7. Olen tai perheemme on käyttänyt seuraavia adoptio neuvonnan palveluja adoption jälkeen. Voin valita useita.

Adoptoidun asiakirjojen lukeminen

Lapsen ja perheen tuen tarpeen arviointi (sosiaalityöntekijän tekemänä)

Sosiaalityöntekijän keskustelutuki

Pelastakaa Lasten järjestämä koulutus vanhemmille

Pelastakaa Lasten järjestämä ryhmä esim. vertaisryhmä lapsille/vanhemmille tai adoptiokahvila

Nuorten miitti tai muu nuorten ryhmä

Kotikäynti

Lausunnot varhaiskasvatukseen tai kouluun (sosiaalityöntekijän tekemä)

Sosiaalityöntekijä adoption asiantuntijana palaverissa

Muu palvelu, mikä

En ole käyttänyt mitään edellä mainittua palvelua

8. Adoptoidulle ja adoptiovanhemmille hyödyllisiä jo järjestettäviä palveluita ovat: Voin valita useita.

Asiakirjojen lukeminen tai muu tiedon hakeminen

Tuen tarpeen arviointi (sosiaalityöntekijän tekemänä)

Keskustelutuki jota saan sosiaalityöntekijältä

Pelastakaa Lasten järjestämä koulutus

Ryhmätoiminta adoptoiduille ja perheille

Muu, mikä

9. Toivon/tarvitsen Pelastakaa Lasten järjestävän adoptioon liittyviä koulutuksia.

Kyllä

En

En osaa sanoa

10. Toivon Pelastakaa Lasten järjestämiin koulutuksiin seuraavia aiheita. Kohdasta VALITSE näet listan aiheista. Valitse vain kolme tärkeintä tärkeysjärjestyksessä, jätä huomiotta muut tärkeät aiheet.

Juurien etsintä ja tietojen...

Kiintymyssuhde ...

Erityistarpeet ...

Murrosikä ...

Lapsen perimä, DNA-tutkimuk...

Rasismi ...

Lapsen kehitys ja kasvu ...

Koulunkäynti ...

Varhaiskasvatus ...

Adoption avoimuus ...

Lapsen terveys ...

Vanhemmuus ...

11. Toivon edellä mainittujen lisäksi seuraavaa koulutusta

12. Toivon ryhmämuotoisia tukipalveluja, jotka ovat ammatillisesti ohjattuja

Kyllä

En

En osaa sanoa

13. Toivon ohjatuilta vertaisryhmiltä seuraavia aiheita. Kolme ensimmäistä ryhmän aihetta on adoptoiduille ja muut ovat vanhemmille. Kohdasta VALITSE näet listan aiheista. Valitse kolme tällä hetkellä tärkeintä aihetta tärkeysjärjestyksessä. Jätä muut tärkeät aiheet huomiotta.

Lastenryhmä ...

Nuortenryhmä ...

Aikuisten adoptoitujen ryhm...

Vuorovaikutuksen tuki ...

Kiintymyssuhde ...

Erityistarpeet ...

Alun vaiheet perheenä ...

Murrosikäisten vanhemmille ...

Kouluikäisten vanhemmille ...

Vanhemmuuden tuki ...

14. Toivoin/tarvitsin adoptio-neuvonnan tukea adoption tai lapsen perheeseen tulon jälkeen?

15. Mitä tukea toivon erityisesti lapselle?

16. Mitä tukea toivon erityisesti nuorelle?

17. Mitä tukea toivon vanhemmille?

18. Mitä tukea toivon koko perheelle?

19. Mitä uusia palveluja toivon/tarvitsen adoption jälkeiseen adoptio-neuvontaan?

20. Toivon uusia sähköisiä (digi)palveluja, millaisia?

21. Mielestäni sopiva tiedotustapa adoption jälkeisistä neuvonnan palveluista on

Pelastakaa Lasten internet sivut

Adoptio-neuvontatapaamiset ennen adoptiota

Sosiaalityöntekijän tekemä kotikäynti adoption jälkeen

Kirje kotiin

Esite

Sosiaalinen media

Skype yhteys omaan työntekijään

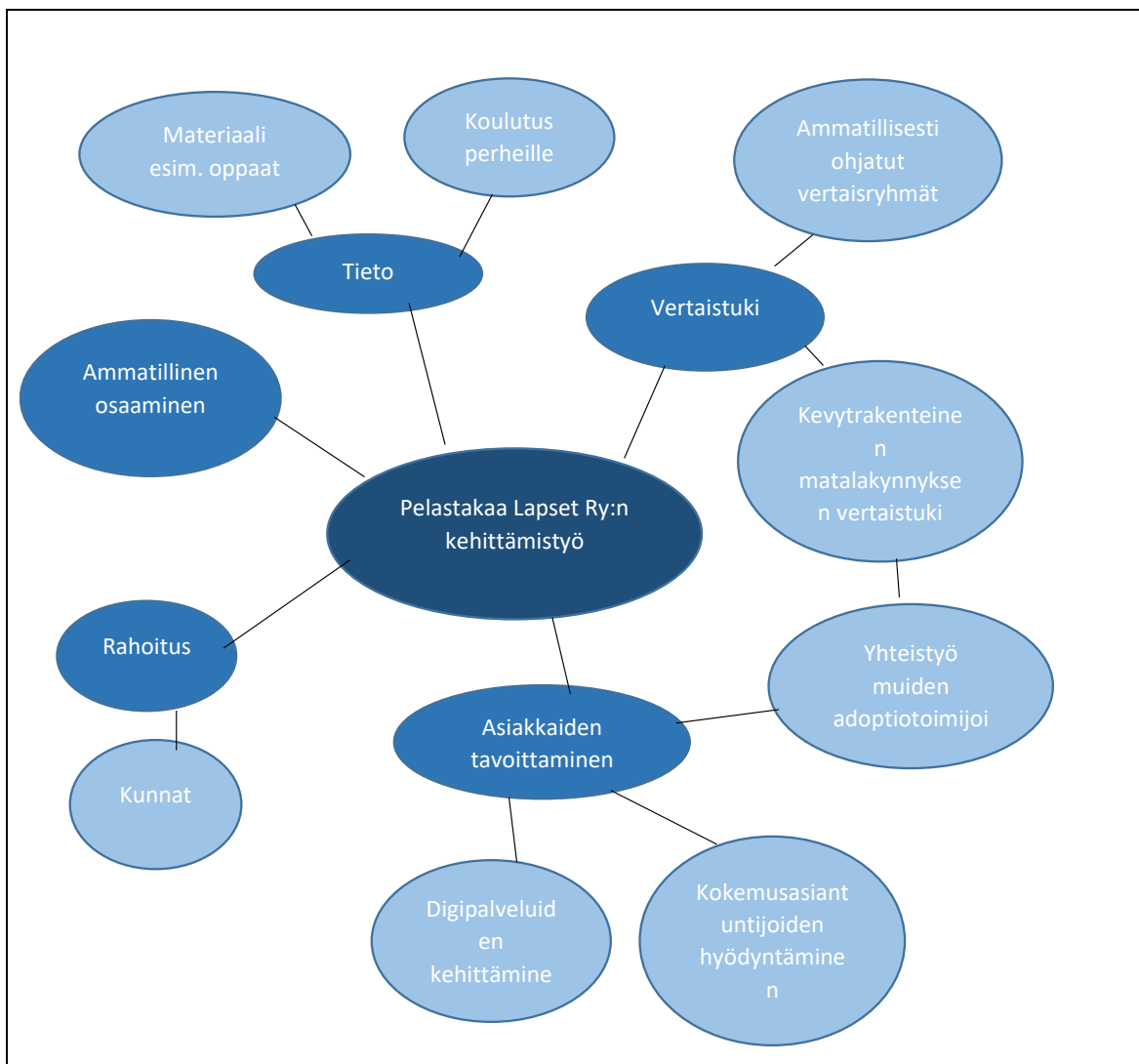
Muu, mikä

22. Miten toivoisit adoption jälkeistä adoptio-neuvontaa kehitettävän?

23. Haluan vielä tuoda esiin adoption jälkeiseen adoptio-neuvontaan liittyen.... Vapaa sana!

LIITE 4

MIND MAP KEHITTÄMISTYÖRYHMÄLLE TOTEUTETUN TYÖPAJAN AINEISTOSTA

LIITE 5

KEHITTÄMISEHDOTUKSET TIIVISTETYSTI

Tiedottamista kehittämällä vastataan adoption jälkeisen adoptioneuvonnan asiakkaiden tarpeisiin ja tavoitetaan asiakkaita paremmin. Tiedottamisen merkitys tulee tiedostaa koulutusten järjestämisessä, Pelastakaa Lasten internetsivujen laadinnassa, sosiaalityöntekijän toteuttamassa adoptioneuvonnassa, sosiaalisen median hyödyntämisessä sekä yhteistyötä tehtäessä muiden adoptiotoimijoiden kanssa.

TAULUKKO 6. Tiedon jakamisen ja tiedottamisen kehittäminen

TIETO JA TIEDOTTAMINEN				
Koulutukset ja tapahtumat adoptoiduille ja vanhemmille	Pelastakaa Lasten internetsivut: perustieto, artikkelit, luennot ja opaat	Adoptioneuvonnan henkilöstö adoptioneuvonnassa	Sosiaalinen media	Muut adoptiotoimijat

Adoption jälkeisen adoptioneuvonnan asiakkaita tavoitetaan Pelastakaa Lasten internetsivujen, kokemusasiantuntijoiden hyödyntämisen, koulutusten ja tapahtumien sekä adoptioneuvonnan avulla sekä yhteistyöllä muiden adoptiotoimijoiden kanssa. Kokemusasiantuntijoiden hyödyntämisen rakenteellinen monipuolistaminen ja tämän kirjaaminen toimintataksi kehittää asiakkaiden tavoittamista. Yhteistyön sisällön kehittäminen antaa mahdollisuuden myös asiakkaiden parempaan tavoittamiseen.

TAULUKKO 7. Asiakkaiden tavoittamisen kehittäminen

ASIAKKAIDEN TAVOITTAMINEN				
Internetsivut, uudet digitaaliset palvelut	Kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen	Tapahtumat ja koulutukset adoptioperheille	Palveluista tiedottaminen kasvotusten: Adoptioneuvonnan henkilöstö	Yhteistyö muiden adoptiotoimijoiden kanssa

Digitaalisten palveluiden kehittämisen avulla kehitetään tiedottamista ja asiakkaiden tavoittamista. Pelastakaa Lasten internetsivujen kehittämisen avulla vastataan tiedottamisen ja tiedon jaon tarpeisiin esim. materiaalipankin avulla. Internetsivujen kehittämisessä on tärkeää adoption jälkeisen adoptioneuvonnan asiakkaiden tarpeet sekä sivujen ymmärrettävyys ja selkeys. Uusia digitaalisia palveluja tulee innovoida rohkeasti kokemusasiantuntijoiden avulla, jotta pystytään vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin nyt ja tulevaisuudessa. Aiemmin mainittujen asioiden kehittäminen mahdollistuu henkilöstön digitalisaatio osaamisesta huolehtimalla esim. kouluttamalla ja yhteistyöllä.

TAULUKKO 8. Pelastakaa Lasten digitaalisten palveluiden kehittäminen

DIGITAALISET PALVELUT				
Palvelu	Pelastakaa Lasten internet-sivut	Materiaalipankki (Koottaisiin internetsivuille)	Uudet digitaaliset palvelut	Adoptioneuvonnan henkilöstön digitalisaatio osaaminen
Palvelut eriteltynä	Perustiedot adoptioneuvonnan palveluista,	Opas: uudelle perheelle alun vaiheisiin	?	Koulutus, yhteistyö Digitaalinen sosiaalityön lasten ja

	henkilöstö ja yhteystiedot	Artikkelit, luennot		nuorten tukena hankkeen kanssa
Palvelun tavoite	Tiedottaminen, tiedon jakaminen	Tiedon jakaminen	Asiakkaiden tavoittaminen, tiedottaminen ja tiedon jakaminen	Henkilöstö kykenee innovoimaan, kehittämään ja toteuttamaan uusia verkkoympäristössä toteutuvia palveluita
Palvelun toteuttaa	Pelastakaa Lasten adoptio-neuvonnan kehittämisspäälikkö ja kehittämissyöryhmä	Kehittämistyöryhmä, adoptio-neuvonnan työntekijät, hyödynnetään kokemusasiantuntijoita	Kokemusasiantuntijat, adoptio-neuvonnan työntekijät, Digitaalinen sosiaalityö lasten ja nuorten tukena-hanke, opiskelijan kehittämiss-hanke	Pelastakaa Lapset
Toteutuksen ajankohta	Jatkuvasti, tarvittaessa	Tarvittaessa päivittäminen	?	?
Arviointi				

Vertaistukea kehitetään ammatillisesti ohjattujen vertaistukiryhmien, kevytrakenteisen matkankynnyksen vertaistuen sekä vertaistuesta tiedottamisen mahdollistamisella, suunnitellulla ja toteuttamisella.

TAULUKKO 9. Pelastakaa Lasten vertaistukeen liittyvien palveluiden kehittäminen

VERTAISTUKI			
Palvelu	Ammatillisesti ohjatut vertaistukiryhmät	Kevytrakenteinen matalankynnyksen vertaistuki	Vertaistuesta tiedottaminen
Palvelut eriteltyinä	Vertaistuki ryhmät lapsille ja heidän vanhemmilleen, nuorille ja nuorten vanhemmille	Adoptiokahvilat, tapahtumat, yhden kerran järjestettävät uudet ideat	Vertaistuesta tiedottaminen adoptoidulle, adoptiovanhemmille ja biologisille vanhemmille
Palvelun tavoite	Adoptoitujen tukeminen, vanhemmuuden tukeminen, tunnetaitojen tukeminen ja adoptiotaustan ymmärtäminen	Adoptoitujen tukeminen, vanhemmuuden tukeminen, vertaistuen löytäminen, tiedottaminen, tiedon jakaminen	Kehittää tiedottamista ja tiedon jakamista sekä tarjota asiakkaille tarvitsemiaan palveluita
Palvelun toteuttaa	Pelastakaa Lasten adoptioneuvonta, hyödynnetään kokemusasiantuntijoita	Pelastakaa Lasten adoptioneuvonta, aluetoimistot, muut adoptiotoimijat, kokemusasiantuntijat	Pelastakaa Lasten adoptioneuvonta ja sen sosiaalityöntekijät, muut adoptiotoimijat
Toteutuksen ajankohta	Ensin tulee järjestää rahoitus	Heti	Heti
Arviointi			

Adoptioneuvonnan palvelujen arviointi antaa jatkossa tietoa kehittämisen vaikutuksista ja palvelujen vastaavuudesta asiakkaiden tarpeisiin. Arvioinnin avulla voidaan jatkaa työn kehittämistä pitkällä aikavälillä.